

1110
1110
11

การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
ที่เรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงาน
สร้างสรรค์และการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ

17 ก.พ. 2540

ปริญญาบัตร
ของ
นางเยาว์ เข็มเล็ก

11/10/2539

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษา ธันวาคม 2539

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

58777

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกการประถมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์รังสี เกษมสุข)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์รังสี เกษมสุข)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์สุนทร จันทร์ตรี)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ศิริรัตน์ ภูสกลเจริญศักดิ์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.ศิริภา พูลสุวรรณ)

วันที่ 11 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2559

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาและการให้คำแนะนำที่ดีเยี่ยมจากหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยขอโน้มกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงและขอบันทึกไว้ดังนี้

1. ผศ.รังสี เกษมสุข ผศ.ดร.อรพินทร์ ชูชม ประธานและกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

2. รศ.ดร.อารี พันธุ์ณี ดร.ผดุง พรหมมูล อาจารย์สุรเดช วันทะยา คณะผู้เชี่ยวชาญที่กรุณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและให้คำแนะนำที่ดีเยี่ยมในการวิจัยครั้งนี้

3. รศ.สุนทร จันทรรตรี อาจารย์ศิริรัตน์ ภูสกุลเจริญศักดิ์ คณะกรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติมในการสอบ

4. คณะครูและนักเรียนโรงเรียนวัดทุ่งหญ้าแคมบางที่กรุณาให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย

5. คณะครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านลำพระ ที่กรุณาให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการทดลองสอนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเป็นอย่างดี

6. คุณสมบุญร์ เข้มเล็ก และกัลยาณมิตรที่มีส่วนในการสนับสนุนและเป็นกำลังใจอย่างดีเยี่ยมให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จตามความมุ่งหมาย

คุณค่าอันพึงมีจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้เมตตา อบรมสั่งสอน ให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัยโดยเสมอมา

นงเยาว์ เข้มเล็ก

สารบัญ

บทที่	หน้า
1. บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)	10
ศิลปศึกษา	17
ความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนการสอนศิลปะ.....	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์และศิลปศึกษา.....	58
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	64
3. วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	65
ประชากร.....	65
กลุ่มตัวอย่าง	65
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	66
การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ	66
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	73
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	75
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	75

บทที่	หน้า
5. สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	79
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	79
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	79
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	80
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	82
อภิปรายผล.....	83
ข้อเสนอแนะ.....	88
 บรรณานุกรม.....	 90
 ภาคผนวก.....	 97
ภาคผนวก ก.....	98
ภาคผนวก ข.....	106
ภาคผนวก ค.....	114
 ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	 177

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	แบบแผนการทดลองแบบ Randomized Control - Group Pretest - Posttest Design.....	72
2	เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง	76
3	เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มควบคุม	77
4	เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	78

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย.....	15
2 แสดงแผนภูมิโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ป. 3 - 4.....	16
3 แสดงแผนภูมิแสดงองค์ประกอบที่จะก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ในแต่ละบุคคล.....	37

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถในการแสดงออกถึงสิ่งที่มีอยู่ในตัวเด็ก อาจจะแสดงออกในรูปของการพูด การกระทำ การผลิต การแสดงออกทางความคิดใหม่ ๆ และการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ความคิดสร้างสรรค์เป็นสมบัติประจำตัวของเด็กแต่ละคน ซึ่งจะมีมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะได้รับการส่งเสริม และการแสดงออกอย่างถูกต้องและเหมาะสม ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้พัฒนาขึ้นได้ โดยเฉพาะการสอนที่สนับสนุนและเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ความคิดความสามารถของตนเอง อย่างอิสระ มีการสร้างสิ่งเร้าหรือจัดสิ่งแวดล้อมกระตุ้นให้เด็กคิดแก้ปัญหาหลาย ๆ แบบ ด้วยตนเอง ฝึกให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและให้เด็กได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

ความคิดสร้างสรรค์ นับเป็นความสามารถที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งมีคุณภาพมากกว่าความสามารถด้านอื่น ๆ และเป็นปัจจัยที่จำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ (อารี รังสินันท์, 2526 : บทนำ) ทอร์เรนซ์ (Torrance, 1965) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ด้วยการสอน ฝึกฝนและฝึกปฏิบัติที่ถูกต้อง และควรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัย อารี รังสินันท์ (2532 : 39) ได้ศึกษาลักษณะพัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์พบว่า ในวัยเด็กจะมีการพัฒนาสูงกว่าผู้ใหญ่ เด็กจะมีความคล่องตัว กล้าคิด กล้าเสี่ยง และกล้าแสดงออกอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (2521 : 21) ที่ทำการวิจัยเพื่อศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กไทยพบว่า ความคิดสร้างสรรค์จะพัฒนาสูงขึ้นอย่างชัดเจน เมื่อเด็กเรียนอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 3

การศึกษาระดับประถมศึกษา จึงได้เน้นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่มในการจัดการเรียนการสอน

(หลักสูตรประถมศึกษา. 2521 : 1 - 3) แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 (2535 : 8) ยังได้กำหนดให้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษา

กระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนนั้น ยังไม่ได้ตอบสนองจุดมุ่งหมายเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสดงความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เด็กมากนัก เพราะจากผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 และ 2521 ของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า การสอนของครูทั้งสองหลักสูตรยังมีพฤติกรรมการสอนไม่แตกต่างกัน ครูใช้วิธีการเดิม คือ อธิบายและสรุปให้นักเรียนจด มีการใช้กิจกรรมอภิปราย บทบาทสมมุติ และการทดลองน้อยมาก (ฉันทนา ภาคบงกช. 2528 : 2) สอดคล้องกับ สิปปนนท์ เกตุทัต (มติชน. 2538 : 25) ซึ่งได้กล่าว ณ ศูนย์การประชุมสหประชาชาติว่า ในปัจจุบันระบบการศึกษาไทยกำลังตีกรอบให้เด็กเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และครูมักเอาความคิดของตนเป็นสิ่งที่นำความคิดของเด็ก โดยไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกหรือใช้ความคิดของตนเองอย่างอิสระ การศึกษาควรผลักดันให้เด็กได้แสดงออกตามความคิดและความถนัด เพื่อให้เกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ที่สมบูรณ์ การปลูกฝังให้เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สามารถทำได้โดยให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้และหาประสบการณ์ด้วยตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยโดยเฉพาะวิชาศิลปะ คือ ในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษายังพบปัญหาต่อไปนี้เป็นผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของศิลปะศึกษา จึงไม่สนับสนุนในด้านวัสดุ อุปกรณ์ ในการนำมาฝึกปฏิบัติกิจกรรม ครูที่สอนศิลปะไม่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและความถนัดทางด้านศิลปะ ทำให้ขาดความมั่นใจในการสอนและไม่มีการเตรียมการสอนล่วงหน้า (นัยนา คณานุรักษ์. 2530 : 3) ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะจะทำให้การสอนของครูผิดไปจากจุดประสงค์ของหลักสูตรศิลปะ ซึ่งมุ่งเน้นให้เด็กได้แสดงออกตามความถนัด และความสามารถในการสร้างสรรค์ทางศิลปะของเด็กแต่ละคน ซึ่งจะเห็นได้จากวิธีสอนของครูที่ยึดแนวการสอนแบบเก่าที่เน้นรูปแบบและผลสำเร็จของผลงานศิลปะ โดยไม่คำนึงถึงความสามารถและ

ความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลที่ยังไม่มีมาตรฐาน (พีระศักดิ์ เทพไตรรัตน์. 2534 : 45 - 51)

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สามารถกระทำได้ในทุกวิชา เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาไทย กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย โดยเฉพาะวิชาศิลปะศึกษา เพราะเป็นวิชาที่มีลักษณะกิจกรรมที่เน้นแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ เป็นวิชาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในวิชาอื่น ๆ โดยครูต้องจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับวุฒิภาวะของเด็ก (โกศล ภูลอย. 2532 : 5) ทั้งยังเป็นส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ศิลปะศึกษายังเป็นวิชาที่มีเนื้อหาส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ อันจะเป็นการเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดี และพัฒนาบุคลิกภาพให้กับเด็ก (Lowentfeld. 1975)

ดังนั้น การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา จึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน วิธีการเรียนการสอน และกฎระเบียบของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี เป็นวัยที่กำลังต้องการแสดงออกทางความคิด ทักษะ ชอบสำรวจค้นคว้าด้วยตนเอง และการนำกิจกรรมศิลปะศึกษาเข้ามาจัดให้เด็กได้ปฏิบัติจริง จะทำให้พัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ เกษร ธีระจारी (2530 : 2) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะ จะช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ตรงโดยให้เด็กได้มีโอกาสสัมผัสกับสิ่งที่ตนสร้างขึ้น ได้ใช้ความสามารถทั้งทางมือ ทางตา และทางด้านความคิดให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน ในที่สุดจะเกิดมโนทัศน์ทางศิลปะ เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตามกระบวนการและกลวิธีของการทำงาน รู้จักการแก้ปัญหา การออกแบบ เพื่อให้เกิดความงดงาม มีความสำเร็จในการทำงาน ทำให้เกิดความเชื่อมั่น มีทัศนคติที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง ซึ่งตรงกับ ความคาดหวังของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่มุ่งให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และทำงานอย่างมีระบบ

การวาดภาพระบายสีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของศิลปะศึกษา มีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมให้เด็กทุกเพศทุกวัยได้มีโอกาสแสดงออก (เลิศ อานันท์นะ. 2523 : 18) โดยการใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อแสดงความปรารถนาออกมาในรูปของจินตนาการ อาจเหมือนหรือไม่เหมือนธรรมชาติ

ก็ได้ (วิรัตน์ พิชญ์ไพญญ์. 2524 : 1) การวาดภาพระบายสีเป็นกิจกรรมเบื้องต้นของการแสดงออกของเด็ก ที่จะถ่ายทอดบรรยายความรู้สึกนึกคิดจากประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตประจำวัน โดยใช้วิธีการวาดภาพเป็นสื่อไปสู่ผู้อื่น (วิบูลย์ ลีสุวรรณ. 2520 : 8) ซึ่งสอดคล้องกับ ผดุง พรหมมูล (2524) ที่กล่าวว่า การวาดภาพเป็นการเรียนรู้ที่ดีวิธีหนึ่ง เพราะการที่ได้กวาดภาพสิ่งต่าง ๆ ได้ อย่างน้อยเด็กก็ต้องมีความสังเกตและทำความเข้าใจแล้ว จึงสะท้อนออกมาเป็นภาพวาดได้ แม้ว่าภาพที่ถ่ายทอดออกมานั้นยังไม่ถูกสัดส่วนที่เป็นจริง อันเนื่องมาจากวุฒิภาวะของเด็ก

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ขึ้น โดยการสังเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของ ทอร์เรนซ์, กิลฟอร์ด และอารี รังสินันท์ โดยผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าการเรียนศิลปศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการนั้น จะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนแตกต่างกันหรือไม่

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ

ความสำคัญของการค้นคว้า

เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้แก่นักเรียน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลำพระ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 70 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลำพระ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 30 คน ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับฉลาก แบ่งเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 15 คน แล้วจับฉลากอีกครั้ง จับเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดย
 - 2.1 กลุ่มทดลอง เรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์
 - 2.2 กลุ่มควบคุม เรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ
3. ตัวแปรที่ต้องศึกษา
 - 3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ และกิจกรรมตามแนวการสอนของกรมวิชาการ
 - 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ แบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ
 - ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency)
 - ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility)
 - ความคิดริเริ่ม (Originality)
 - ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)
4. เนื้อหาในการทดลอง
 - การเขียนภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถด้านหนึ่งของสมองในการคิดได้หลายทิศทาง (Divergent Thinking) เพื่อตอบสนองสิ่งเร้าที่ปรากฏ เป็นความคิดในสิ่งแปลกใหม่ไปจากเดิม เป็นการกระทำที่บุคคลเลือกจากประสบการณ์ที่ผ่านมาเพื่อสร้าง

รูปแบบใหม่ ความคิดใหม่ที่แตกต่างกันในหลายทิศทาง มีความซับซ้อนในการคิดและการแสดงออก หรือผลิตผลงานใหม่ที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ความคิดสร้างสรรค์นี้ประกอบด้วย ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ

1.1 ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดได้อย่างรวดเร็ว และมีปริมาณมาก แตกต่างออกไปโดยไม่ซ้ำกัน ในเวลาที่จำกัด

1.2 ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการคิดหาคำตอบให้ได้หลายประเภท หลายชนิด ไม่ซ้ำอยู่กับรูปแบบเดียว คิดดัดแปลงจากสิ่งหนึ่งไปเป็นหลายประเภทได้

1.3 ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่คิดสิ่งที่แปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดง่าย ๆ ธรรมดา ๆ และแตกต่างจากคนอื่น ๆ

1.4 ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียด เพื่อตกแต่งหรือขยายความคิดหลักให้ได้ความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ความคิดสร้างสรรค์ดังกล่าววัดด้วย แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยรูปภาพเป็นสื่อแบบ ก. (The Torrance Test of Creative Thinking Figural Form A.) ของทอร์แรนซ์ ซึ่งอาร์ รังสินันท์ ได้นำมาดัดแปลงเป็นภาษาไทยไว้เมื่อปี พ.ศ. 2521 (กรมการฝึกหัดครู. 2522 : 11)

2. การเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ หมายถึง การเรียนศิลปศึกษา เรื่องการเขียนภาพระบายสีตามแนวการสอนของกรมวิชาการ ซึ่งมีขั้นตอนในการเรียนดังนี้

1. ชื่อเรื่อง
2. สรุปสาระสำคัญ
3. จุดประสงค์การเรียนรู้
4. กิจกรรมการเรียนการสอน

- นักเรียนเตรียมเศษวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะใช้ในการเรียนมาให้พร้อม (สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้เตรียม เพื่อความสะดวกในการจัดกิจกรรมตลอดการทดลอง)

- นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงอุปกรณ์ที่เตรียม

- วาดภาพระบายสีตามหัวข้อที่กำหนดให้
- ให้นักเรียนรายงานผลการปฏิบัติให้เพื่อน ๆ ตามหัวข้อต่อไปนี้
 - 1) ขั้นตอนการปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติ
 - 2) ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติและวิธีการแก้ปัญหา
 - 3) ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการแสดงออกทางศิลปะ
 - 4) ประโยชน์และการนำไปใช้
- 5. สื่อและอุปกรณ์
- 6. การประเมินผล

3. กิจกรรมการเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ หมายถึง กิจกรรมเขียนภาพระบายสีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีของกิลฟอร์ด, ทอร์เรนซ์ และอารี รังสินันท์ ที่กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะของความคิดอเนกนัย (Divergent Thinking) ที่คิดได้หลายทิศทาง ซึ่งประกอบไปด้วยความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ซึ่งลักษณะของกิจกรรมจะเป็นใบงานแผ่นเดียว ที่มีเรื่องราวสั้น ๆ และมีรูปภาพแทรกเป็นระยะ ใบงานจะเร้าและสร้างสรรค์ผู้เรียนด้วยเรื่องราวและรูปภาพ ประกอบกับการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีอิสระทางด้านการแสดงออกทางด้านความคิด และจินตนาการในการวาดภาพ การตั้งชื่อเรื่อง รวมทั้งการได้แก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองอย่างอิสระ ซึ่งมีขั้นตอนในการเรียนดังต่อไปนี้

1. ชื่อเรื่อง
2. สรุปสาระสำคัญ
3. จุดประสงค์การเรียนรู้
4. กิจกรรมการเรียนการสอน
 - ครูเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียน และนำเข้าสู่บทเรียน
 - ครูแจกใบงาน อธิบายวิธีการปฏิบัติกิจกรรม ต่อจากนั้นให้นักเรียนอ่านใบงาน
 - นักเรียนวาดภาพ ระบายสีอย่างอิสระ ตามความสนใจและจินตนาการ จากที่ได้อ่านใบงานแล้ว พร้อมกับตั้งชื่อเรื่อง

- นักเรียนแสดงผลงาน ครูและเพื่อน ๆ ร่วมกันวิจารณ์ผลงานเกี่ยวกับ
การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ความคิดริเริ่ม
- 2) ความคิดคล่องแคล่ว
- 3) ความคิดยืดหยุ่น
- 4) ความคิดละเอียดลออ

- แสดงผลงานของนักเรียนทุกครั้งหลังกิจกรรม

5. สื่อและอุปกรณ์

6. การประเมินผล

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ และการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและเอกสาร งานวิจัยต่างๆ โดยเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
 - 1.1 หลักการ
 - 1.2 จุดมุ่งหมาย
 - 1.3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
2. ศิลปศึกษา
 - 2.1 ความหมายของศิลปศึกษา
 - 2.2 ความสำคัญของศิลปศึกษา
 - 2.3 วัตถุประสงค์ของการสอนศิลปศึกษา
 - 2.4 ทฤษฎีการสอนศิลปศึกษา
 - 2.5 การเขียนภาพระบายสี
 - 2.6 ความหมายของการเขียนภาพระบายสี
 - 2.7 แนวคิดของการเขียนภาพ
 - 2.8 ความสำคัญของการเขียนภาพระบายสี
 - 2.9 กิจกรรมสร้างสรรค์ในการเขียนภาพ
 - 2.10 กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์
 - 2.11 หลักการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียน
3. ความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนการสอนศิลปะ
 - 3.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์
 - 3.2 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

- 3.3 กระบวนการคิดสร้างสรรค์
- 3.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์
- 3.5 พัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์
- 3.6 ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์
- 3.7 การสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
- 3.8 อุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์
- 3.9 งานวิจัยเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ และศิลปะในประเทศและ

ต่างประเทศ

1. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

หลักการ

หลักสูตรศึกษามีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์

ในการดำรงชีวิต

3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการได้

จุดมุ่งหมาย

การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็น และครองชีวิตอย่างสงบสุข

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ คงสภาพอ่านออกเขียนได้และคิดคำนวณได้
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงของสังคม
3. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว
4. สามารถวิเคราะห์สาเหตุและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวได้อย่างมีเหตุผล ด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
5. มีความภูมิใจในความเป็นคนไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
6. มีนิสัยรักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
7. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงานและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
8. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้านและชุมชน สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ในชุมชนรอบ ๆ บ้าน

โครงสร้าง

มวลงประสพการณที่จัดให้ผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้มี 5 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วยภาษาไทยและคณิตศาสตร์
- กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ไข้ปัญหาของชีวิตและสังคม โดยเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี
- กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมนิสัย ค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การมีบุคลิกภาพที่ดี
- กลุ่มที่ 4 กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงานและความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ
- กลุ่มที่ 5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน

สำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ในชั้น ป. 5 - 6 โรงเรียนอาจเลือกจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะในกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 4 หรือเลือกจัดกิจกรรมอื่น ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน เช่น ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ทั้งนี้อาจเลือก จัดหลายๆ กิจกรรมก็ได้

เวลาเรียน

ตลอดหลักสูตรประถมศึกษา ใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี แต่แต่ละปีการศึกษาควรมี เวลาไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง หรือ 75 คาบ ซึ่งกำหนด ให้คาบละ 20 นาที ทั้งนี้เมื่อรวมแล้วต้องไม่ต่ำกว่า 200 วัน และไม่ต่ำกว่า 1,000 ชั่วโมง และ สำหรับชั้น ป.5 - 6 ให้เพิ่มเวลาในกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน ในกลุ่มประสบการณ์ พิเศษอีกไม่ต่ำกว่า 200 ชั่วโมง

แนวดำเนินการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายข้างต้น จึงกำหนดแนวดำเนินการไว้ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่น พัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม
2. จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความ สนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และให้มีโอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเอง ตามความสามารถ
3. จัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกับบูรณาการ ทั้งภายในกลุ่ม ประสบการณ์และระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด
4. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และสร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม
5. จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงให้มากที่สุด และเน้นให้เกิด ความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ
6. จัดให้มีการศึกษา ติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

7. ให้สอดแทรกการอบรมด้านจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ในการเรียน การสอนและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อุตุน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย

9. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้การปฏิบัติจริง ของผู้เรียน

การวัดผล การประเมินผล และการติดตาม

การวัดผล การประเมินผลและการติดตามผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนหรือเลื่อนชั้นระหว่างปี หรือปลายปี ตามความสามารถของผู้เรียน ให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนทดสอบเป็นระยะ หรือทดสอบเมื่อจบ แต่ละบทเรียน ตามลักษณะการจัดประสบการณ์และเนื้อหาวิชา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการศึกษา

อนึ่ง สำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษ จะไม่นำมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินผล การเรียน แต่เป็นการวัดผลและประเมินผล เพื่อดูความก้าวหน้าจากการทำกิจกรรม (กรมวิชาการ. 2533 : 1 - 4)

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

จุดประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาค่านิยม เจตคติ พฤติกรรมและบุคลิกภาพ เน้นการ เป็นคนช่างคิดช่างทำ และปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ โดยใช้กิจกรรมจริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ ลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้นำพิเศษ ประโยชน์ จึงต้องปลูกฝังให้มีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจในหลักการเกี่ยวกับความดี ความงาม การรักษาสุขภาพ กายและจิต
2. มีความสามารถในการวิเคราะห์ วิจารณ์ แก้ปัญหา มีความสามารถในการ แสดงออกและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

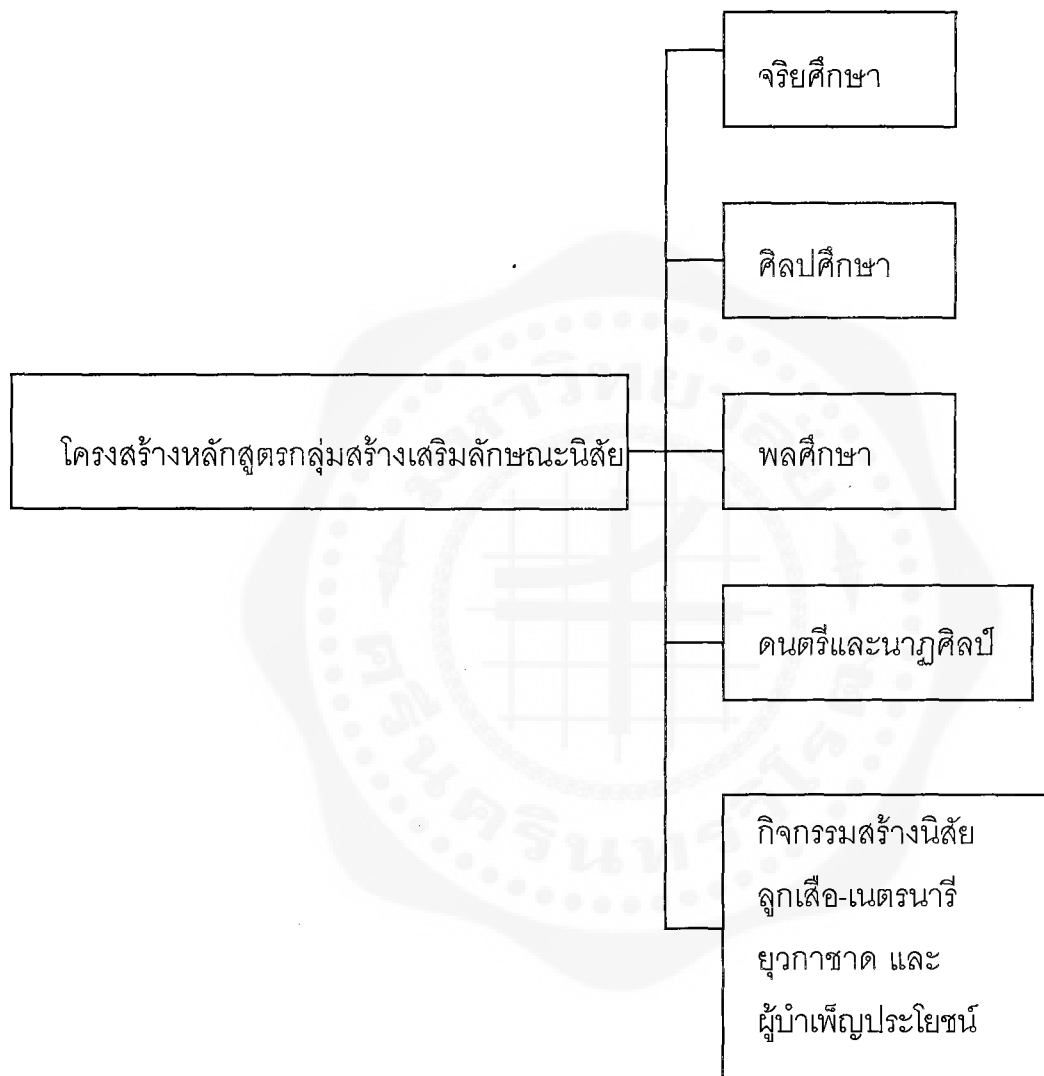
3. มีความเสียสละ สามัคคี มีวินัย ประหยัด ซื่อสัตย์ กตัญญูทวนที่ รักษาการทำงาน เห็นคุณค่าของการออกกำลังกาย
4. มีความสนใจ แสวงหาความรู้ และรูปแบบการทำงานใหม่ ๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใช้ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา เพื่อการทำงานและการดำรงชีวิตที่ดี
5. ปรับปรุงตนเองให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถนำความรู้ไปแก้ปัญหาและพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองได้

ความมุ่งหวังที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เป็นกลุ่มที่ว่าด้วยกิจกรรมที่สร้างเสริมนิสัย ค่านิยม เจตคติและพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การมีบุคลิกภาพที่ดี กิจกรรมที่จะช่วยสร้างเสริมลักษณะนิสัย ได้แก่ กิจกรรมจริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรี และนาฏศิลป์ ลูกเสือ - เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้นำเพ็ญประโยชน์

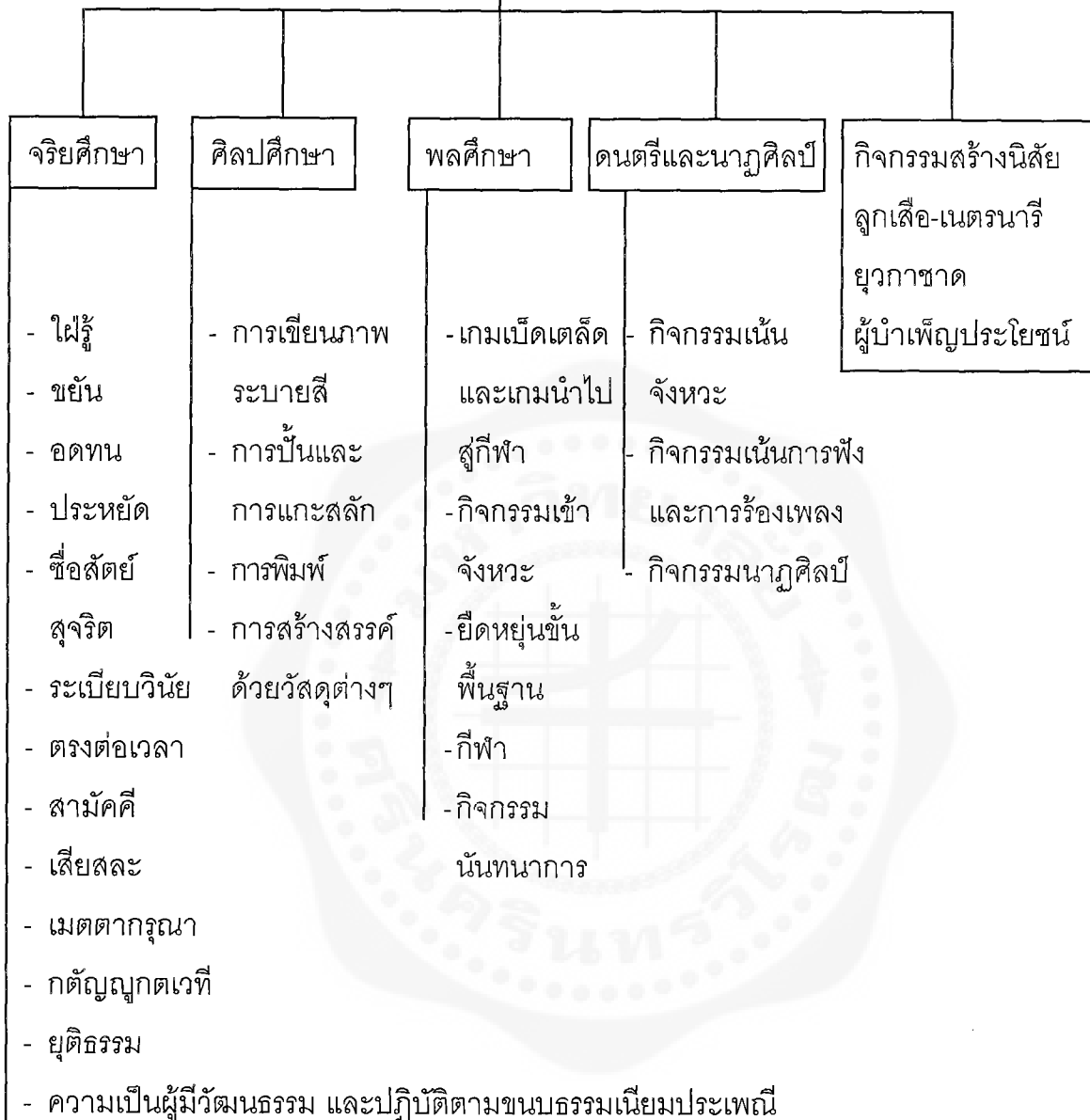
โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย มีโครงสร้างดังนี้

ภาพประกอบ 1 โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

แผนภูมิโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ป.3 - 4

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ป.3-4

2. ศิลปศึกษา

2.1 ความหมายของศิลปศึกษา

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529 : 84) ได้กล่าวถึงศิลปศึกษา หมายถึง การให้การศึกษาด้านศิลปะกับเด็ก โดยการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก เพื่อให้มีความรู้ความคิดที่ดีต่อศิลปะ

เลิศ อำนันทนะ (2530 : 280) ได้ให้ความหมายของศิลปศึกษาว่า หมายถึง วิชาที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางศิลปะเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ ชีวิต และสังคมของเด็กวัยต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความสนใจ ความถนัดทางธรรมชาติ การจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการแสดงออกอย่างอิสระ

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2525 : 2) ได้กล่าวว่า ศิลปศึกษา หมายถึง การศึกษาเรื่องของศิลปะ หรือการศึกษาเรื่องของการสร้างสิ่งใหม่ที่สวยงาม โดยต้องใช้ประสบการณ์การรับรู้ เหตุผล อารมณ์ และความคิดริเริ่มเป็นเครื่องช่วยในการสร้าง

มานพ ถนอมศรี (2526 : 1) กล่าวว่า ศิลปศึกษา หมายถึง การนำเอาศิลปะมาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด เพื่อเป็นการฝึกฝนการทำงานของสมองให้แก่ผู้เรียน โดยมุ่งที่จะเป็นสิ่งเสริมสร้างให้เป็นคนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการคิด เป็นผลดีต่อไปในการศึกษาวิชาอื่น ๆ ผู้เรียนมีโอกาสได้ติดตามแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์โลกแห่งจินตนาการอันเป็นความก้าวหน้าทางสมอง

สังคม ทองมี (2534 : 18) กล่าวว่า ศิลปศึกษา หมายถึง วิชาที่จัดการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างศิลปะนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก โดยให้เด็กได้แสดงออกซึ่งความสามารถทางด้านความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ที่ได้รับจากประสบการณ์ภายนอก และเกิดจากจินตนาการอย่างอิสระของนักเรียน ซึ่งสามารถแสดงออกได้หลายลักษณะในการกระทำกิจกรรมศิลปศึกษาประเภทต่าง ๆ เช่น การเขียนภาพระบายสี การปั้น การแกะสลัก การพิมพ์ภาพ ออกแบบสร้างสรรค์ ฯลฯ ตลอดจนการรู้จักคุณค่าทางศิลปะ โดยครูจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องเหมาะสมกับวุฒิภาวะ เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และความคิดสร้างสรรค์

สรุปได้ว่า ศิลปศึกษา หมายถึง การให้การศึกษาด้านศิลปะกับเด็ก โดยการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก เพื่อให้เด็กได้มี

โอกาสพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ โดยการส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสแสดงออกทางด้านการปฏิบัติ และทางด้านความคิดอย่างอิสระเสรี ตามความสนใจและความถนัด เน้นการสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีให้กับเด็ก ในรูปของการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและความคิดที่ดีต่อศิลปะ และสามารถปรับตัวดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางด้านความสามารถเป็นอิสระตามความถนัดและจินตนาการ เพื่อเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ต่อไป

2.2 ความสำคัญของศิลปศึกษา

ศิลปศึกษา เป็นธรรมชาติและเป็นความต้องการของมนุษย์ เป็นเครื่องกำหนดอนาคตของมนุษย์ที่มีคุณค่า มีความหมาย และมีความงดงาม ศิลปะจึงเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์มาโดยตลอด ศิลปศึกษา จึงเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความก้าวหน้า (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตน์. 2535 : คำนำ) มีคุณค่าต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและสังคมของเด็ก (เลิศ อานันทนะ. 2523 : 93) เพื่อให้เด็กทุกคนได้มีโอกาสสำรวจและพัฒนาตนเองทางด้านศิลปะ ด้านความต้องการและความสามารถของเด็กแต่ละบุคคล และมุ่งให้เด็กเกิดความสุขในชีวิตประจำวัน (ประเทิน มหาจันทร์. 2531 : 8) และเป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระ (สุลักษณ์ ศรีบุรี. 2531 : 58) มีพฤติกรรมอันดีงามทางศิลปะ รู้จักแก้ปัญหาในการทำงานและได้สัมผัสความจริง (วิรัตน์ พิชญไพบูลย์. 2521 : 12) ส่งเสริมความเจริญเติบโตตามวุฒิภาวะ เพื่อให้เด็กมีความมุ่งมั่นในทางสร้างสรรค์อย่างสูงสุด ทั้งยังช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก ซึ่งสรุปได้ดังนี้ คือ

1. พัฒนาการด้านสติปัญญา ศิลปะจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ การเป็นผู้รอบรู้ในการทำงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการสร้างผลงาน รู้จักแก้ปัญหาและปรับปรุงผลงานในการทำงานด้วยตนเอง จะทำให้มีความเชื่อมั่น สามารถสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ให้สำเร็จด้วยดี และมีคุณภาพอย่างเฉลียวฉลาด ซึ่งจะเป็นการช่วยพัฒนาความคิดและสติปัญญาให้ดีขึ้น

2. พัฒนาการทางอารมณ์ ศิลปะจะช่วยสนองความต้องการที่จะแสดงออก และการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ เมื่อเด็กสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสำเร็จ เด็กจะมีความพอใจ มีอารมณ์แจ่มใส มีความมั่นใจในตนเอง อันเป็นพื้นฐานของพัฒนาการทางอารมณ์

3. พัฒนาการทางสังคม ศิลปะเป็นสื่อให้เด็กมีโอกาสในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทั้งยังช่วยสร้างเสริมความเข้าใจอันดี รู้จักรับผิดชอบร่วมกัน ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์อันดีต่อผู้ที่อยู่ร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยใจยุติธรรม ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างความคิดทางสังคมได้เป็นอย่างดี

4. พัฒนาการทางร่างกาย การสร้างสรรค์งานศิลปะทุกชนิด จำเป็นต้องใช้กำลังกล้ามเนื้อบางส่วนของร่างกาย เช่น การขีด การเขียน การตัด การคลึง การนวด การปั้น ฯลฯ ซึ่งมีส่วนในการพัฒนาร่างกายให้แข็งแรงและคล่องตัวในการทำงาน

5. พัฒนาการด้านการรับรู้ การทำงานที่ให้ความสามารถและความถนัดของตนเองด้วยการออกแบบคิดค้น หาวิธีการสร้างงานแปลก ๆ ใหม่ ๆ ให้ดีขึ้น การสังเกตเพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุงผลงานให้ตอบสนองความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลง จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้

6. พัฒนาการทางด้านสุนทรียภาพ ศิลปะจะช่วยให้เกิดความซาบซึ้ง ชื่นชม และรู้คุณค่าความงามในธรรมชาติ ความงามของสิ่งต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง มีศิลปนิสัยในการสร้างสรรค์ มีจิตใจละเอียดอ่อนและมีรสนิยมสูง

7. พัฒนาการด้านการสร้างสรรค์ ศิลปะจะเป็นสื่อที่มีความอิสระในการสร้างสรรค์ให้รู้จักปรับปรุงรูปแบบหรือคุณภาพของงาน ตลอดจนการรู้จักพลิกแพลงหาวิธีการใหม่ในการสร้างสรรค์ผลงานจากความคิด สติปัญญา และจินตนาการของตนเอง ซึ่งจะเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี (เกษร ธิตะจारी, 2530 : 7 - 9 ; นิรมล ติรัตนสาร สวัสดิ์บุตร (2525 : 26 - 33))

เลิศ อานันทนนะ (2533 : 88 - 93) กล่าวว่า เป็นที่ยอมรับกันว่าทุกวิชามีความสำคัญเท่าเทียมกันในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะศิลปศึกษา เป็นวิชาที่มีบทบาทในทางด้านพัฒนาบุคลิกภาพและสังคม โดยมีความมุ่งหมายเพื่อปลูกฝังความสำนึกในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม รู้จักอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสามารถ

ดัดแปลงแก้ไขสภาพความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันให้ดีขึ้น คุณค่าที่แท้จริงของวิชา ศิลปศึกษา ก็คือ การพัฒนาบุคลิกภาพและสังคมของเด็กทุกเพศ ทุกวัย เพราะว่าคน ย่อมเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่สุดสำหรับการพัฒนาประเทศชาติ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

วิรุณ ตั้งเจริญ (2525 : 230) ได้แสดงความเห็นว่า การจัดกิจกรรมศิลปะ เป็น วิธีทางที่จะสะท้อนผลไปสู่การพัฒนาลักษณะนิสัย เพื่อเป็นพลังในการเรียนรู้และการดำรง ชีวิตในสังคม โดยเน้นลักษณะนิสัยที่ทำเป็น คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น

จากทัศนะและความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จะพบว่าศิลปศึกษา เป็นวิชาที่มีความสำคัญยิ่งวิชาหนึ่งสำหรับเด็กระดับประถมศึกษา เพราะเป็นวิชาที่จะช่วยพัฒนา ขีดความสามารถทางสมองของเด็กให้ค้นพบคุณค่าของตนเอง และลักษณะเฉพาะตัว จำเป็นต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวของเด็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริม ความเจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีระเบียบวินัย ในการทำงานสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.3 วัตถุประสงค์ของการสอนศิลปศึกษา

1. เพื่อพัฒนาศิลปนิสัยให้กับผู้เรียน ให้เป็นผู้มีบุคลิกภาพและอารมณ์ ที่ประณีตละเอียดอ่อน มีความรู้คู่กับความดีงาม โดยผ่านกระบวนการการเรียนการสอน ทางศิลปะ
2. เพื่อความตระหนักรู้เกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มี ทักษะในการรับรู้งานทัศนศิลป์ว่า เป็นงานศิลปะที่สื่อความคิด ความรู้สึกสัมผัสได้ด้วยตา เกิดความชื่นชมและความพอใจในศิลปะนั้น ได้แก่ การรับรู้ การมองเห็น ความรู้สึกสัมผัส ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการด้วยจิตใจที่เปี่ยมปิติต่องานศิลปะ
3. การฝึกฝนทางศิลปะ ในด้านความรู้ ทักษะ การใช้วัสดุ เพื่อการสำรวจ การทดลอง การแก้ปัญหา การใช้เทคนิคต่าง ๆ สร้างสรรค์และแสดงออกในทางศิลปะ ที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความชื่นชม มีค่านิยมและทัศนคติที่ดีต่อศิลปะ
4. เพื่อตอบสนองความรู้สึกลึกทางด้านคุณค่าและความงามที่มีอยู่ในแต่ละ บุคคล ให้มีโอกาสพัฒนาไปในทิศทางที่พึงประสงค์

5. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในทางสร้างสรรค์

6. เพื่อพัฒนาการสื่อความหมายทางศิลปะวัฒนธรรมที่ดีในแต่ละบุคคล

พัฒนาผู้เรียนให้มีศิลปะนิสัย ได้แก่ การมีบุคลิกภาพที่ดี มีจิตใจละเอียดอ่อน ประณีต สุนทรีย์ สามารถติดต่อสื่อสาร รู้จักแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การดำรงชีวิตที่เรียบง่าย และมีจุดมุ่งหมายที่สร้างสรรค์ การจัดประสบการณ์ทางศิลปะวัฒนธรรมให้กับผู้เรียน เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพราะเป็นสิ่งที่มีความหมายแก่ผู้เรียนในด้านการรับรู้ สัมผัสความงาม ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาศิลปะ (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2528 : 3 - 12)

2.4 ทฤษฎีการสอนศิลปะศึกษา

ทฤษฎีการสอนที่นิยมใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษามีดังนี้ (ชลอ พงษ์สามารถ. 2526 : 64 - 65)

1. ทฤษฎีเหมือนจริง (Native Realism) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า เด็กสามารถเห็นได้เหมือนผู้ใหญ่ การเรียนคือ การให้นักเรียนฝึกทักษะตามที่ครูต้องการ กล่าวคือ ครูจะเป็นผู้กำหนดให้นักเรียนทำตาม ซึ่งไม่เหมาะสมกับการสอนศิลปะระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แต่เหมาะกับระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีแนวโน้มการเรียนเพื่อมุ่งรักษาถ่ายทอดวัฒนธรรมเดิม เช่น วิชาจิตรกรรมไทย หรือวาดภาพเหมือน เป็นต้น เป็นทฤษฎีที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เข้าใจวิธีการ และมีแบบแผนเป็นการเรียนเพื่อฝึกทักษะและความรู้โดยตรง เป็นการดำรงไว้เพื่อการอนุรักษ์โดยแท้จริง

2. ทฤษฎีแห่งปัญญา (Intellectual Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า นักเรียนเรียนตามที่ตนรู้ เหมาะแก่การสอนทุกระดับ เป็นทฤษฎีที่ให้นักเรียนได้แสดงความรู้ความสามารถตามที่ตนเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่างบุคคล การเรียนแบบนี้เป็นการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการแสดงออกของเด็กโดยตรง เด็กสามารถจะแสดงรายละเอียดที่ตนรู้แตกต่างกันตามความคิดรวบยอดของตน

3. ทฤษฎีพัฒนาการรับรู้ (Perceptual Development Theory) ทฤษฎีนี้เป็นของเกสตาลท์ (Gestalt) ซึ่งมีความเชื่อว่าเด็กเขียนตามที่ตนเห็น ตามความเป็นจริง เด็กจะเห็นแต่เค้าโครงใหญ่และเห็นส่วนรวมมากกว่า ไม่สนใจรายละเอียด ทฤษฎีนี้เหมาะกับการสอน

เด็กระดับอนุบาลและประถมศึกษา เด็กจะถ่ายทอดความรู้สึกออกมาเป็นแบบง่าย ๆ ส่วนความละเอียด ความซับซ้อนจะเพิ่มขึ้นตามวัยของเด็กเอง

4. ทฤษฎีความรู้สึกละและการเห็น (The Haptic & Visual Child Theory) ทฤษฎีนี้เป็นความเชื่อของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) ซึ่งมีแนวความเชื่อที่ว่า ความเข้าใจและการรับรู้จากสิ่งแวดล้อมของเด็กจะมีผลแก่อารมณ์ของเด็ก ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้เด็กแสดงออกตามอารมณ์ของตนจากการวิจัย โลเวนเฟลด์ เชื่อว่าเด็กที่มีเสรีจะแสดงออกทางร่างกายและอารมณ์อย่างเปิดเผย

จากที่กล่าวมา จะเห็นว่าทฤษฎีที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนศิลปะศึกษานั้นมีอยู่หลายทฤษฎีด้วยกัน ครูสามารถนำแนวคิดในแต่ละทฤษฎีมาใช้ในการสอนศิลปะศึกษา ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้ โดยจัดกิจกรรมการสอนตามแนวทฤษฎีนั้นๆ ให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะและระดับความสามารถของนักเรียนแต่ละกลุ่มหรือบุคคล

2.5 การเขียนภาพระบายสี

การเขียนภาพเป็นการแสดงหลักฐานทางภาษาภาพอย่างหนึ่ง ที่สามารถสื่อให้ทราบถึงเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และทำหน้าที่บันทึกสภาพความเป็นไปในการดำเนินชีวิต ตลอดจนความเชื่อที่มนุษย์จินตนาการขึ้น มนุษย์ผู้มีความมองเห็นและใช้เครื่องมือวาดเขียนได้สามารถเขียนภาพได้ทุกคน ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างกันทางภาษาก็อาจเข้าใจภาษาภาพนั้นได้ (อารี สุทธิพันธุ์, 2528 : 108)

2.6 ความหมายของการเขียนภาพระบายสี

การเขียนภาพ (Drawing) หมายถึง การลาก ขูด ขีด เขียนด้วยวัสดุหรือเครื่องเขียนต่าง ๆ เช่น ดินสอ ปากกา ซอล์ก ฯลฯ บนระนาบรองรับ ซึ่งเป็นดิน โลหะ กระดาษหรือวัสดุอื่น ๆ ที่มีผิวหน้าเรียบ แบน โค้ง โดยทำให้เห็นเป็นรูปร่างด้วยเส้น รูปร่างที่เกิดจากเส้นนี้อาจเกิดจากเส้นตรง เส้นโค้ง เส้นหยัก ฯลฯ ทั้งนี้อาจมีน้ำหนักอ่อนแก่ของเส้นเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ รูปร่างที่เกิดจากเส้นนี้มีลักษณะสองมิติ คือ กว้างและยาว หากผู้วาดต้องการให้มีลักษณะสามมิติ คือ กว้าง ยาว และลึก ก็กระทำได้โดยการลากเส้นหลายๆ เส้นตามวิธีการแลเงา (อารี สุทธิพันธุ์, 2528 : 108)

การระบายสี (Painting) หมายถึง การระบายสีลงไปในภาพให้ทั่วบริเวณ ที่ต้องการจะระบายโดยวิธีใดก็ได้ จะใช้อุปกรณ์หรือไม่ใช้ก็ถือเป็นการระบายสีทั้งสิ้น (วิโรจน์ ชาทอง และ ทำนอง จันทิมา. 2517 : 6)

การเขียนภาพระบายสี จึงหมายถึง การลาก ขูด ชีด เขียน ด้วยวัสดุหรือ เครื่องเขียนต่าง ๆ บนระนาบรองรับซึ่งเป็นวัสดุที่มีผิวหน้าเรียบ แบน โค้ง โดยทำให้เห็นเป็นรูปร่าง ด้วยเส้น ให้เป็นรูปร่าง 2 มิติ หรือ 3 มิติ ก็ได้ แล้วระบายสีลงในภาพนั้นให้ทั่วบริเวณที่ ต้องการ

2.7 แนวคิดของการเขียนภาพ

แนวคิดของการเขียนภาพมีอยู่ 3 ประการ คือ

1. เพื่อบันทึกสิ่งที่น่าสนใจรอบตัวที่มองเห็น ซึ่งอาจบันทึกทั้งหมดหรือเลือก เฉพาะบางส่วน บางตอนที่เห็นว่ามีความหมายก็ได้ ภาพเขียนตามแนวคิดนี้ จะมีรูปร่าง คล้ายของจริงตามมุมมองของผู้วาด ตามตำแหน่งของสิ่งที่วาดตั้งอยู่ ซึ่งอาจสูงกว่าระดับ สายตา ต่ำกว่าระดับสายตา หรือตรงระดับสายตาพอดี ผู้วาดอาจจะวาดเฉพาะสิ่งที่ เขาต้องการลงไปในภาพเท่านั้น ภาพเขียนในลักษณะนี้จึงเป็นเพียงภาพที่ดูรู้เรื่องว่า เป็นภาพอะไร อยู่ที่ไหน มีสัดส่วนเป็นอย่างไร
2. เพื่อถ่ายทอดตามสิ่งที่ผู้วาดคิดหรือจินตนาการ ภาพเขียนตามแนวคิดนี้ มีรูปแบบไม่เหมือนของจริง อาจมีขนาดสัดส่วนแตกต่างไปจากสัดส่วนที่เห็นจริง อาจมี ลักษณะประดิษฐ์ตกแต่งเป็นลวดลายที่ได้รับอิทธิพลจากธรรมชาติ หรือเป็นลวดลาย เรขาคณิต อาจมีลักษณะพรมัวไม่ชัดเจน เพื่อกะตุ้นให้ผู้พบเห็นต้องใช้ความคิดหรือทำให้ ฉงน แต่ถ้าผู้ดูมีความคิดคล้ายกับผู้วาด หรือมีจินตนาการแนวเดียวกันก็สามารถชื่นชม การเขียนภาพตามแนวนี้ได้
3. เพื่อสื่อความหมายให้เข้าใจตรงกัน ภาพเขียนตามแนวคิดนี้มีรูปแบบ เรียบง่าย เด่นชัด มีลักษณะเป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายต่าง ๆ ที่ผู้ดูเข้าใจได้ทันที หรือ เมื่อเห็นแล้วรู้ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เช่น เครื่องหมายจราจร เป็นต้น

การเรียกชื่อภาพเขียนจะเรียกชื่อต่างกันตามวัสดุที่ใช้เขียน ตามหน้าที่ใช้สอย หรือตามลักษณะภาพที่เห็น เช่น การเขียนภาพร่าง ภาพคน ภาพสัตว์ เป็นต้น (อารี สุทธิพันธุ์. 2528 : 108 - 109)

2.8 ความสำคัญของการเขียนภาพระบายสี

เลิศ อำนันทนะ (2523 : 138) กล่าวว่า การเขียนภาพระบายสีเป็นส่วนหนึ่งของวิชาศิลปะศึกษา ที่ตั้งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมให้เด็กทุกเพศและวัย ได้มีโอกาสแสดงออกไปตามระดับความสามารถของแต่ละคน เพื่อพัฒนาการทางสุขภาพจิตและกาย ส่งเสริมให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย รู้จักรักษาความสะอาดเรียบร้อย มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบ ต่อสังคม ธรรมชาติแวดล้อมและศิลปวัตถุของชาติ รวมทั้งพยายามปลูกฝังให้เด็กทุกระดับสามารถปรับปรุงตน เพื่อบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคม รักความก้าวหน้า มีรสนิยมที่ดี

วิรัตน์ พิชญ์ไพญญ์ (2524 : 1) ให้ความเห็นว่าการเขียนภาพระบายสี เป็นการแสดงออกทางศิลปะอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์โดยใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อแสดงความปรารถนาออกมาในรูปของจินตนาการ ซึ่งอาจเหมือนหรือไม่เหมือนธรรมชาติก็ได้

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 17) ให้ความเห็นว่าการสอนเขียนภาพระบายสี ต้องส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักแสดงออกในทางสร้างสรรค์ตั้งแต่เยาว์วัย และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง การกระทำสิ่งใดอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ย่อมเท่ากับปลูกฝังพฤติกรรมให้กับเด็กโดยตรง พฤติกรรมสร้างสรรค์ในตัวเด็กจึงเป็นเป้าหมายหนึ่งที่มีคุณค่าต่อตัวเด็กและต่อชีวิตในสังคม

ฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2526 : 142 - 43) กล่าวถึงการเขียนภาพระบายสีของเด็กว่าเป็นการเล่นชนิดหนึ่งที่ทำให้คุณค่ากับเด็กมาก เพราะเด็กจะเขียนลงไปด้วยความรู้สึกของตัวเองให้เป็นสัญลักษณ์ ให้เป็นแบบ เป็นลวดลาย เป็นจังหวะ และให้สีสันต่าง ๆ และใช้แทนการใช้ภาษาพูด การเล่นวาดรูปและการระบายสีจะช่วยให้เด็กผ่อนคลายอารมณ์ได้มาก เพราะเด็กมีโอกาสได้เป็นอิสระ ไม่ต้องอยู่ในระเบียบตลอดเวลา การที่เด็กได้วาดรูป และระบายสีเป็นการแสดงความรู้สึกภายในออกมา โดยที่เด็กไม่เข้าใจว่าเป็นการระบาย ความโกรธแค้น ความกดดัน ความตื้นตัน ความกระวนกระวายใจ ความกลัวอื่น ๆ รวมทั้งความสุข ความยินดี การเขียนภาพระบายสีของเด็กนั้นเป็นการพักผ่อน และเป็นการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กด้วย ภาพที่ได้กวาดจะเป็นภาพที่เขาชอบและ

สนใจในขณะนั้น ๆ การที่ครูและผู้ปกครองแสดงความยินดีและชื่นชมในผลงานการเขียนภาพระบายสีของเด็ก ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นด้วย

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การแสดงออกทางศิลปะโดยการเขียนภาพระบายสีของเด็กมีความสำคัญต่อตัวเด็กและสังคมเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กได้พัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และการสร้างสรรค์ได้ถูกต้องและเหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก การใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ในการวิจัยนี้จะทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระ โดยการวาดภาพตามความสนใจ ได้เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมแล้วถ่ายทอดออกมาเป็นภาพ

2.9 กิจกรรมสร้างสรรค์ในการเขียนภาพ

อารี รังสินันท์ (2526 : 161 - 162) กล่าวถึงกิจกรรมในการเขียนภาพไว้ ดังนี้
การเขียนภาพ หมายถึง การเขียนภาพในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. การเขียนภาพตามใจชอบ หมายถึง การให้โอกาสเด็กได้มีโอกาสเลือกวาดสิ่งที่เด็กพอใจ และสามารถวาดได้ ซึ่งส่วนมากเด็กในวัยก่อนเรียนมักจะวาดรูปคน บ้าน สัตว์ ตุ๊กตา หรือภาพที่เด็กประทับใจ
2. การเขียนภาพจากประสบการณ์ หมายถึง การให้เด็กเลือกเขียนภาพจากประสบการณ์ที่เด็กได้ไปเที่ยวตามที่ต่าง ๆ หรือสิ่งที่เด็กได้รับ เช่น ทะเล สวนสัตว์ ของขวัญวันเกิด สัตว์เลี้ยง ของเล่น เป็นต้น
3. การเขียนภาพจากการฟังนิทาน หมายถึง การให้เด็กเขียนภาพจากนิทานที่ครูเล่าให้ฟังหรือเทปนิทาน ซึ่งเด็กจะแสดงทั้งความรู้สึกนึกคิดทางด้านสติปัญญา และความรู้สึกนึกคิดทางด้านจิตใจ ถ่ายทอดออกมาเป็นภาพได้
4. การเขียนภาพจากเสียงเพลง หมายถึง การให้เด็กได้ฟังเพลงแล้วเขียนภาพตามความนึกคิดของเด็ก เป็นภาพที่ประทับใจจากการฟังเพลง
5. การเขียนภาพจากการแสดงบทบาทสมมติ หมายถึง การให้เด็กเขียนภาพจากการที่เด็กได้แสดงบทบาทสมมติไป แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นภาพ
6. การเขียนภาพจากสิ่งเร้าที่กำหนด หมายถึง การที่เด็กเพิ่มเติมต่อให้เป็นภาพจากสิ่งเร้าที่กำหนดมาให้ ซึ่งสิ่งเร้าอาจแบ่งเป็น

6.1 ต่อเติมภาพจากสิ่งเร้าที่ไม่สมบูรณ์ เช่น เส้นในลักษณะต่าง ๆ เช่น
เส้นตรง | เส้นคู่ขนาน || และอื่น ๆ ($\sim \wedge$) เป็นต้น

6.2 ต่อเติมภาพจากสิ่งเร้าที่สมบูรณ์ เช่น วงกลม \bigcirc สี่เหลี่ยม \square
สามเหลี่ยม \triangle เป็นต้น

การต่อเติมในลักษณะเช่นนี้ เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้ดี เด็กเกิด
จินตนาการยั่ว และท้าทายให้อยากลองทำให้เสร็จเป็นรูปร่างด้วยความคิดที่เป็นอิสระ และ
ด้วยความพอใจของตน นอกจากนั้นยังส่งเสริมความคิดแปลกไม่ซ้ำกัน เด็กแต่ละคนจะ
เขียนภาพตามความคิดของตน ซึ่งเป็นการเริ่มต้นในการกล้าคิด และยอมรับความแตกต่าง
ของตนจากเพื่อนคนอื่น สร้างเสริมให้เด็กเกิดความมั่นใจ กล้าคิดในสิ่งที่แปลก ๆ อันนำไปสู่
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2.10 กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์

กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้
ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แนวคิดจากการใช้สื่อการเรียนนอกประสงค์ของอาจารย์สำเนา นุพลเวส
(2534 : 28 - 33) ซึ่งเรียกสื่อนี้ว่า “หนังสือแผ่นเดียว” มีลักษณะเป็นเอกสารหรือกระดาษ
แผ่นเดียว ภายในประกอบด้วย เนื้อเรื่องสั้น ๆ มีภาพประกอบเนื้อเรื่อง ทำให้นักเรียนเกิด
ความสนุกเวลาอ่าน เนื้อเรื่องกระตุ้นและเร้าความสนใจ การจัดกิจกรรมระหว่างการเรียน
โดยใบงานสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยอาศัยความต้องการและความสนใจของ
นักเรียนเป็นหลัก โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรม ภาษาที่ใช้ในใบงาน
สร้างสรรค์นี้ ใช้ภาษาที่เป็นประโยคสั้น ๆ อ่านง่าย มีความหมายชัดเจน และเป็นเรื่องที่
เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถที่จะประยุกต์ความรู้และ
ประสบการณ์เดิมของตนเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในเนื้อเรื่อง ทำให้เกิดความคิดแปลกใหม่
ไปจากเดิม ทำให้นักเรียนมีอิสระในการคิดและการแสดงออกอย่างเสรี กระบวนการคิด
อย่างเป็นระบบและต่อเนื่องจะช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้

สำเนา นุปผเวส (2534 : 33) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือแผ่นเดียวไว้
ดังนี้

1. ใช้เป็นหนังสือเสริมการอ่านและหนังสืออ่านเพิ่มเติม
2. ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนได้ทุกชั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน ได้แก่ ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ชั้นสอน ชั้นสรุป และชั้นประเมินผล
3. ใช้เป็นสื่อเพื่อการเรียนการสอนซ่อมเสริม
4. ใช้เป็นสื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ทั้งในด้านการใช้ภาษาศิลปะ และงานประดิษฐ์ต่าง ๆ
5. ให้ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

จากการสัมภาษณ์ ดร.ผดุง พรหมมูล วันที่ 26 พฤศจิกายน 2539 ที่สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ว่าเป็นนวัตกรรมทางด้านบทเรียนที่ได้แนวคิดมาจากหนังสือแผ่นเดียวของอาจารย์สำเนา นุปผเวส สามารถประยุกต์ใช้กับวิชาอื่น ๆ ได้โดยผู้ใช้ต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

ลักษณะเด่นของกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ประการแรกคือ เป็นใบงานที่ผสมผสานระหว่างข้อเขียนกับศิลปะได้อย่างกะทัดรัดและสะดวกในการใช้ เหมาะสมกับเด็กในวัยประถมศึกษา โดยครูผู้สอนควรเลือกเนื้อหาที่นักเรียนสนใจและมีส่วนเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในชีวิตของนักเรียน กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์มีลักษณะย่อย กระตุ้นจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ

สำหรับใบงานสร้างสรรค์ที่ใช้ในการสอนวิชาศิลปะได้ใช้วิธีบูรณาการเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของนักเรียนและถ่ายทอดออกมาเป็นภาพวาดโดยเนื้อหาในใบงานจะนำเสนอในลักษณะข้อเขียนสั้น ๆ เพียงประเด็นเดียว พร้อมกับมีรูปภาพ วัตถุสิ่งของ ธรรมชาติแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสอดแทรกลงไป ใบงานเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดความสนใจในกิจกรรม และช่วยกระตุ้นความคิดจินตนาการ อันนำไปสู่การแสดงออกทางศิลปะ

คุณสมบัติเด่นอีกประการหนึ่งของกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ คือ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีเสรีภาพในการคิดสร้างสรรค์และการถ่ายทอดเรื่องราวออกมาเป็นภาพได้ตามวุฒิภาวะ ความถนัด ประสบการณ์ของตนเอง การประเมินผล การเรียนศิลปะตามใบงานนี้มีได้มุ่งเน้น การประเมินทักษะในการวาดภาพเท่านั้น หากแต่ประเมินการพัฒนาการของนักเรียนทุก ๆ ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และสิ่งแวดล้อม โดยครูอาจจะเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นระหว่างนักเรียนด้วยกันในขณะที่ทำกิจกรรมนี้ด้วยก็ได้

เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูจะนำเสนอผลงานของนักเรียนแต่ละคนโดยให้นักเรียนได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับภาพของตนเองให้กลุ่มฟัง และเปิดโอกาสให้กลุ่มได้ซักถาม การซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของนักเรียนแต่ละคนจะช่วยให้แก่นักเรียนที่เป็นเจ้าของผลงานและนักเรียนคนอื่น ๆ ได้เกิดความคิดที่กว้างไกลไปจากเดิม ซึ่งเป็นการพัฒนาระดับชั้นความคิดตามโครงสร้างความคิดของกิลฟอร์ดและทอร์เรนซ์ที่กล่าวว่า การที่ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีอิสระทางด้านการแสดงออก ด้านความคิดและจินตนาการในการวาดภาพ และได้ตั้งชื่อเรื่อง รวมทั้งให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองอย่างอิสระ จะช่วยพัฒนาทักษะการคิดให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น

สำหรับเรื่องการประเมินผลจึงเน้นกระบวนการฝึกทักษะความคิดสร้างสรรค์มากกว่าที่ครูจะดูผลงานที่สำเร็จแล้วของนักเรียน

จากแนวคิดในการสร้างใบงานสร้างสรรค์นี้ ผู้วิจัยได้สร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยได้นำใบงานสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยได้คิดทำขึ้นแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบให้สอดคล้องกับองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมี 4 ด้าน คือ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดละเอียดลออ และความคิดยืดหยุ่น และเมื่อผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง จึงนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2.11 หลักการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถม

หลักสำคัญในการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมนั้น ผู้เรียนควรจะได้มีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระทางความคิดและการปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมให้มีพัฒนาการ

รอบตัว เช่น ทางสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม วิธีสอนควรคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ และประสบการณ์ที่แตกต่างระหว่างบุคคล และการสอนควรเน้นถึงวิธีการแก้ปัญหา สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงกับชีวิตประจำวัน

อารี สุทธิพันธุ์ และวิรุณ ตั้งเจริญ (2518 : ไม่มีเลขหน้า) ได้เสนอแนะถึงการ ดำเนินการสอนศิลปศึกษาไว้ดังนี้

1. เตรียมการสอนล่วงหน้าเพื่อสร้างความสนใจ
2. เริ่มต้นสอนนักเรียนตามระดับความสามารถของนักเรียน
3. จัดการเรียนการสอนให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน
4. พูดให้ชัดเจน และพยายามให้กำลังใจนักเรียนขณะทำงาน
5. พยายามคิดค้นหากิจกรรมแปลก ๆ ใหม่ ๆ เสนอแนะนักเรียน
6. อย่าหวังผลสำเร็จในงานของนักเรียนมากเกินไป
7. สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นกันเองมากที่สุด
8. ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ความสังเกต เพื่อเพิ่มการรับรู้ด้านต่าง ๆ มาก

ที่สุด

9. เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน
10. เลือกกิจกรรมให้เหมาะกับวัย และความสามารถของนักเรียน
11. พึงระลึกเสมอว่า ห้องเรียนวิชาศิลปะคือสถานที่ทดลองวัสดุ ความคิด และวิธีการต่าง ๆ ไม่ใช่ห้องสำหรับฟังบรรยายที่มีระเบียบตายตัว
12. พยายามสาริตให้นักเรียนดูเกี่ยวกับวิธีการบางอย่างที่ยากซับซ้อน

กระทรวงศึกษาธิการ (2525 : 137) ได้กล่าวถึงแนวการสอนศิลปศึกษาว่า การสอนศิลปศึกษาควรมีขั้นตอนในการสอนดังนี้

1. การสอนแต่ละครั้ง ควรสอนเนื้อหาแต่ละเรื่องสลับกันไป ไม่ควรสอนเรื่องเดียวจบ จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายไม่สนใจเท่าที่ควร

2. ครูควรได้ให้เด็กมีประสบการณ์ในการวางแผน ดำเนินการ และหาอุปกรณ์ การเรียนการสอนร่วมกับครู และหากจำเป็นครูอาจนำตัวอย่างงานที่สำเร็จรูปแล้วมาให้ดู พร้อมทั้งเสนอแนะวิธีการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ตลอดจนเสนอแนะวิธีการเลือกใช้ วัสดุ ให้เหมาะสมกับกิจกรรม

3. บางเรื่องครูอาจจำเป็นต้องสาธิตวิธีการ เพื่อให้นักเรียนเข้าถึงกระบวนการปฏิบัติเสียก่อน แล้วจึงให้ลงมือทำงาน

4. ผู้สอนต้องอยู่กับเด็กตลอดเวลา เพื่อสังเกตการปฏิบัติงาน ช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาและพยายามให้เด็กได้ทำงานตามความคิดอิสระของตนให้มากที่สุด เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์

5. อธิบายผลงานของตน และเปรียบเทียบความก้าวหน้าในการทำงานทุกครั้ง

6. เก็บ ทำความสะอาดเครื่องมือ เครื่องใช้ และสถานที่ทุกครั้งหลังจากที่ทำงานเสร็จแล้ว เพื่อฝึกให้เด็กมีนิสัยรักความสะอาด และความเป็นระเบียบ

7. จัดแสดงผลงานของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้มีความภูมิใจในผลงานของตนเองและมีโอกาสพัฒนาการทำงานของตนด้วย

8. เน้นการมอบหมายให้ทำเป็นกลุ่มมากกว่ารายบุคคล เพื่อให้เด็กได้รู้จักทำงานพร้อมกัน และมีโอกาสช่วยเหลือกัน

ประเทิน มหาพันธ์ (2531 : 108 - 109) ได้สรุปหลักการสอนศิลปะโดยทั่วไปดังนี้คือ

1. ศิลปะไม่ใช่การลอกแบบ แต่เป็นงานที่ทุกคนสามารถถ่ายทอดแนวความคิดของตนออกมาในรูปของงานศิลปะ ในการสอน ครูจึงต้องช่วยให้เด็กมีความคิดเสียก่อนว่าจะทำอะไร เพราะเด็กยังไม่รู้จักวางโครงการด้วยตนเอง ครูต้องช่วยจัดสิ่งเร้าให้เด็กสร้างงานออกมา

2. ศิลปะสำหรับเด็ก เป็นวิชาที่เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และเรียนได้ตามความสามารถ หาใช่เรียนรู้ได้แต่ผู้ที่มีความถนัดเป็นพิเศษไม่ ครูไม่ควรนำผลงานของเด็กแต่ละคนมาเปรียบเทียบกัน แต่ควรประเมินค่าผลงานทางศิลปะของเด็กโดยคำนึงถึงความองกงามของตนเองเป็นเกณฑ์

3. ศิลปะสำหรับเด็ก เป็นวิชาที่ครูทุกคนสอนได้ ถ้าหากเข้าใจเด็กและเข้าใจความมุ่งหมายของวิชาศิลปะ เพราะครูเป็นเพียงผู้เร้าและแนะนำเท่านั้น

4. ศิลปะสนองความต้องการของเด็กได้ โดยช่วยให้เด็กผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ ช่วยให้มีความคิดริเริ่ม และมีความสร้างสรรค์ ส่วนในทางสังคมนั้น ศิลปะช่วยให้เด็กรู้จักทำงานร่วมกัน รู้จักการให้และการรับ รู้จักรับผิดชอบต่อกัน

5. การประเมินค่าผลงานทางศิลปะนั้น ถือเป็นงานของแต่ละคนเป็นเกณฑ์ หาได้ยึดเอามาตรฐานของผู้ใหญ่หรือศิลปินมาเป็นเกณฑ์ไม่
 6. ในการสอนศิลปะ ครูเป็นเพียงผู้เฝ้า ผู้ให้คำแนะนำ ตลอดจนเป็นผู้ให้กำลังใจ หาใช่เป็นผู้สั่งให้เด็กทำอย่างนั้นอย่างนี้ไม่
 7. ครูต้องให้กำลังใจโดยการชมเชย อย่าติเตียนต่อหน้าผู้อื่น ถ้าเด็กทำอะไรผิดพลาด ครูควรแนะนำให้เด็กเห็นข้อบกพร่องด้วยตนเอง
 8. ในการแสดงออกทางศิลปะนั้น เด็กควรมีโอกาสได้ทำกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง ทั้งนี้เป็นการช่วยให้เด็กได้แสดงความคิด ความสามารถออกมาให้เหมาะสมกับความถนัดของเด็ก
 9. ในการสอนศิลปะควรสอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ เช่น ภาษาไทย สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น
 10. ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกงานและวัสดุให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็ก ดังนั้นวัสดุต่าง ๆ จึงควรจัดไว้ให้พอเพียง
 11. ในฐานะที่สอนศิลปะ ครูที่ดีย่อมมีความสนใจในการสอน พยายามค้นคว้าหาความรู้และวิธีการใหม่ ๆ มาสอนอยู่เสมอ
 12. ครูต้องเตรียมการสอนโดยการทดลองปฏิบัติดูก่อน หากบกพร่องอย่างไร พึงแก้ไขปรับปรุง แล้วจึงนำมาสอนในชั้น
 13. กฎเกณฑ์ยาก ๆ ยังไม่ควรนำมาสอนในระยะต้น ๆ ควรรอจนกว่าเด็กจะเข้าใจในสิ่งที่ยาก ๆ เสียก่อน สำหรับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ควรเอาไว้สอนในชั้นประถมตอนปลาย
 14. ผลงานทางศิลปะของเด็ก ควรแสดงไว้ให้ปรากฏแก่เด็กคนอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้เป็นการให้กำลังใจแก่เด็กเจ้าของงาน และเป็นการกระตุ้นให้เด็กคนอื่น ๆ สนใจในศิลปะด้วย
 15. ควรส่งเสริมให้เด็กรู้จักรับผิดชอบในการทำงาน เช่น การทำความสะอาดห้อง การเก็บรักษาเครื่องใช้ การเก็บรักษาผลงานที่สร้างขึ้น เป็นต้น เหล่านี้ควรให้เป็นภาระของเด็กทั้งสิ้น
- ขวลิต ดาบแก้ว และสุดาวดี เหมทานนท์ (2525 : 20 - 25) กล่าวถึงหลักในการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมไว้ดังนี้

1. สอนให้เด็กเกิดการสร้างสรรค์ (Creative) หมายถึง การส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกตามความพอใจและอย่างอิสระ โดยจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความพร้อม หรือวุฒิภาวะของเด็ก ควรมีวัสดุให้เด็กเลือกใช้ได้หลาย ๆ อย่าง เพื่อให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ในรูปแบบแปลก ๆ และเลือกเรื่องราว (Subject Matter) ที่กระตุ้นให้เด็กสนใจเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในชีวิตจริงของเด็ก

2. สอนตามศูนย์สนใจของเด็ก (Interest) ในการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียน ประถมนั้น มีจุดมุ่งหมายที่ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกตามความสามารถของแต่ละบุคคล มุ่งให้เด็กได้พัฒนาการในด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับวัย และนำความรู้วิชาศิลปศึกษาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นครูจึงไม่ควรบังคับเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกโดยเสรี และเป็นไปตามความสนใจของเด็กแต่ละคน

3. สอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ (Correlated) เป็นการสอนโดยการนำศิลปศึกษาไปผสมผสานกับวิชาอื่น ๆ เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจของเด็ก

จากคำกล่าวของนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ พอจะสรุปได้ว่า การสอนศิลปศึกษาจะบรรลุตามจุดประสงค์หรือไม่นั้น จะต้องขึ้นอยู่กับขอบข่ายของการสอนของครูที่จะเป็นผู้จัดประสบการณ์และวิธีการให้เหมาะสม มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น และการสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง ภายใต้บรรยากาศที่เป็นมิตรและการยอมรับซึ่งกันและกัน

สรุป พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 8 - 10 ปี จะมีสมรรถภาพทางการสร้างสรรค์สูงสุด รู้จักใช้ความสามารถพิเศษของตนเองในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น เด็กในวัยนี้ต้องการที่จะแสดงความสามารถของตนออกมาให้ปรากฏ ชอบช่วยเหลือเพื่อน หากเด็กทำอะไรไม่สำเร็จจะรู้สึกวิตกกังวลมาก ครูจึงควรให้เด็กได้แสดงออกตามความปรารถนา คอยให้ความช่วยเหลือแนะนำ เพื่อให้เด็กประสบความสำเร็จ และเป็นการเสริมความมั่นใจให้กับเด็กด้วย ซึ่งกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากโบราณสร้างสรรค์ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กให้สูงขึ้นได้

3. ความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนการสอนศิลปะ

3.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ เป็นคุณลักษณะพิเศษที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน แต่จะมีมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และเป็นความต้องการสูงสุดในการจัดการศึกษา เพราะความคิดสร้างสรรค์ในตัวบุคคลถ้าได้รับการพัฒนาส่งเสริมให้สูงขึ้น จะเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่การวางแผนเพื่อการปรับปรุง พัฒนา หรือการเปลี่ยนแปลงที่ดีได้ในอนาคต และสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งนักจิตวิทยา นักการศึกษา และนักวิจัย ได้อธิบายความหมายและสรุปแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

อารี พันธุ์ณี (2537 : 9) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะออกนอกราย (Divergent Thinking) อันนำไปสู่การค้นพบสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ด้วยการคิดดัดแปลงปรุงแต่งจากความคิดเดิมผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งรวมทั้งการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการคิดทฤษฎีหลักการได้สำเร็จ ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้นี้ มิใช่เพียงแต่คิดในสิ่งที่เป็นไปได้สิ่งที่เป็นเหตุเป็นผลเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ความคิดจินตนาการก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะก่อให้เกิดความแปลกใหม่ แต่ต้องควบคู่ไปกับความพยายามที่จะสร้างความคิดฝันหรือจินตนาการประยุกต์ จึงจะทำให้เกิดผลงานจากความคิดสร้างสรรค์ขึ้น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523 : 4) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการแก้ปัญหาอย่างลึกซึ้งซึ่งนอกเหนือไปจากลำดับขั้นของการคิดตามปกติ เป็นลักษณะภายในของบุคคลที่จะคิดหลายแง่มุมผสมผสานกัน จนได้ผลผลิตใหม่ที่ถูกต้องสมบูรณ์

ชัชวาลย์ ช่อใสว (ม.ป.ป. : 16) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการทางสมองที่คิดได้หลายทิศทาง มีลักษณะยืดหยุ่นได้ สามารถดัดแปลง เพิ่ม สกัด ตัดทอน ปรุงแต่ง ให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้น เป็นพฤติกรรมที่ทำให้มนุษย์ได้รับประโยชน์อย่างใหญ่หลวง

แอนเดอร์สัน (Anderson. 1970 : 90 - 93) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นกระบวนการคิด ซึ่งแตกต่างจากการคิดอย่างมีเหตุผล (Critical Thinking) ตรงที่ว่า การคิดสร้างสรรค์เกี่ยวข้องกับการคิดใหม่ ๆ ซึ่งจะขัดแย้งกับความคิดก่อน ๆ การคิดสร้างสรรค์เป็นการกระทำของการตั้งประสบการณ์เก่า ๆ ออกมาทั้งหมด และเป็นการกระทำของการเลือกที่จะสร้างแบบแผนใหม่ ๆ ความคิดใหม่ ๆ ออกมา คำว่าใหม่นี้ ถ้าเป็นเด็กเล็ก ๆ กระทำ ก็หมายถึงความคิดใหม่สำหรับตัวเขา แต่ถ้าเป็นผู้ใหญ่ก็หมายถึงเป็นความคิดใหม่ ๆ ที่ต่างจากลักษณะเดิมในสังคม

ทอร์เรนซ์ (Torrance. 1962 : 16) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถของบุคคลในการคิดสร้างสรรค์ผลิตผล หรือสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่ไม่รู้จักมาก่อน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ อาจเกิดจากการรวมความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับจากประสบการณ์ แล้วเชื่อมโยงกับสถานการณ์ใหม่ ๆ สิ่งที่เกิดขึ้นแต่ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง ซึ่งอาจออกมาในรูปของผลงานทางศิลปะ วรรณคดี วิทยาศาสตร์ หรืออาจเป็นเพียงขบวนการเท่านั้น

วอลลาซ และโคแกน (Wallach and Kogan. 1969) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ว่า เป็นความสามารถที่จะคิดแบบโยงสัมพันธ์ (Association) คือเมื่อระลึกถึงสิ่งใดได้ ก็จะเชื่อมโยงให้ระลึกถึงสิ่งอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กันต่อไปเป็นลูกโซ่

จากความหมายและแนวคิดดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถที่อยู่ในตัวบุคคลแต่ละคนในระดับที่ต่างต่างกัน ทั้งการคิดและการกระทำ โดยการคิดและการกระทำที่เกิดขึ้นจะไม่เป็นการลอกเลียนแบบผู้อื่น แต่จะเป็นการผสมผสานความรู้เดิมและประสบการณ์ที่ได้รับเข้าด้วยกัน ความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ โดยการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกระตุ้นให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ ได้สังเกตสิ่งที่สนใจ ได้สัมผัสกับสิ่งที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ เพื่อแสดงผลงานที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบใคร อาจอยู่ในรูปของกระบวนการคิด พฤติกรรมที่แสดงออก หรือรูปแบบของผลผลิตที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อสังคม

3.2 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

กิลฟอร์ด (Guilford, 1969) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้ศึกษาค้นพบว่า องค์ประกอบพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์มี 4 ประการ คือ

1. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน แบ่งเป็น

1.1 ความคิดคล่องแคล่วทางด้านถ้อยคำ (Word Fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำในรูปแบบต่าง ๆ อย่างคล่องแคล่ว

1.2 ความคิดคล่องแคล่วทางการโยงความสัมพันธ์ (Associational Fluency) เป็นความสามารถคิดหาถ้อยคำที่เหมือน หรือคล้ายกันได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ในเวลาที่กำหนด

1.3 ความคิดคล่องแคล่วทางการแสดงออก (Expressional Fluency) เป็นความสามารถในการใช้สีหรือประโยค และนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ

1.4 ความคล่องแคล่วในการคิด (Ideational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด

2. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความคิดที่แปลกใหม่ ไม่ซ้ำแบบใคร เป็นความคิดที่แปลกแตกต่างไปจากความคิดธรรมดา ความคิดริเริ่มอาจจะมาจากความคิดที่มีอยู่ก่อนแล้ว แล้วนำมาดัดแปลงเพื่อให้กลายเป็นสิ่งใหม่

3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความยืดหยุ่นทั้งความคิดและการกระทำ เป็นความสามารถในการปรับสภาพของความคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ความคิดยืดหยุ่นเป็นปริมาณของจำพวกหรือกลุ่มของประเภทที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า และเช่นเดียวกับความคิดคล่องตัว คือ เน้นในเรื่องของปริมาณที่เป็นประเภทรูปแบบ

ความคิดยืดหยุ่น เป็นตัวเสริมให้ความคิดคล่องแคล่วมีความแปลกที่แตกต่างออกไป หลีกเลี่ยงการซ้ำซากจำเจ เป็นการเพิ่มคุณภาพของความคิดให้มีมากขึ้นด้วยการจัดเป็นหมวดหมู่ และมีหลักเกณฑ์มากยิ่งขึ้น ประเภทของความคิดยืดหยุ่นแบ่ง ออกเป็น

3.1 ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที (Spontaneous Flexibility) เป็นความสามารถที่จะพยายามคิดให้ได้หลายอย่าง อย่างมีอิสระ เช่น คนที่มีความยืดหยุ่นในการคิดด้านนี้จะคิดได้ว่า ประโยชน์ของต้นไม้มีอะไรบ้างได้หลายอย่าง ในขณะที่คนไม่มีความคิดสร้างสรรค์จะคิดได้เพียงอย่างเดียว หรือสองอย่างเท่านั้น

3.2 ความคิดยืดหยุ่นชนิดดัดแปลง (Adaptive Fluency) ซึ่งมีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา คนที่มีความคิดยืดหยุ่นจะคิดได้โดยไม่ซ้ำกัน

4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียดคิดเป็นขั้นตอน สามารถอธิบายให้เห็นภาพพจน์ได้อย่างชัดเจน ความคิดละเอียดลออจัดเป็นรายละเอียดที่นำมาตกแต่ง และขยายความคิดครั้งแรกให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สำหรับพัฒนาการของความคิดละเอียดลออนั้น จะพบว่าบุคคลที่มีความคิดละเอียดลออสูงจะมีการสังเกตสูงตามไปด้วย และเด็กหญิงมักมีความคิดละเอียดลออสูงกว่าเด็กผู้ชายในวัยเดียวกัน นอกจากนี้ความคิดละเอียดลออขึ้นอยู่กัอายุของแต่ละคนอีกด้วย กล่าวคือยิ่งอายุมากมีความคิดละเอียดลออมากขึ้น

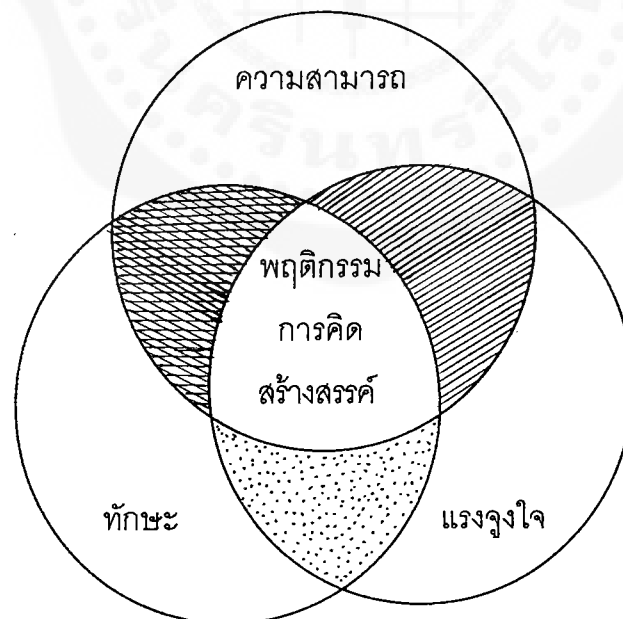
ต่อมาในปี 1971 กิลฟอร์ด และฮอฟเนอร์ (Guilford and Hoepfner. 1971 : 125 - 143) ได้ศึกษาองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์เพิ่มเติม และพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 8 องค์ประกอบคือ

1. ความคิดริเริ่ม (Originality)
2. ความคิดคล่องตัว (Fluency)
3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility)
4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)
5. ความคิดไวต่อปัญหา (Sensitivity of Problem)
6. ความสามารถในการให้นิยามใหม่ (Redefinition)
7. ความซึมซาบ (Penetration)¹
8. ความสามารถในการทำนาย (Prediction)

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523 : 7) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ มีดังนี้คือ

1. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความคิดที่แปลกแตกต่างไปจากบุคคลอื่น
2. ความว่องไว (Fluency) คือความพร่งพรั่ง ปริมาณการคิดพร่งพรั่งออกมา มากกว่าบุคคลอื่น ๆ
3. ความคล่องตัว (Flexibility) ชนิดของความคิดที่ปรากฏออกมา จะแตกต่างกัน ออกไปโดยไม่ซ้ำกันเลย
4. ความละเอียดลออประณีต (Elaboration) ความคิดที่แสดงออกมานั้นจะ ละเอียดลออสามารถที่จะนำมาทำให้สมบูรณ์และประณีตต่อไปได้อย่างเต็มที่
5. การสังเคราะห์ (Synthesis) คือ การรวบรวมสิ่งที่คิดได้มาทำให้มีความหมาย และนำมาพัฒนาต่อไปให้สมบูรณ์เป็นจริงได้

ประสาธ อิศรปรีดา (2532 : 9) กล่าวว่า องค์ประกอบที่จะเกิดความคิดสร้างสรรค์ นั้น จะประกอบไปด้วยความสามารถ (Ability) ทักษะ (Skills) และแรงจูงใจ (Motivation) ที่จะคิดสร้างสรรค์ ทั้งสามองค์ประกอบนี้จะอยู่ในลักษณะที่เอื้อซึ่งกันและกันจะไม่เกิดขึ้น โดดเดี่ยวหรืออย่างอิสระ ดังที่แสดงไว้ในภาพประกอบ

ภาพประกอบ 3 แผนภูมิแสดงองค์ประกอบที่จะก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในแต่ละบุคคล

จากที่ได้กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วย ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยให้คนสามารถคิดได้หลายทิศทาง และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการแก้ปัญหา อันสลับซับซ้อนภายในสังคมที่กำลังเป็นอยู่ทุกวันนี้ ในการวัดระดับความคิดสร้างสรรค์จะวัดจากองค์ประกอบ 4 ประการ ก็ถือว่าครอบคลุมทั้งหมดแล้ว (Torrance. 1972)

3.3 กระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Creative Process)

กระบวนการคิดสร้างสรรค์ หมายถึง วิธีการคิดหรือกระบวนการทำงานของสมองอย่างเป็นขั้นตอน และสามารถคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ ทอร์เรนซ์ (อารี พันธมณี. 2537 ; 9 - 11 : อ้างอิงมาจาก Torrance. 1965) ได้ให้คำอธิบายว่า เป็นกระบวนการของความรู้สึกไวต่อปัญหา หรือสิ่งที่บกพร่องขาดหายไป แล้วจึงรวบรวมความคิดตั้งเป็นสมมติฐานขึ้น ต่อจากนั้นก็ทำการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทดสอบสมมติฐานขึ้น และการรายงานผลที่ได้เพื่อเป็นแนวคิดและแนวทางใหม่

ความคิดสร้างสรรค์ จึงเป็นกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์นั่นเอง และทอร์เรนซ์ เรียกกระบวนการนี้ว่า กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) แบ่งออกเป็นขั้น ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การพบความจริง (Fact - Finding) ในขั้นเริ่มตั้งแต่เกิดความรู้สึกกังวล มีความสับสน วุ่นวาย (Mess) เกิดขึ้นในจิตใจแต่ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นอะไร จากจุดนี้พยายามตั้งสติ และหาข้อมูลพิจารณาว่าความยุ่งยาก วุ่นวาย สับสน หรือสิ่งที่ทำให้กังวลใจนั้นคืออะไร

ขั้นที่ 2 การค้นพบปัญหา (Problem - Finding) ขั้นนี้เกิดต่อจากขั้นที่ 1 เมื่อได้พิจารณาโดยรอบคอบแล้วจึงเข้าใจและสรุปว่า ความกังวล ความสับสนวุ่นวายในใจนั้น คือการเกิดมีปัญหานั้นนั่นเอง

ขั้นที่ 3 การตั้งสมมติฐาน (Idea - Finding) ขั้นนี้ก็ต่อจากขั้นที่ 2 เมื่อรู้ว่า มีปัญหาเกิดขึ้นก็พยายามคิดและตั้งสมมติฐานเพื่อคาดหวังคำตอบจากการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 4 การค้นพบคำตอบ (Solution - Finding) ในขั้นนี้จะมีการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และได้คำตอบในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 5 ยอมรับผลจากการค้นพบ (Acceptance - Finding) ขั้นนี้จะเป็นการยอมรับคำตอบที่ได้จากการพิสูจน์เรียบร้อยแล้ว จะแก้ปัญหาได้สำเร็จได้อย่างไร และต่อจากจุดนี้การแก้ปัญหาหรือการค้นพบยังไม่จบตรงนี้ แต่ที่ได้จากการค้นพบจะนำไปสู่หนทางที่จะทำให้เกิดแนวคิดหรือสิ่งใหม่ต่อไปที่เรียกว่า New Challenge

กิลฟอร์ด (Guilford. 1967) กล่าวว่า กระบวนการคิดสร้างสรรค์มีลำดับขั้นดังนี้

1. การรู้และการเข้าใจ (Cognition) หมายถึง ความสามารถของสมองในการเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว
2. การจำ (Memory) คือ ความสามารถของสมองในการสะสมข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มา และสามารถระลึกออกมาได้ตามที่ต้องการ
3. การคิดแบบเอกนัย (Convergent Thinking) หมายถึง ความสามารถของสมองในการให้การตอบสนองที่ถูกต้องและดีที่สุดจากข้อมูลที่กำหนดให้
4. การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง ความสามารถของสมองในการตัดสินใจข้อมูลที่กำหนดให้ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523 : 35) กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์คือ

1. การเปิดใจกว้าง (Receptivity Openness)
2. การให้เวลาพักความคิด (Incubation)
3. การมีอิสระเสรีในการแสดงออก (Freedom to Made of Expression)
4. บรรยากาศที่จะเอื้ออำนวยต่อความคิดสร้างสรรค์

วอลลาส (สมศักดิ์ ภาวิภาดาพรรณ. 2537 : 17 - 18 ; อ้างอิงมาจาก Wallas. 1962) ได้แบ่งขั้นต่าง ๆ ในกระบวนการคิดสร้างสรรค์ดังต่อไปนี้

1. ขั้นการเตรียมตัว (Preparation) เป็นขั้นของการเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่มีต่อโลกอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ยังรวมถึงความสามารถเชื่อมโยงสัมพันธ์ความคิดหรือสิ่งของที่มีความแตกต่างกันอย่างมากเข้าด้วยกัน ความสามารถเชื่อมโยงสัมพันธ์นี้เสนอขึ้นมาโดยเมดนิค (Medinck . 1962) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์

2. **ขั้นฟักตัว (Incubation)** เป็นขั้นของการพยายามลืมเรื่องที่ต้องการคิด เสียให้หมดสิ้น กล่าวคือ หลังจากที่เราได้ผ่านขั้นการเตรียมตัวแล้ว บางครั้งต้องอาศัยระยะเวลาในการฟักตัว เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ นักคิดสร้างสรรค์หลายคนเมื่อให้เขานึกถึงระยะเวลาที่สำคัญของการผลิตผลงานสร้างสรรค์ เขามักอ้างถึงระยะฟักตัวเสมอ

3. **ขั้นการรู้แจ้ง (Illumination)** เป็นขั้นที่เกิดขึ้นหลังจากที่บุคคลลืมเรื่องที่ต้องการคิดหาคำตอบระยะหนึ่ง จากนั้นจะเกิดการหยั่งเห็น (Insight) ขึ้นเหมือนกับแสงสว่างที่พลันฉายแวบขึ้นมาในสมอง ทันใดนั้นคำตอบที่ต้องการหรือโคลงบทสุดท้ายก็แจ่มชัดขึ้นมาในความคิดโดยไม่ต้องใช้ความพยายามใด ๆ

4. **ขั้นการตรวจสอบ (Verification)** เป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการคิดสร้างสรรค์ คือ หลังจากนึกได้แล้วก็จะทบทวน ตรวจสอบผลงานทั้งหมดจนเป็นที่พอใจ สรุปได้ว่า กระบวนการหรือลำดับขั้นของการคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอน คือ

1. **ขั้นเตรียม** เป็นขั้นที่เริ่มพบปัญหา เกิดความยุ่งยากในการแก้ปัญหา นั้น ๆ และเริ่มหาทางออกเพื่อแก้ปัญหา โดยรวบรวมข้อมูลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เคยรับมา
2. **ขั้นฟักตัว** เป็นขั้นที่ใช้ความคิดเพื่อแก้ปัญหา มีการค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม ประมวลผลความคิดต่าง ๆ เพื่อหลอมรวมเป็นความคิดใหม่ขึ้นมา ช่วงนี้จะเกิดความคิดหลากหลายทางเพื่อแก้ปัญหา และยังไม่มีความคิดใดที่ลงตัวหรือพอใจ
3. **ขั้นเกิดความคิด** เป็นขั้นที่สามารถสรุปความคิดที่กระจ่างพร้อมที่จะสร้างสรรค์ออกมาเป็นผลงานได้ เป็นขั้นที่ผู้ใช้ความคิดจะรู้สึกพอใจและมีความสุข
4. **ขั้นแสดงออกทางความคิด** ออกมาในรูปของผลงาน อาจมีการทดลองและแก้ไขหลายครั้ง เพื่อกลั่นกรองให้ได้คำตอบหรือผลงานที่แน่นอนเป็นรูปแบบ

3.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญา (Structure of Intellect Model) ทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวคิดในการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ครั้งนี้คือ ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญา (Structure of Intellect Model) ของกิลฟอร์ด (Guilford, 1967 : 60 - 64) ได้อธิบายความสามารถทางสมองของมนุษย์ออกมาเป็น 3 มิติ ได้แก่

มิตีที่ 1 เนื้อหา (Content) หมายถึง ข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่เป็นสื่อในการคิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ

1. ภาพ (Figural) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นรูปธรรม ที่จะรับรู้และระลึกได้ เช่น ภาพต่าง ๆ
2. สัญลักษณ์ (Symbol) หมายถึง ข้อมูลที่อยู่ในรูปของเครื่องหมายต่าง ๆ เช่น ตัวอักษร ตัวโน้ต และสัญลักษณ์ต่าง ๆ
3. ภาษา (Semantic) หมายถึง ข้อมูลที่อยู่ในรูปถ้อยคำที่มีความหมาย ต่างๆ แต่บางอย่างไม่อยู่ในรูปถ้อยคำก็มี เช่น ภาษาใช้
4. พฤติกรรม (Behavior) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นการแสดงออกของกิริยาอาการของมนุษย์ รวมทั้งทัศนคติ การรับรู้ ความคิด เช่น การยิ้ม การหัวเราะ การแสดงความคิดเห็น

มิตีที่ 2 วิธีคิด (Operation) เป็นมิตีที่แสดงลักษณะการทำงานของสมอง ในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ

1. การรู้จักและเข้าใจ (Cognition) หมายถึง ความสามารถทางสมอง ของบุคคลที่รู้จักและมีความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ได้ทันทีทันใด เช่น เมื่อเห็นของเล่นรูปร่างกลม ๆ ทำด้วยยางผิวเรียบ ก็บอกได้ว่าเป็นลูกบอล
2. การจำ (Memory) หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลที่จะเก็บสะสมรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ไว้ แล้วสามารถระลึกออกมาในรูปเดิมได้ตามที่ต้องการ เช่น การจำหมายเลขประจำตัว การท่องสูตรคูณ
3. การคิดแบบอนกนัย (Divergent Thinking) เป็นความสามารถทางสมอง ของบุคคลที่สามารถคิดได้หลายแง่หลายมุมหลายทิศทาง คิดหาคำตอบได้โดยไม่จำกัด จำนวนจากสิ่งเร้าที่กำหนดให้ในเวลาจำกัด เช่น ให้ออกสิ่งที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า น้ำ มาให้มากที่สุด
4. คิดแบบเอกนัย (Convergent Thinking) เป็นความสามารถทางสมอง ของบุคคลที่สามารถสรุปข้อมูลได้ดีที่สุดจากข้อมูลที่กำหนดให้ และการสรุปเป็นคำตอบนั้น จะเน้นเพียงคำตอบเดียว เช่น การเลือกคำตอบในการทำข้อสอบแบบเลือกตอบ

5. การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่สามารถหาเกณฑ์ที่สมเหตุสมผลเกี่ยวกับความดี ความงาม ความเหมาะสม จากข้อมูลที่กำหนดให้

มิติที่ 3 ผลของการคิด (Product) เป็นมิติที่แสดงถึงผลที่ได้จากการทำงานของสมอง เมื่อสมองได้รับข้อมูลจากมิติที่ 1 และใช้ความสามารถในการตอบสนองสิ่งเร้า ซึ่งเป็นวิธีการคิดตามมิติที่ 2 ผลที่ออกมาเป็นมิติที่ 3 ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ด้านคือ

1. หน่วย (Units) หมายถึง ส่วนย่อย ๆ ที่ถูกแยกออกมา มีคุณสมบัติเฉพาะของตนเองที่แตกต่างไปจากสิ่งอื่น ๆ เช่น หมา แมว มด นก เป็นต้น

2. จำนวน (Classes) หมายถึง กลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกัน เช่น สุนัข ปลาฉลาม คน เป็นพวกเดียวกัน เพราะต่างก็เลี้ยงลูกด้วยนมเหมือนกัน

3. ความสัมพันธ์ (Relations) หมายถึง ผลของการเชื่อมโยงความคิดแบบต่างๆ ตั้งแต่ 2 หน่วยเข้าด้วยกัน โดยอาศัยลักษณะบางประการเป็นเกณฑ์ อาจอยู่ในรูปของหน่วยกับหน่วย จำพวกกับจำพวก ระบบกับระบบ เช่น พระกับวัด นกกับตัว เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับที่อยู่อาศัย

4. ระบบ (Systems) หมายถึง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของผลที่ได้หลายๆ คู่เข้าด้วยกันอย่างมีระบบ เช่น 2, 4, 6, 8 ซึ่งเป็นระบบเลขคู่

5. การแปลงรูป (Transformation) หมายถึง การแปลงรูป ปรับปรุง การให้นิยามใหม่ การตีความหมาย การขยายความ หรือการจัดองค์ประกอบของข้อมูลที่กำหนดให้เสียใหม่ เพื่อนำไปใช้ในวัตถุประสงค์อื่น เช่น การแปลงรูป

6. การประยุกต์ (Implications) หมายถึง การคาดหวังหรือทำนายเรื่องบางอย่างจากข้อมูลที่กำหนดให้เกิดความต่างไปจากเดิม เช่น เมื่อเห็น $+$ ก็คาดว่าเป็นสัญลักษณ์ของสภากาชาด

ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ดนี้ นับว่าเป็นพื้นฐานในการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ เพราะกิลฟอร์ดได้อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะการคิดแบบบอบเนกนัย (Divergent Thinking) คือ ความคิดหลายทิศทางหลายแง่มุม คิดได้กว้างไกล ซึ่งเป็นลักษณะการคิดที่จะนำไปสู่การประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ จากข้อสรุปนี้ทำให้มีการศึกษาเรื่องความคิดสร้างสรรค์อย่างกว้างขวางขึ้นในเวลาต่อมา

เดวิส (กรมวิชาการ, 2535 ; อ้างอิงมาจาก Davis, 1971) ได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนักจิตวิทยา ที่ได้กล่าวถึงทฤษฎีของความคิดสร้างสรรค์ โดยแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 4 กลุ่ม สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้นำมาอ้างอิงเพียง 1 กลุ่ม คือ

ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงมานุษยนิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีแนวคิดที่ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มนุษย์มีติดตัวมาแต่กำเนิด ผู้ที่สามารถนำความคิดสร้างสรรค์ออกมาใช้ได้ คือผู้ที่มีสัจจการแห่งตน คือ รู้จักตนเอง พอใจตนเอง และใช้ตนเองเต็มตามศักยภาพของตน มนุษย์จะสามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ของตนออกมาได้อย่างเต็มที่นั้นขึ้นอยู่กับการสร้างสภาวะ หรือ บรรยากาศที่เอื้ออำนวย นักจิตวิทยาได้กล่าวถึงบรรยากาศที่สำคัญในการสร้างสรรค์ว่า ประกอบด้วยความปลอดภัยในเชิงจิตวิทยาความมั่นคงของจิตใจ ความปรารถนาที่จะเล่นกับความคิดและการเปิดกว้างที่จะรับประสบการณ์ใหม่

ทฤษฎีความคิดสองลักษณะ (Two Factors Theory) ผู้ตั้งทฤษฎีคนแรกคือ สเปียร์แมน (Charles E. Spearman) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ทฤษฎีนี้กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เพราะเป็นผลการวิจัยใหม่ เกี่ยวกับการทำงานของสมองมนุษย์ มีการเริ่มต้นศึกษาและทดลองโดยกลุ่มนักจิตวิทยา ซึ่งมีแนวความคิดเบื้องต้นว่า เฝ่าพันธุของมนุษย์อยู่รอดสืบมาจนถึงคนรุ่นปัจจุบันได้ก็เพราะมีสมองอันเชี่ยวชาญ ความเชี่ยวชาญของมนุษย์เกิดขึ้นเพราะมนุษย์มีสมองที่แบ่งหน้าที่กันเป็นสองส่วน สมองซีกซ้ายทำหน้าที่ควบคุมเกี่ยวกับด้านภาษา ตัวเลข การวิเคราะห์ ความคิดในเชิงตรรกวิทยา ฯลฯ ทำให้เราเรียนรู้เร็วในด้านการใช้ถ้อยคำ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น ส่วนสมองซีกขวาทำหน้าที่ควบคุมเกี่ยวกับด้านความคิดในรูปแบบ ส่วนรวมที่เรียกว่า “เกสตอลท์” ความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ ฯลฯ ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วในด้านการใช้มือ กีฬา ศิลปะต่าง ๆ ซึ่งต่อมาผลการวิจัยทางสมองค้นพบว่า ในขณะที่สมองซีกหนึ่งทำงานสมองอีกซีกหนึ่งจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วย การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และได้เคลื่อนไหวร่างกายโดยอิสระปราศจากความเครียด นอกจากจะช่วยให้ใยประสาทเจริญงอกงามซึ่งทำให้สมองได้รับการพัฒนาแล้ว ยังช่วยให้การทำงานของสมองสองซีกประสานสัมพันธ์กัน ซึ่งจะทำให้เกิดพลังการคิดที่มีประสิทธิภาพต่อไป จากแนวคิดของ

ทฤษฎีนี้ การจัดการเรียนการสอนควรเน้นให้มีการพัฒนาสมองไปพร้อมกันทั้ง 2 ส่วน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มความสามารถและมีประสิทธิภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ การใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ จะสามารถเร้าและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมองซีกขวาจากการได้อ่านเรื่องราว และได้เห็นภาพที่แทรกอยู่เป็นระยะในกิจกรรม จะทำให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการ และการได้ลงมือวาดภาพตามความคิดจะเป็นการพัฒนาสมองซีกขวาให้พัฒนาขึ้นได้

สรุป จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่มีอยู่ในบุคคลทุกคน และเป็นลักษณะของความคิดอเนกนัย (Divergent Thinking) ตามทฤษฎีของกิลฟอร์ด คือ เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้น บุคคลจะตอบสนองสิ่งเร้าต่าง ๆ ในลักษณะหลายทิศทาง ทำให้ได้คำตอบหรือผลผลิตของความคิดหลายอย่างและแปลกใหม่ ความคิดสร้างสรรค์สามารถที่จะพัฒนาให้สูงขึ้นได้ โดยอาศัยการเรียนรู้และบรรยากาศที่เอื้ออำนวย ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์เป็นสิ่งเร้า และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในลักษณะความคิดอเนกนัยขึ้น ซึ่งกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์จะมีเรื่องราวสั้น ๆ ที่จะเร้าให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการ และกระตุ้นด้วยรูปภาพเพื่อให้ผู้เรียนต้องการแสดงออก ซึ่งสอดคล้องกับมิติที่ 1 เรื่องเนื้อหาของกิลฟอร์ด จากนั้นผู้เรียนจะได้ใช้จินตนาการและวิธีการคิดว่าจะวาดภาพอะไร ซึ่งสอดคล้องกับมิติที่ 2 เรื่องวิธีคิด และจะไปสู่มิติที่ 3 เรื่องผลของการคิด คือ การวาดภาพออกมาตามจินตนาการ ซึ่งวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้เรียนแสดงออกมาจะเชื่อมโยงได้กับทฤษฎีความคิดสองลักษณะ ที่มุ่งเน้นให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมองทั้งสองซีกไปพร้อม ๆ กัน และกิจกรรมการเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ก็เป็นกิจกรรมที่จะสามารถพัฒนาสมองซีกขวาได้

3.5 พัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์

จากแนวคิดที่ว่า ความคิดสร้างสรรค์ส่งเสริมให้พัฒนาได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กให้เจริญต่อเนื่องถึงวัยผู้ใหญ่ต่อไป พัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์

ในวัยต่าง ๆ ทอร์เรนซ์ (Torrance, 1962 : 84 - 103) ได้ศึกษาพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็กในวัยประถมศึกษาไว้ดังนี้

ในวัยประถมศึกษาเป็นวัยที่มีอายุในช่วง 6 ปี ถึง 12 ปี ซึ่งได้แบ่งความคิดออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. อายุ 6 ปี ถึง 8 ปี ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะลดลงในระยะของการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แต่เด็กวัยนี้จะรักการเรียน มีความอยากรู้อยากเห็นมากขึ้น เอาแต่ใจตนเอง ใช้ตัวเองเป็นศูนย์กลาง ระยะนี้เป็นช่วงเวลาที่จะใช้ความคิดสร้างสรรค์ผ่านบทเรียน นิทาน หรือการอภิปราย ผู้ใหญ่ควรช่วยให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง และคอยตอบคำถามต่าง ๆ ของเด็ก

2. อายุ 8 ปี ถึง 10 ปี เด็กวัยนี้มีทักษะในการคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น และสามารถนำความคิดนั้นไปใช้ได้จริง ๆ เด็กมักจะเรียนแบบวีรบุรุษ สามารถกระตุ้นให้ใช้ความคิดสร้างสรรค์หรือทักษะอื่น ๆ เพื่อช่วยเพื่อนฝูง เด็กสามารถทำงานที่ยากขึ้นได้ รู้จักถามปัญหาที่ซับซ้อนขึ้น รู้จักคิดมากขึ้น มีความกังวลใจในสิ่งที่ตนเองทำไม่ได้ และจะรู้สึกเสียใจถ้าไม่ได้รับความยุติธรรม เด็กวัยนี้ต้องการโอกาสที่จะได้แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ ผู้ใหญ่ควรให้โอกาสนี้แก่เด็ก พร้อมทั้งแสดงให้เด็กเห็นด้วยว่าความคิดของเขาเป็นประโยชน์ แต่เด็กก็ต้องการคำแนะนำสนับสนุนและปลอบโยนด้วยเมื่อต้องทำงานที่ยากมาก ๆ วัยนี้เป็นวัยที่เด็กควรเรียนรู้ว่าตนเองไม่สามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างได้

3. อายุ 10 ปี ถึง 12 ปี เด็กจะชอบอ่านหนังสือและอยู่นิ่ง ๆ ได้นานขึ้น สามารถอ่านหนังสือหรือใช้ความคิดได้ที่ละนาน ๆ เป็นวัยที่มีพัฒนาการด้านศิลปะและดนตรีได้อย่างรวดเร็ว เด็กวัยนี้มักจะชอบลองทำทุกสิ่งทุกอย่างด้วยตนเอง มีความคิดที่ละเอียดลึกซึ้งถึงข้อปลีกย่อยต่าง ๆ และมีความจำดี สามารถแปลงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ลงความเห็นคิดประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ได้ ถ้าเป็นงานที่ทำหาย เด็กควรมีโอกาสได้แสดงความสามารถด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ ระยะนี้เป็นเวลาที่สมควรสำรวจปรีชาญาณในตัวเด็ก รวมทั้งเป็นเวลาที่สมควรกระตุ้นให้เด็กหัดทำงานยาก ๆ และหัดตัดสินใจ

เดอ ฟรานเชสโก (ประเทิน มหาจันทร์. 2531 : 214 - 219 ; อ้างอิงมาจาก De Francesco. 1958) กล่าวว่า พัฒนาการทางการสร้างสรรค์ของเด็ก ถูกแบ่งออกเป็นขั้นของการพัฒนาตามระดับอายุ โดยพิจารณาจากการแสดงออกทางศิลปะ พัฒนาการทางการสร้างสรรค์แบ่งออกเป็น 5 ขั้น ดังต่อไปนี้

1. ขั้นใช้มือ (Manipulative Stage) อายุระหว่าง 2 - 4 ปี
 2. ขั้นก่อนสัญลักษณ์ (Presymbolic Stage) วัยก่อนอนุบาล - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
 3. ขั้นสัญลักษณ์ (Symbolic Stage) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3
 4. ขั้นเริ่มต้นของจริง (Stage of Inceptive Realism) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5
 5. ขั้นวิเคราะห์ของจริง (Stage of Analytical Realism) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
- ขั้นสัญลักษณ์ (Symbolic Stage) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3**
- พัฒนาการขั้นนี้ เด็กจะสนใจเรื่องของมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งของ เริ่มใช้ความรู้และประสบการณ์มาทำความเข้าใจกับเรื่องขนาด รูปร่าง และความสัมพันธ์ต่าง ๆ
- ลักษณะสำคัญของการพัฒนาขั้นสัญลักษณ์
1. เรื่องสัดส่วน มีความสำคัญเฉพาะทางด้านอารมณ์เท่านั้น ไม่มีความสำคัญทางด้านมุมมองเห็นจากของจริง
 2. ความเปลี่ยนแปลงของส่วนประกอบที่สำคัญ เช่น การเน้นที่ขนาด การตัดบางส่วนออกไป การเพิ่มบางส่วน การเบี่ยงเบนจากปกติ เหล่านี้มีความหมายต่อเด็กมาก ครูจะต้องยอมรับ
 3. ภาพพับกลาง ภาพเอ็กซ์เรย์ และเรื่องอื่น ๆ ที่คล้ายกัน สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นเอง โดยการแสดงออกของเด็กตามปกติ ไม่จำเป็นต้องมีการบังคับ
 4. ทศนิยมภาพ (Perspective) ยังไม่เกิดขึ้นในขั้นนี้ ครูจึงไม่ควรบังคับในสิ่งที่เด็กยังไม่มีพัฒนาการ
 5. สัญลักษณ์ของสี การพัฒนาการใช้สัญลักษณ์ทางสีเป็นไปอย่างช้า ๆ ทั้งนี้โดยการใช้สีที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและวัสดุ

6. การออกแบบเป็นไปโดยธรรมชาติ ต้องการการกระตุ้นเพียงเล็กน้อย ควรปล่อยให้มีการแสดงออกอย่างอิสระ

7. สื่อประเภทสามมิติมีคุณค่าในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กหลายด้าน ควรจัดไว้ในการสอนตามความเหมาะสม

พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีอายุระหว่าง 8 - 10 ปี เด็กจะได้รับประสบการณ์จากโรงเรียน ทางบ้าน และสังคม มากขึ้น เด็กจะสามารถแสดงออกทางการสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างเห็นเด่นชัด มีความกระตือรือร้น สนใจกิจกรรมต่าง ๆ รู้จักใช้ความสามารถพิเศษของตน ชอบช่วยเหลือเพื่อน ชอบแสดงออก และมีความอดทนในการปฏิบัติงานได้นาน 20 - 40 นาที (กรมวิชาการ, 2537:36) ครูจึงควรจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับพัฒนาการและความสนใจของเด็ก

3.6 ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์

จอห์นสัน (Johnson, 1979) ได้รวบรวมลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จากการศึกษาค้นคว้าของนักจิตวิทยา สรุปได้ว่า

1. มีความคล่องแคล่วในการคิด สามารถที่จะแสดงความคิดได้มากมาย และรวดเร็ว
2. มีความยืดหยุ่น มีความเข้าใจและไวต่อปัญหา ช่างคิดช่างค้น มีความริเริ่มที่ไม่ซ้ำแบบใคร
3. มีความสนใจในปัญหาที่ต้องเผชิญ มีความมานะในการติดตามปัญหา
4. มักใช้เวลาไปในการสำรวจและวิเคราะห์ ชอบทำกิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ใช้จินตนาการและใช้การสำรวจ
5. มีความสงสัยและคิดไตร่ตรองก่อนที่จะตัดสินใจทำอะไรลงไป
6. ความเป็นตัวของตัวเอง มีอิสระในการตัดสินใจ ไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์ที่ใช้กันอยู่
7. มีความนิยมในสิ่งใหม่และสิ่งที่ย่างยากซับซ้อน ไม่ยึดถือของเดิม คิดและเชื่อมโยงความคิดในทางที่แปลกใหม่ มีความสามารถคิดเชื่อมโยงสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว

8. ลักษณะอื่น ๆ ได้แก่ มีสติปัญญาดี มีพลังที่จะทำงานต่าง ๆ มีความมุ่งหวังสูง มีความสนใจในเรื่องอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง เป็นคนตรงไปตรงมา พูดจาเปิดเผย และเป็นบุคคลที่น่าสนใจ (มุสตี กุฏอินทร์. 2536 : 72 ; อ้างอิงมาจาก Johnson. 1979)

อารี พันธุ์ณี (2537 : 69) ได้สรุปลักษณะพฤติกรรมของเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. อยากรู้ อยากเห็น มีความใคร่รู้ อยู่เป็นนิจ
2. ชอบเสาะแสวงหา สำรวจ ศึกษา ค้นคว้า และทดลอง
3. ชอบซักถามและถามคำถามแปลก ๆ
4. ช่างสงสัย เป็นเด็กที่มีความรู้สึกแปลกประหลาดใจในสิ่งที่พบเห็นเสมอ
5. ช่างสังเกต มองเห็นลักษณะที่แปลกผิดหรือช่องว่างที่ขาดหายไปได้ง่าย และรวดเร็ว
6. ชอบแสดงออกมากกว่าเก็บกด ถ้าสงสัยสิ่งใดก็จะถามหรือพยายามหาคำตอบโดยไม่รีรอ
7. มีอารมณ์ขัน มองสิ่งต่าง ๆ ในแง่มุขที่แปลกและสร้างอารมณ์ขันอยู่เสมอ
8. มีสมาธิในสิ่งที่ตนสนใจ
9. สนุกสนานในการใช้ความคิด
10. สนใจสิ่งต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง
11. มีความเป็นตัวของตัวเอง

เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์จะต้องเป็นคนที่มีความคิดได้อย่างรวดเร็ว มีความรอบคอบ ละเอียดลออและลึกซึ้ง สามารถวิเคราะห์และหาหนทางแก้ปัญหา รวมทั้งมีความอิสระและมีปฏิภาณไหวพริบดี

หน่วยศึกษานิเทศก์ (2530 : 59 - 62) ได้ให้ความเห็นว่า ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นั้น มีองค์ประกอบหลายประการ และแบ่งได้หลายประเภท ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ประกอบด้วย

1. มีความฉลาด คือ มีความสามารถในการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ส่วนใหญ่จึงเป็นบุคคลที่ชอบเฝ้าหาความรู้อยู่เสมอ

2. ความเป็นตัวของตัวเอง ขณะเดียวกันมักจะเป็นบุคคลที่ไม่ยอมรับสิ่งที่ค่อนข้างจะเข้มงวด หรือสิ่งที่จะต้องควบคุมมากเกินไป ทั้งนี้เพราะไม่มีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็น หรือแสดงความคิดริเริ่มได้เลย
3. เป็นบุคคลที่มีความต้องการตามธรรมชาติ พร้อมทั้งจะปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงลักษณะต่าง ๆ ของตนอยู่เสมอ ขณะเดียวกันปรารถนาที่จะใช้โอกาสที่มีอยู่ และต้องการใช้ความคิดความสามารถที่มี นอกเหนือจากสิ่งที่ตนได้รับผิดชอบให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้
4. พยายามแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างสุดความสามารถ อย่างมีเหตุผลและมีความมั่นคงทางจิตใจ สามารถที่จะคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยไม่มีความกังวลใจใดๆ
5. เป็นบุคคลที่มีความสนุกสนานต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนแนวความคิดต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ชอบในการค้นคว้าและยอมรับการทำทาสีใหม่ ๆ
6. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นั้น จะต้องเป็นลักษณะที่เป็นความคิดแปลกๆ ใหม่ ๆ หรือเป็นการต่อต้านความคิดเดิมที่มีอยู่ และเป็นบุคคลที่สามารถนำความคิดใหม่ ๆ นั้นไปใช้ในการสร้างประสบการณ์หรือสร้างกิจกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาได้
7. บุคคลที่จะมีความคิดริเริ่มที่ดีได้นั้น จะต้องเริ่มต้นมาจากการมีความคิดริเริ่มเกี่ยวกับตนเองเสียก่อน หลังจากที่มีความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับตนเองได้แล้ว จึงจะสามารถคิดสร้างสรรค์เพื่อสังคมต่อไป
8. มีศิลปะในการใช้ภาษา ไม่ว่าจะเป็ภาษาพูดหรือภาษาเขียน ศิลปะในที่นี้ไม่ได้หมายถึงความถูกต้องในการใช้ภาษา แต่หมายถึงการประหยัดถ้อยคำ การรู้จักควบคุมตนเองในการใช้ภาษาพูดหรือภาษาเขียน รู้จักใช้ข้อความกระชับรัดแต่ครอบคลุม เนื้อหากระจ่างชัดและถูกต้อง
9. มีอารมณ์อ่อนไหว บุคคลประเภทนี้มักจะมองสิ่งที่อยู่รอบตัวเขาด้วยท่าทีฉงนสงสัยทุกสิ่งดูจะเป็นสะอึดตาสะอึดใจและสะอึดอารมณ์ ความรู้สึกของคนประเภทนี้เพื่อพยายามแสวงหาความคิดสร้างสรรค์ต่อสิ่งเหล่านั้น
10. มีความสำนึกต่อสังคม บุคคลประเภทนี้จะทำงานเพื่อสังคม และมีชีวิตอยู่ท่ามกลางสังคมที่แวดล้อมตัวเขา เป็นบุคคลที่มองโลกในแง่ดีอยู่เสมอ

11. มีแรงจูงใจที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของเขา บางครั้งเราไม่อาจจะทราบได้ว่าบุคคลใดมีความคิดสร้างสรรค์ จนกว่าเราจะมอบหมายให้เขากระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะความเจริญก้าวหน้าส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการลองผิดลองถูก

12. สามารถคิดและพลิกแพลงการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปด้วยดี มีความมั่นใจในตนเอง มีความอดทนอย่างทรหด และเป็นผู้ที่ไม่ยอมล้มเลิกความตั้งใจง่าย ๆ

สรุปได้ว่า บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกันหลายประการ ได้แก่ เป็นคนช่างสังเกต มีเหตุผล ชอบแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ชอบคาดคะเนเหตุการณ์ล่วงหน้า มีความคล่องในการคิด มีความยืดหยุ่นในการคิด มีความคิดริเริ่ม ไม่ยึดมั่นสิ่งใดเกินไป มีความอยากรู้อยากเห็น กระตือรือร้น มีความสามารถรับรู้ปัญหาได้เร็ว และมีความเป็นตัวของตัวเอง

✓ 3.7 การสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

อารี พันธุ์ณี (2537 : 111 - 112) ได้เสนอแนะวิธีการสอนเพื่อพัฒนาและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียนในลักษณะดังต่อไปนี้

1. การแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก สามารถแสดงออกทางกิจกรรมต่าง ๆ ได้ เช่น การประดิษฐ์ ศิลปะ การวาดภาพ ดนตรี เต้นรำ การเล่น ตลอดจนการแก้ปัญหาต่าง ๆ

2. การสร้างบรรยากาศความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน จะได้รับการส่งเสริมให้มีขึ้นได้โดยการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ให้นักเรียนรู้สึกเป็นอิสระไม่ถูกควบคุมจากระเบียบวินัยที่เคร่งครัดเกินไป และควรส่งเสริมให้แต่ละคนรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3. การสอนความคิดสร้างสรรค์ จะต้องสอนต่อเนื่องกันไปเป็นส่วนสำคัญในทางตรง ได้แก่ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในทางอ้อม ได้แก่ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดจนความเข้าใจเรื่องพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ระดับความสามารถในการแสดงออก

4. สนับสนุนและกระตุ้นการแสดงความคิดเห็นหลาย ๆ ด้าน ตลอดจนการแสดงออกทางอารมณ์

5. เน้นสถานการณ์ที่จะส่งเสริมความสามารถอันนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ เช่น ส่งเสริมความคิดริเริ่ม ตลอดจนไม่จำกัดการแสดงออกของนักเรียนให้เป็นไปในรูปแบบเดียวกัน

6. อย่าพยายามหล่อหลอม หรือกำหนดแบบให้นักเรียนคิด และมีบุคลิกภาพเหมือนกันไปทุกคน แต่ควรสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ ตลอดจนความคิด และวิธีการแปลก ๆ ใหม่ ๆ ด้วย

7. อย่าเข้มงวดกวดขัน หรือยึดมั่นอยู่กับจารีตประเพณี ซึ่งยอมรับการกระทำหรือผลงานอยู่เพียงสองสามอย่างเท่านั้น สิ่งใดนอกเหนือไปจากระเบียบเป็นสิ่งที่ผิดหมด

8. อย่าสนับสนุนหรือให้รางวัลเฉพาะงาน หรือการกระทำที่ได้มีผู้ทดลองทำ และเป็นที่ยอมรับกันแล้ว ผลงานแปลก ๆ ใหม่ ๆ ก็น่าจะมีโอกาสได้รับรางวัลหรือได้รับคำชมเชยด้วย

9. ครูจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีบุคลิกภาพในทางสร้างสรรค์ก่อน มิเช่นนั้น แม้ว่าครูจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ และทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์เพียงใด ก็ไม่อาจจะทำให้กระบวนการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของการสอน และไม่อาจสอนให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้

ทอร์แรนซ์ (อารี รังสินันท์, 2532 ; อ้างอิงมาจาก Torrance, 1979) ได้เสนอหลักในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้หลายประการ ซึ่งเน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนดังนี้

1. ส่งเสริมให้นักเรียนถามและให้ความสนใจต่อคำถาม และไม่มุ่งเพียงคำตอบคำตอบเดียว
2. ตั้งใจฟัง เอาใจใส่ต่อความคิดแปลก ๆ ของนักเรียน
3. กระตือรือร้นต่อคำถามแปลก ๆ และตอบคำถามของเด็กอย่างมีชีวิตชีวา
4. แสดงให้เห็นว่าความคิดของนักเรียนนั้นมีคุณค่า และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

5. กระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง
6. เปิดโอกาสให้นักเรียนค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ต้องใช้วิธีชู้ด้วย

คะแนน

7. พึงตระหนักว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จะต้องใช้เวลาอย่างค่อยเป็นค่อยไป

8. ส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้จินตนาการของตนเอง และยกย่องชมเชยเมื่อนักเรียนมีจินตนาการที่แปลกและมีคุณค่า

อุษณีย์ โพธิสุข (2537 : 13 - 19) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดสภาพการเรียนรู้การสอน ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังต่อไปนี้คือ

1. กระบวนการทางความคิด

- การสอนมีการใช้การสอนเพิ่มทักษะความคิดด้านต่าง ๆ เช่น ความคิดเอกลักษ์ อเนกนัย ความคิดวิจารณ์ญาณ ความคิดวิเคราะห์ ความคิดสังเคราะห์ และการประเมินผล

- สนับสนุนความคิดจินตนาการ แง่มุมที่ตนนึกไม่ถึง สิ่งที่เหนือความคาดหมาย ความคิดแปลกใหม่ ความหลากหลาย ความคิดยืดหยุ่น ความคิดเห็นที่แตกต่าง ฯลฯ

- ใช้การผสมผสาน, ปรับเปลี่ยน, ทดแทน

- ให้ความเชื่อมั่นแก่นักเรียนให้ยืนหยัดเชื่อมั่นความคิดตนเอง

แม้ว่าจะแปลกแยกแตกต่างจากผู้อื่น

- หลีกเลี่ยงการโอบตัดสิ้นใจ หรือด่วนสรุปปัญหา

- สนับสนุนกิจกรรมที่ใช้ความคิดซับซ้อน มีกระบวนการปรับเปลี่ยนแก้ไขปรับปรุง เปลี่ยนแปลง จัดระบบใหม่

2. ผลิตผล ถึงแม้ว่ากระบวนการเป็นสิ่งสำคัญ แต่ผลผลิตก็เป็นสิ่งที่ชี้ให้เราเห็นหลายสิ่งหลายอย่าง เช่น วิธีคิด ประสิทธิภาพทางความคิด

- การนำเอาความรู้ไปสู่การนำไปใช้ ดังนั้นจุดสำคัญในการสอนว่าจะพิจารณาเกณฑ์ของผลผลิตอย่างไรนั้น ควรจะมีการกำหนดให้นักเรียนรู้จักการระบุ

จุดประสงค์ของการทำงาน รู้จักประเมินการทำงานของตนเองอย่างใช้เหตุผล พยายามและสามารถปรับใช้ได้ในชีวิตจริง

3. องค์ความรู้พื้นฐาน

- เด็กทุกคนต้องการสั่งสมความรู้พื้นฐานให้แน่นพอ จึงจะสามารถสร้างสรรค์ได้
- ให้โอกาสเด็กได้รับความรู้ผ่านสื่อและทักษะหลายด้าน โดยใช้ประสาทสัมผัส
- ความรู้ที่ดีต้องมาจากประสบการณ์ที่หลากหลาย และมีแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันทั้งจากหนังสือ ผู้เชี่ยวชาญ การทดสอบด้วยตนเอง
- สิ่งสำคัญคือให้เด็กได้สร้างความรู้จากตัวของเขาเอง

4. สิ่งที่ทำทายนักเรียน

- เด็กที่สร้างสรรค์ชอบงานยากและซับซ้อนที่ไม่เคยทำมาก่อน
- ถ้าเขาสนใจที่จะทำนั้นแหละจะเป็นสิ่งที่ทำให้เรียนรู้ได้ง่ายขึ้น
- งานที่สร้างสรรค์ และมีมาตรฐานให้เด็กได้พิจารณา
- การสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นว่าทุกอย่างเป็นไปได้ การหาโอกาสแก้ไขสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ที่เหนือความคิดทั่วไป

5. บรรยากาศในชั้นเรียน

- ให้อิสระเสรี ความยุติธรรม “ความเคารพ” ในความคิดของนักเรียน ให้เด็กมั่นใจว่าจะไม่ถูกลงโทษ หากมีความคิดที่แตกต่างจากครู หรือคิดว่าครูไม่ถูกต้อง ฯลฯ
- ยอมให้เด็กล้มเหลว หรือผิดพลาด (โดยไม่เกิดอันตราย) แต่ต้องฝึกให้เรียนรู้จากข้อผิดพลาดที่ผ่านมา

6. ตัวนักเรียน

- สนับสนุนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน
- พยายามถ่วงโยงความรู้ กับจิตใจ ให้ไปด้วยกัน
- สนับสนุนให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นตนเอง ความเคารพตนเอง กระจายใคร่รู้

7. การใช้คำถาม

- สนับสนุนให้นักเรียนถามคำถามของเขาที่โดยทั่วไปเด็กจะมีปัญหา เพราะนักเรียนมักคิดว่าตนเองต้องมีหน้าที่ พยายามตอบครุตามที่ครุคิดว่าถูกต้อง เขาไม่ค่อย ได้มีโอกาสถามคำถามที่พวกเขาอยากจะถาม ทำให้เด็กถามอะไรมักจะต้องการคำตอบ ประเภทสั้น ๆ ง่าย ๆ ซึ่งไม่ได้แสดงถึงภูมิปัญญาอันลึกซึ้งอะไรเลย

- คำถามที่ปลายเปิด

“อะไรจะเกิดขึ้นถ้า” เช่น

* “ถ้าโลกนี้ไม่มีน้ำตา อะไรจะเกิดขึ้น”

* เราจะเรียกสิ่งนี้ว่าอะไรดี ? มันมีส่วนประกอบดังนี้ คือ ถ้า

มันสำปะหลัง

- ใช้คำถามที่ช่วยและท้าทายให้เด็กอยากตอบ

- ใช้คำถามที่ดึงเอาความคิดระดับสูงมาใช้

- ให้เด็กมีเวลาคิดหาคำตอบอย่างพอเพียง

8. การประเมินผล

- หลีกเลี่ยงการประเมินที่ซ้ำ ๆ ซาก ๆ หรือเป็นทางการอยู่ตลอด

- สนับสนุนให้เด็กประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง และกระทำการ

ประเมินร่วมกับครุ

9. การสอนและการจัดหลักสูตร

- ไม่ควรแยกส่วนวิชา “ความคิดสร้างสรรค์” อย่างโดด ๆ ควรจะนำไปผสมผสานกับวิชาการต่าง ๆ

- ความคิดสร้างสรรค์สามารถใช้ได้กับทุกวิชา ไม่ใช่แต่เฉพาะศิลปะเท่านั้น

- ควรนำวิชาการต่าง ๆ มาผสมผสานกัน ทำให้เด็กสามารถถ่ายทอดความคิดโดยการบูรณาการสิ่งต่าง ๆ จนเป็นนิสัย นั่นคือ แนวทางการใช้วิชาการอย่างเต็มศักยภาพ

- ลองให้เด็กเรียนรู้ในสิ่งที่ไม่มีความรู้คำตอบที่ดีที่สุด คำตอบที่ตายตัว คำตอบที่คลุมเครือและเปลี่ยนแปลงได้ง่าย ๆ

- สนับสนุนให้ครูเป็นผู้ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือเด็ก ไม่ใช่ผู้สั่งการและสอน

10. การจัดระบบในชั้นเรียน

- จัดหาเวลาให้เด็กได้ค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองให้มากขึ้น
- ปรับระบบตารางเรียนให้ยืดหยุ่น เพื่อตอบสนองของความต้องการและความสามารถที่หลากหลาย
- ลองหาทางจัดกลุ่มการสอนหลาย ๆ แบบ เช่น จับคู่ กลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ และการสอนแบบเดี่ยว
- จัดห้องเรียนให้แตกต่างกันไปในแต่ละเวลา สถานที่ เช่น บางห้อง บางเวลา ไม่มีที่นั่ง นั่งใกล้กัน ใกล้กัน นั่งข้างนอก เรียนที่สนาม เป็นต้น

จากหลักการและวิธีการที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า การสอนที่จะพัฒนาส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์นั้น ต้องเน้นความสำคัญของการจัดกิจกรรมที่ยืดหยุ่นและกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนการคำนึงถึงบรรยากาศที่ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก การเอาใจใส่ต่อความคิดเห็นของนักเรียน ให้อิสระ ให้ความรักความอบอุ่น กำลังใจและความปลอดภัย โดยครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ที่จะทำให้งิจกรรมการเรียนการสอนพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.8 อุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์

การที่บุคคลไม่สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้นั้น เกิดจากอุปสรรคหรือสิ่งที่สกัดกั้นความคิดสร้างสรรค์ดังต่อไปนี้

วิจิตร วรุตบางกูร (2535 : 43) กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้ คือ

1. ความเคยชิน ความเคยชินทำให้เกิดแบบพฤติกรรมที่ยากต่อการเปลี่ยนแปลง สิ่งที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงย่อมเป็นอุปสรรคต่อความคิดสร้างสรรค์ และนิสัยการรับรู้ ตัวอย่าง เช่น เมื่อเห็นคลิป (Clip) เราจะยอมรับทันทีว่ามีไว้ใช้หนีบกระดาษเท่านั้น และไม่อาจเห็นประโยชน์อื่น ๆ ของสิ่งนี้ แต่ความจริงแล้วยังสามารถใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้อีกมากมาย

2. ความกลัว ความกลัวผิดพลาด กลัวถูกหัวเราะเยาะ กลัวเสียหน้า กลัวถูกหาว่าอยากเด่นดัง กลัวไม่สำเร็จ ความกลัวเหล่านี้ทำให้เกิดอึดอัดใจ ตื่นตระหนก คิดอะไรไม่ออก และไม่อยากจะคิด

3. อคติ อคติทำให้เรายึดมั่นอยู่กับความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ยอมพิจารณาแนวทางอื่น ๆ อคติจึงเป็นตัวจำกัดความคิดของบุคคล ทำให้มองไม่เห็นวิธีอื่น ๆ ที่ดีกว่า และไม่ยอมรับบางสิ่งบางอย่างโดยไม่มีเหตุผล วิธีที่ดีที่สุด คือ ยอมรับว่าเรามีอคติและพยายามเอาชนะอคติด้วยการเปิดใจให้กว้าง วิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว รับฟังความคิดเห็นจากคนอื่นบ้าง เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นควรให้ความสนใจกับ “อะไรผิดอะไรถูก” มากกว่า “ใครผิดใครถูก”

4. ความเฉื่อยชา คนเฉื่อยชาจะยอมรับสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่ ไม่สนใจวิธีการใหม่ ๆ ที่ดีกว่า ไม่สนใจและไม่พอใจต่อการเปลี่ยนแปลงใด ๆ มักจะเป็นคนถ่วงให้กลุ่มไม่ก้าวหน้า วิธีเอาชนะความเฉื่อยชา คือ เร่งปฏิบัติการ เตือนตนเองให้กระตือรือร้นทำงานให้สำเร็จ เพื่อให้ได้เวลาและความปลอดภัยพอที่จะคิดอะไรใหม่ ๆ ได้

อารี พันธุ์มณี (2537 : 122 - 128) กล่าวถึงอุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์ว่า มีดังต่อไปนี้คือ

1. การไม่ชอบซักถาม หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ไม่ชอบและไม่สนับสนุนให้เด็กเป็นคนช่างซักถามหรือยับยั้งการถามและรู้สึกรำคาญ และไม่พอใจต่อการที่เด็กซักถามบ่อยๆ และโดยเฉพาะเด็กบางคนชอบถามคำถามแปลก ๆ ซึ่งการกระทำดังกล่าวนอกจากจะไม่ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์แล้วยังขัดความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก พร้อม ๆ กับสร้างความกลัวไม่กล้าซักถามต่อไป

2. การเอาอย่างกันหรือการตามอย่างกัน หมายถึง การกระทำที่ชอบเอาอย่างกัน คิดตามกัน คิดในสิ่งที่เคยมี เลียนแบบของเดิม ไม่กล้าคิดและกระทำได้แตกต่างจากคนอื่นหรือของเดิม บางครั้งอาจจะกล้าคิดแต่ไม่กล้าแสดงออก เพราะกลัวถูกหัวเราะเยาะ

3. การเน้นบทบาทและความแตกต่างทางเพศมากเกินไป หมายถึง การที่สังคมได้กำหนดบทบาทของเพศหญิงและเพศชายอย่างเคร่งครัด ทำให้ทั้งสองเพศไม่กล้าล่วงล้ำในเส้นที่ขีดกำหนดไว้ทั้งที่ตนมีความสามารถ

4. วัฒนธรรมที่เน้นความสำเร็จและประนามความล้มเหลว หมายถึง การที่สังคมมีค่านิยมต่อความสำเร็จมากเกินไป เมื่อทำสิ่งใดแล้วจะต้องประสบความสำเร็จ จึงทำให้เด็กไม่กล้าทดลองของใหม่ เพราะกลัวความล้มเหลวและผลที่ได้รับจากสังคม คือการดูถูกดูแคลน

5. บรรยากาศที่ตึงเครียดและเอาจริงเอาจังมากเกินไป หมายถึง การคิดและการกระทำทุกอย่างจะต้องอยู่ในระเบียบแบบแผน จะคลาดเคลื่อนไปไม่ได้ จะทำให้เด็กรู้สึกอึดอัด หวาดกลัว และไม่กล้าคิดสร้างสรรค์

6. ความกลัว หมายถึง ความไม่กล้าคิด ไม่กล้าแสดง และไม่กล้ากระทำสิ่งใหม่ เพราะกลัวถูกหัวเราะเยาะ กลัวถูกตำหนิติเตียนว่าเซย บ๊อง ไม่เข้าท่า

7. ความเคยชิน หมายถึง การยอมรับต่อการกระทำที่เป็นรูปแบบจนเคยชิน กลุ่มคนเหล่านี้จะไม่พอใจการเปลี่ยนแปลงและมักมีความคิดขัดแย้ง มองเห็นความคิดใหม่เป็นเรื่องเดือดร้อนเพิ่มปัญหา จึงทำให้เป็นอุปสรรคต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ๆ

8. ความมีอคติ หรือลำเอียง หมายถึง ความเชื่อและคิดตามทัศนคติของตน ไม่ยอมรับรู้สิ่งใหม่ ทำให้เกิดทัศนคติที่คับแคบ ไม่ยอมรับถือแนวทางอื่น ๆ ที่เป็นไปได้ และการตัดสินใจก็จะเอาความคิดของตนเป็นเกณฑ์

9. ความเฉื่อยชา หมายถึง ความอืดอาด เชื่องช้า และความล่าช้าในการคิดริเริ่มทั้งความคิดและการกระทำ อันเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อการสร้างสรรค์

10. ความเกียจคร้าน เป็นอุปสรรคสำหรับงานทุกชนิด ความเกียจคร้านรวมถึงลักษณะที่ทำให้เพียงผ่านไปไม่เอาจริงเอาจัง ทำงานอย่างไม่เต็มที่ ไม่เต็มความสามารถ ชอบหลีกเลี่ยง

สรุปว่า อุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์ คือ สิ่งที่ยึดกันมิให้บุคคลใช้ความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างอิสระ ซึ่งเกิดจากเงื่อนไข 3 ประการ คือ

1. เงื่อนไขภายในของบุคคลผู้ใช้ความคิดสร้างสรรค์เอง เช่น มีจิตใจคับแคบ ไม่รับความเห็นหรือแนวคิดอื่น ๆ หรือความเคยชินที่เคยเอาอย่างผู้อื่น ไม่กระตือรือร้นที่จะใช้ความคิดสร้างสรรค์ ไม่มีสมาธิในการใช้ความคิด

2. เงื่อนไขทางสังคมที่ส่งผลให้เกิดความวิตกกังวล เก่งว่าจะไม่ได้รับการยอมรับหรือขัดกับระเบียบแบบแผนที่สังคมกำหนด

3. เงื่อนไขทางสิ่งแวดล้อม เช่น อยู่ในภาวะที่ไม่อำนวยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในภาวะเร่งรีบ ในเวลาที่จำกัด หรือภาวะที่ขาดสมาธิในการคิด

3.9 งานวิจัยเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ และศิลปะในประเทศและต่างประเทศ

จินดา กิจพูนวงศ์ (2537 : 89 - 91) ได้ศึกษาเรื่องผลการฝึกความคิดอเนกนัย ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการฝึกความคิดอเนกนัยและผลผลิตที่มีเนื้อหาต่างกัน มีความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่อง ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดยืดหยุ่น ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่ม และความคิดสร้างสรรค์รวมทุกด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่อง ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดยืดหยุ่น และความคิดสร้างสรรค์รวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการฝึกกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่อง ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดยืดหยุ่น ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์รวมทุกด้านอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

นิรัตน์ กรองสะอาด (2535 : 69) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการจัดกิจกรรม การเคลื่อนไหวและจังหวะที่เน้นเทคนิคในการสื่อความหมาย ที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ ของเด็กปฐมวัย พบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหว และจังหวะที่เน้นเทคนิคในการสื่อความหมาย มีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ ตามแผนการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษาชั้นเด็กเล็ก ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา

ศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ มีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหว และจังหวะที่เน้นเทคนิคในการสื่อความหมาย กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษาชั้นเด็กเล็ก ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหว และจังหวะที่เน้นเทคนิคในการสื่อความหมายมีค่าคะแนนเฉลี่ยของความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษาชั้นเด็กเล็ก ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

กิพลี วรรณฉวี (2535 : 102) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนแบบสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการใช้แบบฝึกการเขียนแบบสร้างสรรค์ กับการใช้แบบฝึกแบบปกติ พบว่านักเรียนที่เรียนโดยการใช้แบบฝึกการเขียนบทร้อยกรองแบบสร้างสรรค์ มีความคิดสร้างสรรค์ทางการเขียนบทร้อยกรอง สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการใช้แบบฝึกการเขียนบทร้อยกรองแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนบทร้อยกรองสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุมาลี สำมาเงิน (2534 : 56 - 58) ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้อ่านหนังสือสารคดีและหนังสือบันเทิงคดี พบว่า

1. นักเรียนกลุ่มทดลองที่อ่านหนังสือสารคดี มีความคิดสร้างสรรค์ภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองในแต่ละด้าน คือ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดละเอียดลออ และความคิดสร้างสรรค์รวม 3 ด้านนั้นคือ นักเรียนที่ได้อ่านหนังสือสารคดีมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น

2. นักเรียนกลุ่มทดลองที่อ่านหนังสือบันเทิงคดี มีความคิดสร้างสรรค์ภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองในแต่ละด้าน คือ ด้านความคิดริเริ่ม ด้าน

ความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดละเอียดลออ และความคิดสร้างสรรค์รวม 3 ด้าน นั่นคือ นักเรียนที่ได้อ่านหนังสือบันเทิงคดีมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น

3. การเปลี่ยนแปลงของความคิดสร้างสรรค์ ภายหลังจากทดลองของนักเรียนที่อ่านหนังสือสารคดี และนักเรียนที่อ่านหนังสือบันเทิงคดี ไม่แตกต่างกัน นั่นคือการอ่านหนังสือสารคดีหรือหนังสือบันเทิงคดีทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นเหมือน ๆ กัน

ดิลก ดิลกานนท์ (2534 : 69) ได้ทดลองใช้แบบฝึกทักษะการคิดที่สร้างขึ้นกับตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 300 คน ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มทดลองใช้แบบฝึก 149 คน และกลุ่มควบคุม 151 คน ผลการทดลองสรุปได้ว่า แบบฝึกทักษะการคิดที่สร้างขึ้นนี้ สามารถส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนให้สูงขึ้น และนักเรียนที่ได้ใช้แบบฝึก จะมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ใช้แบบฝึกอย่างมีนัยสำคัญ

กรรณิการ์ สุขสม (2533 : 68) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการสังเกตของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสรรค์สร้าง พบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสรรค์สร้าง และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นปกติ มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสรรค์สร้าง และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นปกติ มีความสามารถในการสังเกตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ประสาธ อิศรปริดา (2532 : 50) ได้ศึกษาการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการฝึก กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนในเขตและนอกเขตเทศบาลจังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 157 คน ผลการวิจัยพบว่า หลังจากนักเรียนได้รับการฝึกความคิดสร้างสรรค์ตามโครงการแล้ว คะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ทั้งด้านความคล่องในการคิด จำนวนทิศทางการคิด และความคิดริเริ่มสูงกว่าคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

อารี รังสินันท์ (2521 : 57 - 58) ได้ทำการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล ประถมศึกษาปีที่ 1, 2, 3 และ 4 เพื่อสำรวจและเปรียบเทียบคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการของความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่มและความคิดตกแต่ง

ซึ่งใช้แบบทดสอบการคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยรูปภาพแบบ ก. ของทอร์แรนซ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มนักเรียนจากภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และกรุงเทพฯ จำนวน 3,123 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และความคิดตกแต่งสูงสุด กลุ่มที่มีความคิดคล่องตัวต่ำสุด คือ กลุ่มนักเรียนชั้นอนุบาล ส่วนนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีความคิดตกแต่งต่ำสุด

วิรัตน์ คุ่มคำ (2535 : 84) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาด้วยกลวิธีระดมสมอง พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน คือ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออ และผลรวมของความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน ก่อนและหลังการเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จงใจ ขจรศิลป์ (2532 : 80) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแตกต่างกัน มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกัน กล่าวคือ เด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบริเริ่มอย่างอิสระ มีระดับคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ ความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออ และความคิดคล่องตัว สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบครูชี้แนะ

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแตกต่างกัน มีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกัน กล่าวคือ เด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบริเริ่มอย่างอิสระ มีระดับคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบครูชี้แนะ

✓ โอบาส บุญครองสุข (2536 : 90 - 1) ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มกับการทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล พบว่า

1. การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์รวมองค์ประกอบครบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออ พบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์โดยส่วนรวมสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียน ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม กับนักเรียนที่ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล โดยแยกตามองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์เป็นด้าน ๆ ดังนี้

2.1 ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่อง (Fluency) พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม และนักเรียนที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล มีความคิดคล่องไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) พบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม และนักเรียนที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล มีความคิดยืดหยุ่นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่ม (Originality) พบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม มีความคิดริเริ่มสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

2.4 ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดละเอียดลออ (Elaboration) พบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดละเอียดลออสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เพียงจิต โรจนศุภรัตน์ (2531 : 82 - 83) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบ ความคิดสร้างสรรค์ระหว่างเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม กับเป็นรายบุคคล พบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่า เด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นรายบุคคล

1.1 เด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดคล่องแคล่วสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นรายบุคคล

1.2 เด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดริเริ่มสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นรายบุคคล

1.3 เด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดละเอียดลออสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นรายบุคคล

2. เด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์หลัง การทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

3. เด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์หลัง การทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

เคลลี (Kelley, 1983 : 32 - A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการฝึกตามการ สร้างเสริมประสบการณ์ทางศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ เป็นเวลา 10 สัปดาห์ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยปรากฏว่า จากแบบทดสอบวัดความคิด สร้างสรรค์ด้านรูปภาพของทอร์เรนซ์ (Torrance Figural Tests of Creative Thinking) ที่ใช้วัด ก่อนฝึกและหลังฝึก เด็กที่เข้าร่วมในแผนฝึกเสริมสร้างประสบการณ์ทางศิลปะเพื่อพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ กับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมตามแผน มีค่าเฉลี่ยของความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ค่าเฉลี่ยของ ความคิดคล่องแคล่วและความคิดยืดหยุ่นไม่ต่างกัน

พินิค (Penick, 1976 : 307 - 314) ทำการวิจัยเรื่อง ผลการสอน 2 แบบ ต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนเกรด 5 การสอน 2 แบบ คือ การสอนโดยให้นักเรียน เป็นผู้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง และการสอนโดยให้ครูเป็นผู้กำหนดกิจกรรมแก่นักเรียน ปรากฏว่ากลุ่มที่สอนโดยนักเรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง และการสอนโดยให้ครู

เป็นผู้กำหนดกิจกรรมแก่นักเรียน มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัยพอสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้โดยการจัดกิจกรรม หรือสร้างสิ่งเร้าอย่างเหมาะสมกับบุคลิกภาวะ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน และกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างอิสระตามความคิดและจินตนาการ นับเป็นสิ่งเร้าที่จะนำไปพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้

สมมติฐานของการวิจัย

1. ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน หลังจากที่เรียนศิลปศึกษาโดยการใช้อีกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการสูงกว่าก่อนเรียน
2. ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนโดยใช้อีกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลำพระ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 2 ห้องเรียน 70 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลำพระ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 30 คน โดยการใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลาก จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 70 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 15 คน แล้วจับสลากแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มทดลอง เรียนศิลปะศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์

กลุ่มควบคุม เรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์
2. แผนการสอนกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์
3. แผนการสอนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ

1. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยใช้รูปภาพแบบ ก. ของ ทอร์เรนซ์ (Torrance Tests of Creative Thinking Figural Form A.) ซึ่งได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมกับเด็กไทย โดย อารี รังสินันท์ (กรมการฝึกหัดครู. 2521 : 48, 50)

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยใช้รูปภาพแบบ ก. ของทอร์เรนซ์ (Torrance Tests of Creative Thinking Figural Form A) ซึ่งได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมกับเด็กไทย โดย อารี รังสินันท์ ใช้เวลาในการทำ 30 นาที แบบทดสอบสามารถใช้ได้กับประชากรตั้งแต่อนุบาลจนถึงปริญญาตรี (Torrance. 1972) ใช้วัดความคิดสร้างสรรค์ ทั้ง 4 ด้าน แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์นี้มี 3 ฉบับ คือ

แบบทดสอบฉบับที่ 1 เป็นการวาดภาพต่อเติมจากรูปที่กำหนดให้ (Picture Construction) โดยมีกระดาษสี่เหลี่ยมตัดเป็นรูปไข่แผ่นหนึ่ง ให้นักเรียนนำรูปไข่แผ่นนั้น ตัดลงบนกระดาษที่จะใช้วาดในลักษณะใดก็ได้ แล้วลงมือวาดต่อเติมตกแต่งจากรูปไข่นั้น ให้แปลกแตกต่างจากคนอื่น ๆ พร้อมทั้งตั้งชื่อภาพให้แปลกแตกต่างจากคนอื่น ๆ เช่นกัน ภายในเวลา 10 นาที

แบบทดสอบฉบับที่ 2 เป็นการวาดภาพต่อเติมจากเส้นลักษณะต่าง ๆ ที่กำหนด ให้เป็นส่วนหนึ่งของภาพ (Picture Completion) ซึ่งอยู่ภายในกรอบสี่เหลี่ยม จำนวน 10 ภาพ โดยไม่ซ้ำกัน ภาพที่เกิดขึ้นจากการวาดภาพต่อเติมจะต้องแปลกแตกต่างไปจากคนอื่น ๆ และจะต้องตั้งชื่อภาพทุก ๆ ภาพที่วาดนั้นด้วย โดยใช้เวลากายใน 10 นาที

แบบทดสอบฉบับที่ 3 เป็นการวาดภาพต่อเติมจากเส้นคู่ขนานแนวตั้งที่กำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของภาพ (Parallel Line) จำนวน 30 คู่ โดยไม่ซ้ำแบบกัน นักเรียนจะต้องวาดต่อเติมจากเส้นขนานแต่ละคู่หรือหลายคู่รวมกันให้เป็นภาพที่แปลกแตกต่างจากคนอื่น ๆ ให้มีความน่าสนใจ น่าตื่นเต้นและสวยที่สุด พร้อมทั้งตั้งชื่อภาพ ภายใน 10 นาที

แบบทดสอบชุดนี้ กรมการฝึกหัดครูได้นำไปวิจัยเพื่อศึกษาถึงความคิดสร้างสรรค์ของเด็กไทย ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า มีค่าความเที่ยงในการให้คะแนน (Reliability of scoring) สูงซึ่งคำนวณหาค่าความเที่ยงในการให้คะแนน โดยการหาค่าสหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ระหว่างคะแนน 2 ชุด จากผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่าน ที่มีความชำนาญและคุ้นเคยต่อการให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ชนิดนี้ ตรวจให้คะแนนแบบทดสอบฉบับเดียวกัน แล้วนำคะแนน 2 ชุดที่ได้ไปคำนวณหาค่าสหสัมพันธ์ ซึ่งได้ค่าสหสัมพันธ์ด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ เป็น 1.00, .99 และ .99 ตามลำดับ และมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 เมื่อแยกข้อมูลออกตามเขตภูมิศาสตร์ แยกตามประเภทของโรงเรียน แยกตามระดับชั้นเรียน และแยกตามเพศ ปรากฏว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 3 ยังอยู่ลักษณะเดิม คือ ได้ค่าสหสัมพันธ์ค่อนข้างสูง และมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 (กรมการฝึกหัดครู. 2521 : 48, 50) จากการวิจัยนี้ กรมการฝึกหัดครูได้สร้างคู่มือตรวจให้คะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและได้รับการฝึกตรวจให้คะแนนจาก รศ.ดร.อารี พันธุ์มณี ผู้เชี่ยวชาญด้านความคิดสร้างสรรค์มาแล้ว

การตรวจให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัย และ รศ.ดร.อารี พันธุ์มณี ซึ่งเป็นผู้ที่มีความชำนาญและเชี่ยวชาญในการตรวจให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ชนิดนี้ จะร่วมกันตรวจให้คะแนน โดยผู้วิจัยได้ใช้คู่มือการตรวจให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ โดยอาศัยรูปภาพแบบ ก. ของทอร์แรนซ์ ซึ่งกรมการฝึกหัดครูนำปรับปรุงในปี พ.ศ. 2521 โดยแบ่งตามองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความคิดริเริ่ม

ตรวจให้คะแนนกิจกรรมทั้ง 3 ชุด การให้คะแนนภาพที่ซ้ำกันมาก จะให้คะแนน 0 ดังรายชื่อที่กำหนดไว้ต่อไปนี้

ตัวอย่าง ภาพที่ให้คะแนนความคิดริเริ่มศูนย์

ในกิจกรรมที่ 1 รูปไข่ รูปวงกลม ดอกไม้

ในกิจกรรมที่ 2 หัวใจ แอปเปิ้ล หน้าคน

ในกิจกรรมที่ 3 หนังสือ ประตุ หน้าต่าง

2. ความคิดคล่องแคล่ว

ตรวจให้คะแนนในกิจกรรมที่ 2 และกิจกรรมที่ 3 เท่านั้น เพราะเป็นกิจกรรมต่อเติมภาพจากรูปเส้นหลาย ๆ รูป เหมือนกัน

ในกิจกรรมที่ 2 คะแนนนับจากจำนวนภาพที่ชัดเจนสามารถเข้าใจได้ ความคิดคล่องแคล่วสูงสุดเท่ากับ 10 คะแนน

ในกิจกรรมที่ 3 นับจำนวนภาพที่ไม่ซ้ำกันหรือแตกต่างกัน ถ้าภาพซ้ำกัน คิดคะแนนเพียงภาพเดียว ความคิดคล่องแคล่วสูงสุดจะเท่ากับ 30 คะแนน

3. ความคิดละเอียดลออ

ตรวจให้คะแนนทั้ง 3 กิจกรรม ให้แต่ละภาพให้คะแนนต่ำสุด 1 คะแนน

ตัวอย่าง กิจกรรมที่ 1 ส่วนละเอียด 0 - 5 แห่ง เท่ากับ 1 คะแนน

6 - 12 แห่ง เท่ากับ 2 คะแนน

13 - 19 แห่ง เท่ากับ 3 คะแนน

คะแนนความคิดละเอียดลออ ได้จากคะแนนรวมของทั้ง 3 กิจกรรม โดยเฉลี่ยคะแนนของส่วนละเอียดจะเป็น 9 คะแนน

4. ความคิดยืดหยุ่น

ตรวจให้คะแนนทั้ง 3 กิจกรรม การให้คะแนนจะจัดเป็นประเภท ผู้ที่วาดได้มากประเภทจะได้คะแนนมาก แต่ละประเภทให้คะแนน 1 คะแนน

2. แผนการสอนกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์

ดำเนินการสร้างแผนการสอนกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ ตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรและคู่มือหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

2. ศึกษาแนวการสอนศิลปศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตร
 ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกรมวิชาการ เพื่อเป็น
 แนวทางในการกำหนดกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ ให้สอดคล้อง
 ทั้งเนื้อหาและจุดมุ่งหมาย

3. ศึกษาทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของทอร์เรนซ์, กิลฟอร์ด, อารี รังสินันท์
 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์และกิจกรรมศิลปศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลและ
 แนวทางในการสร้างกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์

4. สร้างแผนการสอนกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์
 จำนวน 12 แผน โดยยึดเนื้อหาเรื่องการเขียนภาพระบายสี ของกรมวิชาการ ซึ่งผู้วิจัยนำ
 เนื้อหาจากแนวการสอนมา 1 เรื่อง คือ การเขียนภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สร้างแผนการสอนกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์จำนวน
 12 แผน ซึ่งในแต่ละแผนจะประกอบไปด้วย

1. ชื่อเรื่อง
2. วัตถุประสงค์สำคัญ
3. จุดประสงค์การเรียนรู้
4. กิจกรรมการเรียนการสอน
 - ครูเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียน และนำเข้าสู่

บทเรียน

- ครูแจกใบงาน อธิบายวิธีการปฏิบัติกิจกรรม ต่อจากนั้นให้นักเรียน

อ่านใบงาน

- นักเรียนวาดภาพระบายสีอย่างอิสระ ตามความสนใจและ

จินตนาการจากที่ได้อ่านใบงานแล้ว พร้อมกับตั้งชื่อภาพ

- นักเรียนแสดงผลงาน ครูและเพื่อน ๆ ร่วมกันวิจารณ์ผลงาน

เกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ความคิดริเริ่ม
- 2) ความคิดคล่องแคล่ว
- 3) ความคิดยืดหยุ่น

2. ศึกษาจุดมุ่งหมาย และเนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เกี่ยวกับศิลปศึกษา เรื่องการเขียนภาพพระบายสี

3. ศึกษาแนวการสอนศิลปศึกษาของกรมวิชาการ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องและถูกต้องตามเนื้อหาและจุดประสงค์ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่กำหนดไว้

4. สร้างแผนการสอนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ จำนวน 12 แผน โดยใช้กิจกรรมการเขียนภาพพระบายสี จากเนื้อหาเรื่องการเขียนภาพธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

สร้างแผนการสอนจำนวน 12 แผน ซึ่งในแต่ละแผนจะประกอบไปด้วย

1. ชื่อเรื่อง
2. วัตถุประสงค์สำคัญ
3. จุดประสงค์การเรียนรู้
4. กิจกรรมการเรียนการสอน

- นักเรียนเตรียมเศษวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะใช้ในการเรียนมาให้พร้อม (สำหรับกรณีวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้เตรียมเพื่อความสะดวกในการจัดกิจกรรมทดลอง)

- นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงอุปกรณ์ที่เตรียมมา
- วาดภาพพระบายสีตามหัวข้อที่กำหนดให้
- นักเรียนรายงานผลการปฏิบัติให้เพื่อน ๆ ฟัง ตามหัวข้อต่อไปนี้
 - 1) ขั้นตอนการปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติ
 - 2) ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติ และวิธีการแก้ปัญหา
 - 3) ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการแสดงออกทางศิลปะ
 - 4) ประโยชน์และการนำไปใช้

5. สื่อและอุปกรณ์

6. การประเมินผล

5. นำแผนการสอนไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญคณะเดียวกับกลุ่มทดลอง ตรวจสอบ เพื่อปรับปรุงแก้ไข

6. นำแผนการสอนที่ปรับปรุงตามข้อบกพร่องแล้ว ไปทดลองครั้งที่ 1 กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบเนื้อหา จุดมุ่งหมาย และการจัดกิจกรรมตามแนวการสอนของกรมวิชาการ
7. นำแผนการสอนที่ปรับปรุงตามข้อบกพร่องแล้วไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อปรับปรุงแก้ไข
8. นำแผนการสอนที่ปรับปรุงตามข้อบกพร่องที่พบแล้ว ไปทดลองครั้งที่ 2 กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน เพื่อตรวจสอบเนื้อหา การจัดกิจกรรมตามแนวการสอน และเวลาที่ใช้ในแผนการสอน
9. นำแผนการสอนที่ปรับปรุงแล้ว ไปปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญและ คณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตร เพื่อนำไปทดลองภาคสนาม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งผู้วิจัยใช้แบบแผนการทดลองแบบ Randomized Control - Group Pretest - Posttest Design (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2537 : 364) ดังแสดงในตารางดังนี้

ตาราง 1 แสดงแบบแผนการทดลองแบบ Randomized Control - Group Pretest-Posttest Design

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
(R) E	T ₁ E	X	T ₂ E
(R) C	T ₁ C	~X	T ₂ C

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย

(R) E แทน กลุ่มทดลอง

(R) C แทน กลุ่มควบคุม

T₁E แทน การสอบก่อนการทดลอง ของกลุ่มทดลอง

T₁C แทน การสอบก่อนการทดลอง ของกลุ่มควบคุม

X แทน การจัดกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์

~X แทน การจัดกิจกรรมเขียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ

T₂E แทน การสอบหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลอง

T₂C แทน การสอบหลังการทดลอง ของกลุ่มควบคุม

วิธีดำเนินการทดลอง

วิธีดำเนินการทดลอง มีลำดับขั้นดังนี้

1. นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์แบบ ก. ของทอร์แรนซ์ ไปทดสอบครั้งแรก (Pretest) กับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
2. ดำเนินการจัดกิจกรรม โดยผู้วิจัยสอนทั้ง 2 กลุ่ม ดังนี้
 - กลุ่มทดลอง เรียนศิลปะศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ จำนวน 12 ครั้ง สอนวันจันทร์ถึงวันพฤหัสบดี ใช้เวลาครั้งละ 50 นาที
 - กลุ่มควบคุม เรียนกิจกรรมตามแนวการสอนของกรมวิชาการ จำนวน 12 ครั้ง สอนวันจันทร์ถึงวันพฤหัสบดี ใช้เวลาครั้งละ 50 นาที
3. หลังการทดลองสิ้นสุดลง จะทำการทดสอบครั้งหลัง (Posttest) ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์แบบ ก. ของทอร์แรนซ์
4. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบครั้งแรกและครั้งหลัง ของทั้ง 2 กลุ่ม มาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ก่อนการทดลอง นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยรูปภาพแบบ ก. ของทอร์แรนซ์ (Torrance) ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม จำนวน 30 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ เพื่อนำคะแนนไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ
2. หลังการทดลอง นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยรูปภาพแบบ ก. ของทอร์แรนซ์ (Torrance) ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม จำนวน 30 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ เพื่อนำคะแนนไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่
 - 1.1 คะแนนเฉลี่ย
 - 1.2 ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
(ชูศรี วงศ์รัตน์. 2537 : 40, 74)
2. สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน
 - 2.1 เปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ ก่อนและหลังการทดลองในแต่ละกลุ่มโดยใช้ t-test แบบ Dependent Sample (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2537 : 201)
 - 2.2 เปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test แบบ Independent Samples โดยใช้คะแนนผลต่าง (Difference Scores) (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2537 : 201)

4) ความคิดละเอียดลออ

- แสดงผลงานของนักเรียนหลังจัดกิจกรรม

5. สื่อและอุปกรณ์

6. การประเมินผล

5. นำแผนการสอนและกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไข
6. นำแผนการสอนและกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ที่ปรับปรุงตามข้อบกพร่องที่พบแล้ว ไปทดลองครั้งที่ 1 กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา ภาษาศุดมภ์หมาย ว่าพบปัญหาใดบ้างจากการทำกิจกรรม
7. นำแผนการสอนและกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ที่ปรับปรุงตามข้อบกพร่องที่พบแล้วไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อปรับปรุงแก้ไข
8. นำแผนการสอนและกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองครั้งที่ 2 กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10 คน เพื่อดูว่ามีปัญหาในการจัดกิจกรรมอย่างไรบ้าง นักเรียนกลุ่มนี้เป็นนักเรียนที่ยังไม่เคยทดลองกิจกรรมเขียนภาพระบายสีครั้งที่ 1
9. นำแผนการสอน และกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ที่แก้ไขข้อบกพร่องแล้วไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์และเหมาะสมกับการศึกษาค้นคว้า และนำแผนการสอนและกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ไปปรึกษาคณะกรรมการควบคุมปริญญาโท เพื่อนำไปทดลองภาคสนาม

3. แผนการสอนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ

ดำเนินการสร้างแผนการสอนตามแนวการสอนของกรมวิชาการตามลำดับ
ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรและคู่มือหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายเพื่อความเข้าใจตรงกัน
ขอเสนอสัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

\bar{X} แทน คะแนนเฉลี่ย

S.D. แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน

D แทน ผลต่างของคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

S^2_D แทน ความแปรปรวนของคะแนนความแตกต่างระหว่างการทดสอบ

หลังเรียนและก่อนเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

\bar{D} แทน คะแนนเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
ของกลุ่มตัวอย่าง

t แทน ค่าที่ใช้ในการพิจารณาใน t - distribution

df แทน ระดับขั้นความเสรี (degrees of freedom)

** แทน ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* แทน ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเสนอ
ตามความมุ่งหมาย ดังนี้

1. การเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนและหลังเรียนของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนศิลปะศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจาก
ใบงานสร้างสรรค์และการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ

ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างการสอบหลังเรียนและก่อนเรียนของกลุ่มทดลองที่เรียนโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ และกลุ่มควบคุมที่เรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ มาเปรียบเทียบโดยใช้ t-test แบบ Dependent Samples ปรากฏในตาราง 2, 3 ดังนี้

ตาราง 2 เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง (ใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์)

ความคิดสร้างสรรค์	\bar{X} ก่อน ทดลอง	\bar{X} หลัง ทดลอง	\bar{D}	S^2_D	t
ความคิดริเริ่ม	8.93	15.46	6.53	12.41	7.18**
ความคิดคล่องแคล่ว	15.40	33.53	18.13	29.27	12.95**
ความคิดละเอียดลออ	3.93	4.80	0.86	0.84	3.63**
ความคิดยืดหยุ่น	12.60	18.73	6.13	13.41	6.45**
รวม	40.86	72.53	31.66	84.38	13.36**

$$t^{**} (0.01, 14) = 2.62$$

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการเรียนภายในกลุ่มทดลอง พบว่า หลังจากการเรียนศิลปะศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์โดยรวมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดละเอียดลออและความคิดยืดหยุ่นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 3 เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มควบคุม
(เรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ)

ความคิดสร้างสรรค์	\bar{X} ก่อน ทดลอง	\bar{x} หลัง ทดลอง	\bar{D}	S^2_D	t
ความคิดริเริ่ม	10.66	11.86	1.20	21.31	.99
ความคิดคล่องแคล่ว	21.80	24.53	2.73	45.20	1.57
ความคิดละเอียดลออ	3.73	3.46	-0.26	0.35	-1.73
ความคิดยืดหยุ่น	15.60	17.53	1.93	12.92	2.07*
รวม	51.80	57.40	5.60	119.40	1.98*

$$t^*_{(.05, 14)} = 1.76$$

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังเรียนภายในกลุ่มควบคุม พบว่าหลังจากที่เรียนศิลปศึกษาตามแนวการสอนของกรมวิชาการ นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์โดยรวมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดยืดหยุ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความคิดริเริ่มและความคิดคล่องแคล่วแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความคิดละเอียดลออไม่แตกต่างกัน

2. การเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ

ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างการสอนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่เรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และกลุ่มควบคุมที่เรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการมาเปรียบเทียบ โดยใช้ t-test แบบ Independent Samples ในรูปของ Difference Scores ปรากฏผลในตาราง 4 ดังนี้

ตาราง 4 เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ความคิดสร้างสรรค์	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		t
	MD	S _D	MD	S _D	
ความคิดริเริ่ม	6.53	12.41	1.20	21.31	3.57**
ความคิดคล่องแคล่ว	18.13	29.27	2.73	45.21	6.93**
ความคิดละเอียดลออ	0.87	0.84	-0.13	0.41	0.97
ความคิดยืดหยุ่น	6.13	13.41	1.93	12.92	3.18**
รวม	31.67	84.38	5.73	119.21	7.02**

t** (0.01, 28) = 2.76

จากตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า กลุ่มทดลองที่เรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ และกลุ่มควบคุมที่เรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ มีความคิดสร้างสรรค์โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว และความคิดยืดหยุ่น ของกลุ่มทดลองแตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความคิดละเอียดลออของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ สรุปสาระสำคัญของการศึกษา ได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังจากที่เรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการสูงกว่าก่อนเรียน
2. ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลำพระ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 70 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลำพระ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 30 คน ซึ่งได้จากวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับสลาก แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 15 คน แล้วจับสลากอีกครั้ง จัดเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดย

2.1 กลุ่มทดลองเรียนศิลปะศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์

2.2 กลุ่มควบคุมเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

3.1 แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์โดยใช้รูปภาพแบบ ก.ของทอร์เรนซ์ (Torrance Tests of Creative Thinking Figural Form A.) ซึ่งได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมกับเด็กไทยโดย อารี รังสินนท์ แบบทดสอบมี 3 ฉบับคือ

แบบทดสอบฉบับที่ 1 การวาดภาพต่อเติมจากกระดาษสีรูปไข่ (Picture Construction)

แบบทดสอบฉบับที่ 2 การวาดภาพต่อเติมจากเส้นลักษณะต่าง ๆ ที่กำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของภาพ (Picture Completion)

แบบทดสอบฉบับที่ 3 การวาดภาพต่อเติมจากเส้นคู่ขนานแนวตั้งที่กำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของภาพ (Parallel Line)

3.2 แผนการสอนกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ เป็นแผนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยได้ผ่านการตรวจแก้ไขในด้านความถูกต้อง และความสอดคล้องของขั้นตอนในแผนการสอนและนำไปทดลองใช้พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขจำนวน 12 คาบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน คือ

1. รศ.ดร.อารี พันธุ์ณี
2. ดร.ผดุง พรหมมูล
3. อาจารย์สรุเดช วันทะยา

3.3 แผนการสอนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ เป็นแผนการสอนที่สร้างขึ้นโดยใช้แผนการสอนกลุ่มเสริมสร้างลักษณะนิสัย (ศิลปศึกษา) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้ผ่านการตรวจแก้ไขในด้านความถูกต้องและความสอดคล้องระหว่างขั้นตอนต่าง ๆ ในแผนการสอน และนำไปทดลองใช้พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไข จำนวน 12 คาบ จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน คือ

1. รศ.ดร.อารี พันธุ์ณี
2. ดร.ผดุง พรหมมูล
3. อาจารย์สรุเดช วันทะยา

4. วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

4.1 สุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เข้าสู่กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

4.2 ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้รูปภาพแบบ ก.ของทอร์เรนซ์ ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

4.3 ดำเนินการสอน โดยผู้วิจัยสอนเองทั้ง 2 กลุ่ม ในเนื้อหาเดียวกันระยะเวลาสอนเท่ากัน โดยกลุ่มทดลองเรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมแบบเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และกลุ่มควบคุมเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ

4.4 เมื่อสิ้นสุดการสอนตามกำหนดแล้ว ทำการสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์โดยใช้รูปภาพแบบ ก.ของทอร์เรนซ์ ซึ่งเป็นชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน

4.5 นำคะแนนที่ได้จากการตรวจแบบวัดความคิดสร้างสรรค์โดยใช้รูปภาพแบบ ก.ของทอร์เรนซ์ มาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ เพื่อตรวจสอบสมมติฐานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test แบบ Dependent Samples

2. เปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test แบบ Independent Samples โดยใช้คะแนนผลต่าง (Difference Scores)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์โดยรวมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดละเอียดลออ และความคิดยืดหยุ่นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนศิลปศึกษาตามแนวการสอนของกรมวิชาการ นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์โดยรวมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดยืดหยุ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความคิดริเริ่มและความคิดคล่องแคล่วแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความคิดละเอียดลออไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า กลุ่มทดลองที่เรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และกลุ่มควบคุมที่เรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ มีความคิดสร้างสรรค์โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว และความคิดยืดหยุ่นของกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความคิดละเอียดลออของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

การศึกษาในครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

1. นักเรียนที่เรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเรียนโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ สามารถช่วยส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนให้สูงขึ้นได้ เพราะกิจกรรมจะส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างอิสระในบรรยากาศที่เป็นกันเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สำรวจตามความสนใจและความถนัด กิจกรรมมีเนื้อหาและรูปภาพที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและอยากตอบสนอง ซึ่งสอดคล้องกับ อารี พันธุ์มณี (2537 : 9) ที่กล่าวว่า การให้เด็กได้คิดสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ด้วยการผสมผสานความคิดเดิม เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้นเป็นลักษณะของการคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) อันจะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสาท อิศรปริดา (2532 : 50) ที่ศึกษาผลของการเสริมแรงในกระบวนการฝึกต่อความคิดสร้างสรรค์ โดยเปรียบเทียบความก้าวหน้าของความคิดสร้างสรรค์ใน 3 ระยะของการทดลอง คือ ระยะข้อมูลพื้นฐาน (Baseline) ระยะการใช้กลวิธีการเสริมแรง (Treatment) ในรูปของคำชมเชยและสิ่งของ และระยะลดการเสริมแรงลง (Fade - Out) ซึ่งในกลุ่มทดลองจะได้รับการฝึกตามโครงการ ส่วนกลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับการฝึก ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการฝึกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน คือ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่มให้สูงขึ้นได้เพราะการที่นักเรียนได้ฝึกทักษะด้วยการปฏิบัติ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการได้แลกเปลี่ยนความคิดของตนกับผู้อื่น จะทำให้นักเรียนได้เพิ่มความสามารถทางด้านการคิดในลักษณะอเนกนัย ซึ่งจะเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้สูงขึ้น เช่นเดียวกับการเรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจาก

ใบงานสร้างสรรค์ เพราะนักเรียนจะได้ฝึกทักษะและแสดงความคิดหลังจากที่ได้อ่านใบงาน ประกอบด้วยเรื่องราวและรูปภาพที่จะกระตุ้นให้นักเรียนตอบสนอง โดยก่อนที่จะลงมือวาดภาพออกมานักเรียนจะต้องคิดก่อนว่าจะวาดเป็นภาพอะไร และจะมีการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมเพื่อให้ได้ภาพที่สมบูรณ์ที่สุดทุกครั้งที่ใช้กิจกรรม จึงส่งผลทำให้ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนศิลปศึกษาโดยใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์สูงขึ้น

2. นักเรียนที่เรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ หลังเรียนมีความคิดสร้างสรรค์โดยรวมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการให้การศึกษาทางด้านศิลปศึกษากับนักเรียนโดยการจัดประสบการณ์ด้านการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมกับวุฒิภาวะ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ ลักษณะของกิจกรรมที่จัดให้กับนักเรียนแม้ว่าครูจะเป็นผู้กำหนดชื่อเรื่องให้นักเรียนวาดทุกครั้ง นักเรียนก็ยังมีโอกาสในการใช้ความคิดและจินตนาการของตนเอง เนื้อเรื่องที่ให้วาดภาพจะเป็นเรื่องใกล้กับตัวของนักเรียน นักเรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมเพื่อนำมาประกอบการเรียนในแต่ละครั้งได้ ดังที่ มานพ ถนอมศรี (2526:1) กล่าวว่า ศิลปศึกษา หมายถึง การนำเอาศิลปะมาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด เพื่อเป็นการฝึกฝนการทำงานของสมองให้แก่ผู้เรียน โดยมุ่งที่จะเป็นสิ่งเสริมสร้างให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการคิด เป็นผลดีต่อไปในการศึกษาวิชาอื่น ๆ นักเรียนมีโอกาสได้ติดตามแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์โลกแห่งจินตนาการอันเป็นความก้าวหน้าทางสมอง ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

และเมื่อผู้วิจัยนำคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ มาเปรียบเทียบภายในกลุ่มโดยพิจารณาทั้ง 4 ด้าน คือ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดละเอียดลออ และความคิดยืดหยุ่น พบว่า ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว และความคิดละเอียดลออ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการทำกิจกรรมทุกครั้งครูจะเป็นผู้กำหนดชื่อเรื่องให้นักเรียนวาด ทำให้นักเรียนไม่มีอิสระทางความคิดเท่าที่ควร เพราะครูจำกัดความคิดของนักเรียน และในการ

ทำกิจกรรมนักเรียนแต่ละคนจะไม่มีโอกาสได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน
ต่างคนต่างทำงานของตนเองเพียงลำพัง ทำให้ความคิดเกี่ยวกับการวาดภาพของนักเรียน
แต่ละคนแคบไม่กว้างขวาง อีกประการหนึ่งนักเรียนบางคนอาจจะไม่มีความถนัดหรือไม่มี
ทักษะทางการวาดภาพ ทำให้นักเรียนไม่มีความมั่นใจในการแสดงออก ดังที่ อารี พันธุ์มณี
(2537 : 128) กล่าวว่า สิ่งที่สกัดกั้นมิให้บุคคลใช้ความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างอิสระ เกิดจาก
เงื่อนไข 3 ประการ คือ

1. เงื่อนไขภายในของบุคคลผู้ใช้ความคิดสร้างสรรค์เอง เช่น มีจิตใจคับแคบ
ไม่รับความเห็นหรือแนวคิดอื่น ๆ คอยเอาอย่างผู้อื่น ไม่กระตือรือร้นที่จะใช้ความคิด
สร้างสรรค์ ไม่มีสมาธิในการใช้ความคิด
2. เงื่อนไขทางสังคมที่ส่งผลให้เกิดความวิตกกังวล เก่งว่าจะไม่ได้รับ
การยอมรับหรือขัดกับระเบียบแบบแผนที่สังคมกำหนด
3. เงื่อนไขทางสิ่งแวดล้อม เช่น อยู่ในภาวะที่ไม่อำนวยให้เกิดความคิด
สร้างสรรค์ อยู่ในภาวะเร่งรีบ ในเวลาที่จำกัด หรือภาวะที่ขาดสมาธิในการคิด ด้วยเหตุนี้
จึงอาจทำให้ความคิดสร้างสรรค์ทางด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว และความคิด
ละเอียดลออ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ในด้านความคิดยืดหยุ่นภายในกลุ่มที่เรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ
พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการทำ
กิจกรรมทุกครั้ง ชื่อเรื่องที่ครูกำหนดให้นักเรียนวาดภาพจะเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและเกี่ยวข้องกับ
กับชีวิตประจำวันของนักเรียน นักเรียนสามารถนำประสบการณ์เดิมที่เคยพบเห็นในชีวิต
ประจำวันมาใช้ประกอบการวาดภาพ เพื่อให้ได้ภาพที่สมบูรณ์และถูกต้องตามเนื้อหาเรื่องที่
ครูกำหนดให้ ดังที่ วอลลาซ และโคแกน (Wallach and Kogan. 1969) กล่าวว่า ความคิด
สร้างสรรค์เป็นความสามารถที่เกิดจากการคิดแบบโยงสัมพันธ์ (Association) เมื่อระลึกถึง
สิ่งใดก็จะเชื่อมโยงให้ระลึกถึงสิ่งอื่นที่สัมพันธ์กันจึงทำให้เกิดความคิดยืดหยุ่นสูงขึ้น

3. เมื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
ที่เรียนศิลปศึกษา โดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และการเรียน
ตามแนวการสอนของกรมวิชาการ พบว่า ความคิดสร้างสรรค์โดยรวมแตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากการพิจารณาคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลอง พบว่า มีค่าเฉลี่ยของความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ มีการจัดสื่อที่กระตุ้นให้นักเรียนอยากตอบสนอง โดยเน้นประสบการณ์ พร้อมทั้งการจัดบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สำรวจและศึกษาด้วยตนเองอย่างอิสระ เพื่อที่นักเรียนจะได้ค้นพบคุณค่าของตนเองและลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งจะเป็นการพัฒนาขีดความสามารถของสมองและความคิดสร้างสรรค์ให้สูงขึ้น ดังที่ วิรุณ ตั้งเจริญ (2525 : 230) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาเป็นวิถีทางที่จะสะท้อนผลไปสู่การพัฒนาลักษณะนิสัย เพื่อเป็นพลังในการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในสังคมโดยเน้นลักษณะนิสัยที่ทำเป็น คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ความคิดสร้างสรรค์สามารถปรากฏได้โดยการอาศัยสื่อกลาง คือ รูปแบบทางศิลปะ ซึ่งจะสามารถถ่ายทอดเนื้อหา คือ ความคิดสร้างสรรค์ออกมาได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับทักษะประสบการณ์ และพัฒนาการของเด็ก (ศิลปะชั้น ประเสริฐ : 2524) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ความคิดสร้างสรรค์โดยรวมของนักเรียนที่เรียนศิลปะศึกษาโดยใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และที่เรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แต่เมื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้านของทั้ง 2 กลุ่ม พบว่าความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว และความคิดยืดหยุ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเรียนศิลปะศึกษาโดยใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์เป็นการเรียนที่ส่งเสริม erva และกระตุ้นนักเรียนด้วยเรื่องราวและรูปภาพ จากใบงานทำให้นักเรียนอยากตอบสนอง เนื้อเรื่องจากใบงานกระตุ้นและเหมาะสมกับวัยและความสามารถของนักเรียน ทั้งยังเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวของนักเรียน นอกจากนี้บรรยากาศของการเรียนแต่ละครั้งยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดและจินตนาการโดยการได้อ่านเรื่องราวและได้เห็นรูปภาพที่แทรกอยู่ในใบงาน และให้อิสระทางความคิดแก่นักเรียนในการตั้งชื่อเรื่องที่จะวาดทุกครั้ง ซึ่ง วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523 :4) กล่าวว่า การที่บุคคลได้คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง การคิดได้หลายแง่หลายมุมผสมผสานกันจนเกิดเป็นผลงานใหม่ที่ถูกต้องสมบูรณ์ของตนขึ้นมา จัดเป็นความสามารถทางความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งในกลุ่มควบคุมที่เรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ ครูจะเป็นผู้กำหนดชื่อเรื่องให้นักเรียนวาด

ทุกครั้ง ซึ่งเป็นการจำกัดความคิดของนักเรียนทำให้นักเรียนมีอิสระทางความคิดและจินตนาการน้อยกว่ากลุ่มทดลอง

นอกจากนี้กลุ่มทดลองยังมีโอกาสได้แสดงผลงานของตนแก่เพื่อน ๆ และครูจะให้คำแนะนำในการปรับปรุงงานของตนให้พัฒนาขึ้นทุกครั้ง และครูยังนำผลงานของนักเรียนไปติดแสดงที่ป้ายนิเทศ ซึ่งเป็นการส่งเสริมความสำเร็จให้กับนักเรียน สำหรับกลุ่มควบคุม จะไม่มีการติดแสดงผลงานของนักเรียน ทำให้การสร้างสิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นนักเรียนของกลุ่มควบคุมไม่ต่อเนื่อง และในการเรียนทุกครั้ง ครูยังเป็นผู้กำหนดชื่อเรื่องให้ จึงทำให้นักเรียนกลุ่มควบคุมได้ใช้ความคิดและจินตนาการได้ไม่มากเท่ากับกลุ่มทดลอง ดังที่ ทอร์แรนซ์ (Torrance, 1979) กล่าวถึง หลักในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ไว้ดังนี้คือ

1. การแสดงให้เห็นว่าความคิดของนักเรียนมีคุณค่าและนำไปใช้ประโยชน์ได้
2. กระตุ้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. การส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้จินตนาการของตนเองและยกย่องชมเชย

เมื่อนักเรียนมีจินตนาการแปลกและมีคุณค่า

จากการเรียนที่เน้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการยอมรับในความสามารถของนักเรียนจึงมีส่วนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น

และเมื่อพิจารณาด้านความคิดละเอียดลออ พบว่า ทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดละเอียดลออแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทั้ง 2 กลุ่ม มีอายุระหว่าง 8 - 10 ปี ซึ่งเป็นวัยที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งเด็กในวัยนี้ ตามทฤษฎีพัฒนาการรับรู้ของ เกสตอลท์ (Gestalt) เชื่อว่า เด็กจะเขียนตามที่ตนเห็น ซึ่งเด็กจะเห็นแต่เค้าโครงใหญ่และเห็นแต่ส่วนรวมมากกว่าส่วนย่อย ไม่สนใจรายละเอียด ทำให้เด็กถ่ายทอดความรู้สึกออกมาเป็นแบบง่าย ๆ ส่วนความละเอียด ความซับซ้อน จะเพิ่มขึ้นตามวัยของเด็กเอง จึงทำให้ความคิดละเอียดลออของทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากสาเหตุที่กล่าวมา การที่นักเรียนได้เรียนรู้ ได้แก้ปัญหาด้วยตนเอง จากประสบการณ์ตรงในการอ่านกิจกรรมเขียนภาพพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ บรรยากาศของการเรียนการสอนที่ดี เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีอิสระทางความคิดและจินตนาการ เลือกกิจกรรมที่ตรงกับความสนใจ วัยของนักเรียน เนื้อเรื่องของกิจกรรมสอดคล้องกับประสบการณ์ในชีวิตจริง ทำให้นักเรียนได้ผสมผสานความคิดเดิมเข้ากับประสบการณ์ใหม่

จนเกิดเป็นผลงานที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ขึ้น จึงเป็นผลให้ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนศิลปศึกษาโดยใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์แตกต่างจากนักเรียนที่เรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและการศึกษาค้นคว้า ต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการเรียนการสอน

1.1 จากผลการศึกษา พบว่า การเรียนศิลปศึกษาโดยใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ ส่งผลดีต่อนักเรียนในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้าน คือ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดละเอียดลออ และความคิดยืดหยุ่น ดังนั้น ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา จึงควรสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา โดยใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ร่วมกับกิจกรรมศิลปศึกษาในลักษณะอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนศิลปศึกษาต่อไป

1.2 ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมศิลปศึกษาตามความต้องการและความสนใจของนักเรียนและควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิดสร้างใบงานสร้างสรรค์สำหรับกิจกรรมศึกษาในครั้งต่อไป เพราะการที่นักเรียนมีส่วนร่วมจะช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้มากขึ้น

1.3 การเรียนศิลปศึกษาเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ครูควรยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางโดยให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมด้วยตนเอง ได้ใช้ประสบการณ์จากการรับรู้เกี่ยวกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งดลใจในการคิดสร้างสรรค์และการนำไปสู่การแก้ปัญหาด้วยตนเอง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียน

1.4 ครูผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาให้บรรยากาศภายในห้องเรียนมีอิสระ สนุกสนาน ผ่อนคลาย เพื่อให้นักเรียนได้มีเสรีภาพในการคิดและการแสดงออกเต็มศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน

1.5 ในการนำเสนอผลงานของนักเรียนแต่ละคน ครูผู้สอนควรให้กำลังใจหรือให้การเสริมแรงเพื่อช่วยให้ผู้เรียนอยากที่จะทำกิจกรรมในครั้งต่อไป

1.6 ครูควรใช้วิธีสอนที่เน้นการส่งเสริม กระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างอิสระ สนับสนุนให้นักเรียนกล้าพูด กล้าทำ และกล้าแสดงความคิดเห็นได้แสดงออกอย่างทั่วถึง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนด้วยการสอนศิลปศึกษาโดยวิธีการอื่น ๆ

2.2 ควรศึกษาผลของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จากการเรียนศิลปศึกษา โดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ ในตัวแปรอื่น ๆ เช่น ระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง ระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป

2.3 ควรใช้ขนาดของกระดาษในการวาดภาพเป็นขนาด 26 X 38 ซม. เพื่อให้ นักเรียนได้แสดงออกตามความสามารถและความสนใจได้อย่างอิสระ

2.4 การทดลองในครั้งนี้เป็นการทดลองในระยะสั้น กลุ่มที่ใช้ในการทดลองเป็นกลุ่มขนาดเล็ก กลุ่มละ 15 คน ผลจากการทดลองโดยการใช้ใบงานสร้างสรรค์นี้ สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้ การทำการวิจัยในครั้งต่อไปควรใช้กลุ่มขนาดใหญ่หรือนักเรียนทั้งห้อง เพื่อศึกษาผลการวิจัย และควรมีการติดตามผลเพื่อศึกษาความคงทนของความคิดสร้างสรรค์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ สุสม. การศึกษาความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการสังเกตของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสร้างสรรค์. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- เกษร ธิตะจारी. ศิลปะขั้นสูง. กรุงเทพฯ : ภาควิชาศิลปศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- กพิลีย์ วรรณจิตย์. การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนบทร้อยกรองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการใช้แบบฝึกการเขียนแบบสร้างสรรค์กับการใช้แบบฝึกแบบปกติ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.
- โกศล ภูลอย. การศึกษาการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 10. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532. อัดสำเนา.
- จงใจ ขจรศิลป์. การศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.
- จินดา กิจพูนวงศ์. ผลการฝึกความคิดอเนกนัยที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.
- ฉวีวรรณ กิनावงศ์. การศึกษาเด็ก. พิษณุโลก : โครงการตำรามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2526.
- ฉันทนา ภาคบงกช. สอนให้เด็กคิด : โมเดลการพัฒนาทักษะการคิดเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม. กรุงเทพฯ, 2528. อัดสำเนา.
- ชลอ พงษ์สามารถ. ศิลปะสำหรับครูมัธยม. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2526.

- ชวลิต ดาบแก้ว และสุดาวดี เหมทานนท์. วิธีสอนศิลปศึกษาภาคทฤษฎี และแนวปฏิบัติ
ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2525.
- ชัชวาลย์ ช่อไสว. ศิลปะสำหรับครูประถม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ม.ป.ป.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศูนย์หนังสือ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- ดิลก ดิลกานนท์. การฝึกทักษะการคิดเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์. ปรินูญานิพนธ์
กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- นัยนา คณานุรักษ์. การศึกษาการแสดงออกทางศิลปะโดยการเขียนภาพระบายสี ของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย เขต
กรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร. ศิลปะศึกษากับครูประถม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตีรณสาร, 2525.
- นිරัตน์ กรองสะอาด. การศึกษาการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะที่เน้นเทคนิคในการสื่อ
ความหมาย ที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.
- ประณต คำฉิม. จิตวิทยาเด็ก. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526.
- ประเทิน มหาจันทร์. ศิลปะในโรงเรียนประถม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2531.
- ประสาธ อิศรปรีดา. รายงานการวิจัยการพัฒนาคิดสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการฝึก
มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์, 2532.
- ผดุง พรหมมูล. “ศิลปะช่วยเด็กเรียนรู้ได้อย่างไร,” ใน โลกศิลปะ. กรุงเทพฯ : 2524.
- ผุสดี ภูอินทร์. “เด็กกับการพัฒนาคิดสร้างสรรค์,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชา
พฤติกรรมวัยเด็ก หน่วยที่ 1. กรุงเทพฯ : สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526.

- พีระศักดิ์ เทพไตรรัตน์. การศึกษาสภาพและปัญหาการสอนศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษ
ศึกษา สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรี
อยุธยา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- เพียงจิต ไรจน์ศุภรัตน์. การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างเด็กปฐมวัยที่ทำ
กิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม กับเป็นรายบุคคล. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. “คำนำสำนักพิมพ์,” ใน ศิลปะศึกษา ศึกษาศิลปะ. ครุศิลป์ 4 กรุงเทพฯ :
 โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- มานพ ถนอมศรี. “ศิลปะศึกษาจะไปทางไหน,” ใน ฟิลิ่ง 5. หน้า 1. มีนาคม 2526.
- เลิศ อำนันทนะ. ศิลปะในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กราฟิคอาร์ต, 2523.
- _____. ศิลปะเด็ก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กราฟิคอาร์ต, 2528.
- _____. “หลักการสอนศิลปะศึกษา,” ใน การสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย หน่วยที่ 6.
 พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
 2530.
- วิจิตร วรุตบางกูร. “ความคิดสร้างสรรค์,” ใน สารานุกรมศึกษาศาสตร์ฉบับเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5
รอบ. หน้า 42 - 45. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2535.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. เอกสารประกอบการเรียน ภาค
วิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2523.
- _____. “ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของการสอนศิลปะในระดับมัธยมศึกษา,” ใน สาร
พัฒนาหลักสูตร. 41 : 3 - 12 สิงหาคม 2528.

- วิชาการ, กรม. ความคิดสร้างสรรค์ หลักการ ทฤษฎี การเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผล. กรุงเทพฯ : 2535.
- _____. “การเสนอแนวคิดเพื่อนำการสัมมนา,” ใน สรุปรายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่องศิลปะเด็ก : สภาพปัจจุบันและอนาคต. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2529.
- _____. เอกสารส่งเสริมความรู้สำหรับครูกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (ศิลปะศึกษา). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2537.
- _____. แนวการสอนศิลปะศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. กรุงเทพฯ : 2537.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. สอนลูกเขียนรูป. กรุงเทพฯ : บริษัทประชาชน, 2520.
- วิรัตน์ คุ่มคำ. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาด้วยกลวิธีระดับสมอง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535. อัดสำเนา.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์. ความเข้าใจศิลปะ. กรุงเทพฯ ; ไทยวัฒนาพานิช, 2521.
- _____. ความเข้าใจศิลปะ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2524.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. ศิลปะศึกษา. กรุงเทพฯ : พายัพออฟเซ็ทพรินท์, 2526.
- _____. “เด็กกับศิลปะ,” ใน เอกสารการสอนชุดพฤติกรรมวัยเด็ก หน่วยที่ 12. กรุงเทพฯ: สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2525.
- วิโรจน์ ชาทอง และทำนอง จันทิมา. เทคนิคและวิธีสอนศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถม. กรุงเทพฯ : ครูสภา, 2527.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. คู่มือหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2534.
- ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 5, สำนักงาน. การพัฒนาความคิด ทฤษฎี : กระบวนการคิด เป็นโยนิโสมนสิการ. ราชบุรี : โรงพิมพ์วิศวกรรมพิมพ์, 2530.
- ศึกษานิเทศก์, หน่วย. การวิจัยเรื่องความคิดสร้างสรรค์ของเด็กไทย ในระดับ ป.5 - ม.ศ. 3. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2522. อัดสำเนา.
- _____. สรุปผลการวิจัยเรื่องความคิดสร้างสรรค์ของเด็กไทย ในระดับอนุบาล - ป.4. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2521. อัดสำเนา.

สงวน รอดบุญ. ศิลปะกับมนุษย์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2524.

สังคม ทองมี. ทัศนของผู้เชี่ยวชาญทางการพัฒนาหลักสูตร นักวิชาการทางด้าน
ศิลปศึกษา และผู้ใช้หลักสูตร ที่มีต่อวิชาศิลป์ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2534. อัดสำเนา.

สำเนา บุญเวส. “หนังสือแผ่นเดียว,” ใน เอกสารรายงานผลการปฏิบัติงานเสนอขอกำหนด
ตำแหน่งอาจารย์ 3 ระดับ 9. กรุงเทพฯ : กรมการฝึกหัดครู, 2534.

อารี พันธุ์ณี. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : เลิฟแอนด์ลิฟเฟรส, 2534.

_____. ความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ 1412, 2537.

อารี รังสินันท์. ความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526.

_____. กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนวและ
จิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน
มิตร, 2527.

_____. ความคิดสร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ชั่วฟ้า, 2532.

อารี สุทธิพันธุ์ และวิรุณ ตั้งเจริญ. กิจกรรมสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : มิติ, 2518.

อารี สุทธิพันธุ์. “การวาดเขียน,” ใน วารสารสารานุกรมศึกษาศาสตร์. 2 : 108 - 110 ตุลาคม
- ธันวาคม 2528.

อุษณีย์ โพธิสุข. ทักษะความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ ; ภาควิชาการศึกษาพิเศษ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537.

โสภาส บุญครองสุข. การเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาศิลปศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม กับการทำกิจกรรม
เป็นรายบุคคล. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
อัดสำเนา.

Anderson, Ronald D., et al. Developing Children's Thinking Through Science.
Englewood Cliffs, N.J. : Prentice - Hall, 1970.

Guilford, J.P. and Ralph Hoepfner. The Analysis of Intelligence. New York : McGraw-
Hill 1971.

- Guilford, J.P. The Nature of Human Intelligence. New York : McGraw - Hill Book Company, 1967.
- _____. The Nature of Intelligence. New York : McGraw - Hill Book Company, 1969.
- Johnson, W. David. Educational Psychology. New Jersey : Englewood Cliffs, Prentice Hall Inc., 1979.
- Kelley, Ramona M. Daniel. "Effects of an Administrative Plan for Excellence in Creative Arts Experience on the Development of Creativity in First Graders," Dissertation Abstracts International. 1 (44) : 32 - A ; July, 1983.
- Lowenfeld, Viktor and Brittain, W. Lambert. Creative and Mental Growth. 6 rd. cd. New York : Macmillan Co., Inc., 1975.
- Penick, John E. "Creative in Fifth Grade Science Student : the Effects of Two Patterns of Instruction", Journal of Research in Science Teaching. 13 (2) : 307 - 314 ; 1976.
- Torrance, F. P. Education and the Creative Potential. Minneapolis : The Lund Press, Inc., 1962.
- _____. Guiding Creative Talent. . New Jersey : Prentice - Hall. Inc., 1965.
- _____. Torrance Test of Creative Thinking : Directions Manual Ana Scoring Guide (Figural Form A). Scholastic Testing Service, Inc., Bensenville, Ill., 1972.
- Wallach, Michael A. and Kogan, Nathan. Models of Thinking in Young Children. New York : Holt Rienhart and Winston, Inc., 1969.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

วิธีการในการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอร์เรนซ์

วิธีการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ของทอร์เรนซ์ (Torrance)

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ ทอร์เรนซ์ ตามลำดับดังนี้

1. วิธีการเฉพาะในการทำการทดสอบ

เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจนักเรียน ให้ครูหรือผู้ทดสอบปฏิบัติ ดังนี้

- ครู หรือผู้คุมสอบกล่าวคำหรือข้อความในทำนองจูงใจให้นักเรียนทำแบบทดสอบ “ในวันนี้ ครูมีของเล่นมาให้ให้นักเรียนเล่นสนุก ๆ โดยจะให้ให้นักเรียนเล่นวาดภาพอะไรก็ได้ ที่นักเรียนคิดฝันว่าภาพนั้นแปลกที่สุด ใหม่ที่สุด ที่ไม่เคยมีใครคิดวาดมาก่อน และพยายามวาดภาพนั้นให้แตกต่างไปจากคนอื่น ๆ และครูขอให้ทุกคนมีความสุขสนุกสนานกับการวาดภาพในวันนี้”

- ครูแจกแบบทดสอบแก่นักเรียน
- ครูแจกดินสอดำแก่นักเรียน ในกรณีที่เด็กบางคนไม่มี
- ครูให้นักเรียนแต่ละคนกรอรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียนที่หน้าปก

แบบทดสอบให้เรียบร้อย

2. ครูชี้แจงการทำแบบทดสอบดังนี้

2.1 จำนวนกิจกรรมในแบบทดสอบนี้ จะมีกิจกรรมที่น่าสนใจอยู่ 3 ชุดด้วยกัน กิจกรรมเหล่านี้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดฝัน และวาดภาพออกมาในรูปแบบต่าง ๆ

2.2 ครูบอกให้นักเรียนทุกคนเปิดแบบทดสอบหน้าแรก (กิจกรรมชุดที่ 1)

2.3 ครูอ่านคำชี้แจงการทำกิจกรรมชุดที่ 1 ให้นักเรียนทำอย่างชัดเจน (และให้นักเรียนอ่านในใจไปด้วย)

3. คำชี้แจง

กิจกรรมชุดที่ 1 การวาดภาพ

1. นักเรียนจะเห็นกระดาษสี่เหลี่ยมตามรูปที่อยู่ข้างล่างนี้ กระดาษชิ้นนี้ดึงออกมาได้โดยแกะกระดาษที่อยู่ข้างหลังทิ้งไป แล้วนำกระดาษสี่เหลี่ยมมาติดไว้ทาง

ด้านขวามือ (ครูแสดงวิธีและชี้ให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่าง แต่ไม่ต้องติดกระดาษสีเขียว บนหน้ากระดาษอีกด้านหนึ่ง)

2. นักเรียนลองคิด แล้ววาดภาพที่แปลกใหม่ ที่ยังไม่เคยมีใครวาดมาก่อน โดยต่อเติมตกแต่งจากกระดาษสีเขียวที่นำมาปะใหม่นี้ เพื่อให้ภาพนั้นน่าสนใจและ น่าตื่นเต้นมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

3. ให้ตั้งชื่อภาพที่วาดให้แปลกที่สุดไว้บนเส้นที่ขีดไว้

4. กิจกรรมชุดที่ 1 ให้เวลาทำเพียง 10 นาที

5. ครูเริ่มกิจกรรมชุดที่ 2 เมื่อหมดเวลา 10 นาทีแรก โดย

- ให้นักเรียนเปิดไปหน้ากิจกรรมชุดที่ 2

- ครูอ่านคำชี้แจงการทำแบบทดสอบกิจกรรมชุดที่ 2 ดังนี้

กิจกรรมชุดที่ 2 วาดภาพให้สมบูรณ์

1. ให้ต่อเติมตกแต่งจากภาพที่ให้มาข้างล่างนี้ทั้ง 10 ภาพ

2. ให้คิดวาดภาพให้แปลก แตกต่างไปจากคนอื่น และทำให้เป็นเรื่อง

ที่น่าสนใจ น่าตื่นเต้นที่สุดเท่าที่จะทำได้

3. ให้ตั้งชื่อภาพแต่ละภาพที่วาดเสร็จแล้วนั้น และเขียนชื่อภาพไว้ใน

ช่องที่กำหนด

4. ให้นักเรียนลงมือทำ

5. กิจกรรมชุดที่ 2 ให้เวลา 10 นาที

6. ครูเริ่มกิจกรรมชุดที่ 3 เมื่อหมดเวลาของกิจกรรมชุดที่ 2

- ให้นักเรียนเปิดหน้ากิจกรรมชุดที่ 3

- ครูอ่านคำชี้แจงการทำแบบทดสอบกิจกรรมชุดที่ 3 ดังนี้

1. ให้วาดภาพโดยต่อเติมตกแต่งจากเส้นคู่ข้างล่างนี้

2. คิดและวาดภาพให้แปลกแตกต่างไปจากคนอื่นให้มากที่สุด

3. ให้นักเรียนลงมือทำ

4. กิจกรรมชุดที่ 3 ให้เวลา 10 นาที

คู่มือการตรวจให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์

การตรวจให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ จัดแบ่งตามองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ซึ่งในที่นี่มี 4 องค์ประกอบ คือ-

1. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency)

การตรวจให้คะแนนความคิดคล่องแคล่ว จะตรวจในกิจกรรมชุดที่ 2 และ 3 เท่านั้น คะแนนความคิดคล่องแคล่วให้นับจากจำนวนภาพที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ในกิจกรรมชุดที่ 2 ความคิดคล่องแคล่วทั้งหมดหรือสูงสุด จะเท่ากับ 10 คะแนน และให้ใส่ไว้ในกระดาษตรวจให้คะแนน หรือ Worksheet กิจกรรมชุดที่ 3 ความคิดคล่องแคล่วสูงสุด จะเท่ากับ 30 คะแนน แต่ก่อนจะเริ่มตรวจควรตรวจสอบดูว่าภาพนั้นชัดเจนไหม หรือถ้าวาดภาพซ้ำกันก็จะให้คะแนนเพียงภาพเดียว คะแนนทั้งหมดของกิจกรรมชุดที่ 3 ให้ใส่ในความคิดคล่องแคล่วกิจกรรมชุดที่ 3 ในกระดาษตรวจให้คะแนน

2. ความคิดริเริ่ม (Originality)

การให้คะแนนความคิดริเริ่ม ขึ้นอยู่กับความถี่ทางสถิติของภาพที่แตกต่างไปจากธรรมดาจากการตอบของกลุ่มตัวอย่าง ในการให้คะแนนความคิดริเริ่ม ให้ดูที่ภาพเป็นหลักไม่ใช่ดูชื่อที่กำหนดไว้

คู่มือการให้คะแนนความคิดริเริ่มนี้ ได้มาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3,123 คน ของนักเรียนระดับอนุบาล ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จาก 6 เขตภูมิศาสตร์ของประเทศ และจาก 4 ประเภทโรงเรียน กล่าวคือ โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โรงเรียนในสังกัดเทศบาล และโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาเอกชน หรือโรงเรียนราษฎร์

การให้คะแนนความคิดริเริ่ม สำหรับภาพที่ซ้ำกันมากจะได้คะแนน 0 ดังรายชื่อที่กำหนดไว้ข้างล่าง ผู้ตรวจควรดูตามรายการที่ให้มานี้

ส่วนภาพที่แตกต่างจากรายชื่อในรายการให้ไว้กำหนดให้คะแนนภาพละ
 1 คะแนน คะแนนที่ได้ให้เขียนลงในช่องว่างข้างล่าง ความคิดริเริ่ม กิจกรรมที่ 1
 กิจกรรมที่ 2..... และกิจกรรมที่ 3 ในกระดาษตรวจให้คะแนน
 คะแนนรวมของความคิดริเริ่มได้มาจากผลรวมของความริเริ่มทั้ง 3 กิจกรรม

รายชื่อต่อไปนี้ เป็นรายชื่อภาพที่ได้คะแนน 0 ในกิจกรรมที่ 1

- ภาพที่ไม่มีความหมาย และไม่มีชื่อกำกับไว้
- เด็กผู้ชาย คนผู้ชาย
- วงกลม
- รูปไข่
- เด็กผู้หญิง คนผู้หญิง
- คนทุกชนิด นอกจากคนที่มาจากโลกอื่น
- มะม่วง

รายชื่อต่อไปนี้ เป็นรายชื่อภาพที่ได้คะแนน 0 ในกิจกรรมที่ 2

ภาพที่ 1

- ภาพที่ไม่มีความหมาย และไม่มีชื่อกำกับไว้
- หัวใจ
- หน้าคนทุกชนิด
- นกทุกชนิด
- แวนดา

ภาพที่ 2

- ภาพที่ไม่มีความหมาย และไม่มีชื่อกำกับไว้
- หน้าคน หรือรูปร่างคน
- หนังสือ
- ต้นไม้ หรือกิ่งไม้
- ดอกไม้

ภาพที่ 3

- ภาพที่ไม่มีความหมาย และไม่มีชื่อกำกับไว้
- หน้าคนหรือรูปคน
- เรือใบ
- ลูกตา

ภาพที่ 4

- ภาพที่ไม่มีความหมาย และไม่มีชื่อกำกับไว้
- หอย หอยทาก
- สัตว์ที่ไม่บ่งชื่อเฉพาะ
- งู
- หน้าคน หรือรูปคน

ภาพที่ 5

- ภาพที่ไม่มีความหมาย และไม่มีชื่อกำกับไว้
- กะทะ หรือถ้วยชาม
- ปาก
- ใบหน้า หรือศีรษะคน
- เรือ เรือใบ
- วงกลม
- พระจันทร์

ภาพที่ 6

- ภาพที่ไม่มีความหมาย และไม่มีชื่อกำกับไว้
- ใบหน้า หรือศีรษะคน
- ชั้นบันได

ภาพที่ 7

- ภาพที่ไม่มีความหมาย และไม่มีชื่อกำกับไว้
- เคียว
- ใบหน้าคน หรือรูปร่างคน
- รถยนต์
- ช้อน
- เครื่องหมายคำถาม

ภาพที่ 8

- ภาพที่ไม่มีความหมาย และไม่มีชื่อกำกับไว้
- คน หรือศีรษะคน หรือรูปร่างคน

ภาพที่ 9

- ภาพที่ไม่มีความหมาย และไม่มีชื่อกำกับไว้
- ภูเขา
- นก เช่น นกฮูก
- เลื้อ

ภาพที่ 10

- ภาพที่ไม่มีความหมาย และไม่มีชื่อกำกับไว้
- นก
- อักษร ก.
- เบ็ด
- ไก่
- หน้าคน
- จมูก

รายชื่อต่อไปนี้ เป็นรายชื่อภาพที่ได้คะแนน 0 ในกิจกรรมที่ 3

- ภาพที่ไม่มีความหมาย และไม่มีชื่อกำกับไว้
- หนังสือ
- ประตู
- หีบ กล่อง
- กรอบรูปภาพ
- บ้าน
- หน้าคน เด็กชาย เด็กหญิง ผู้ใหญ่ (ชาย หญิง)
- สีเหลี่ยม
- เลื้อ
- กางเกง
- ขวด
- บันได
- จรวด
- รูปทรงเรขาคณิต

- ตัวอักษร
- ห่อของขวัญ
- โทรทัศน์
- แก้วน้ำ
- ถังน้ำ
- ดอกไม้
- ต้นไม้
- เทียนไข
- ไม้บรรทัด

3. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)

ในการให้คะแนนความคิดละเอียดลออ มีดังนี้ :-

1. แต่ละภาพให้คะแนนต่ำสุด 1 คะแนน
2. ส่วนละเอียดที่ต่อเติมภาพ เพื่อขยายหรืออธิบายภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ถือเป็น “ความคิดละเอียดลออ”

ดังนั้น การตรวจให้คะแนนความคิดละเอียดลออ คือ ให้ 1 คะแนน ส่วนละเอียดแต่ละส่วนที่ต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ขึ้น ไม่ว่าจะต่อเติมในตัวสิ่งเร้า หรือขอบหรือส่วนที่ว่างรอบ ๆ สิ่งที่กำหนดให้ อย่างไรก็ตามสิ่งที่ต่อเติมจะต้องแลดูแล้วสมจริงและมีความหมาย

เกณฑ์การให้คะแนนความคิดละเอียดลออ มีดังนี้ :-

1. ส่วนละเอียดทุก ๆ ส่วน แต่ถ้าซ้ำกันให้เพียง 1 คะแนน
2. การระบายสี เพื่อเน้นความสมจริงมากขึ้น
3. การแลเงา ใช้สีอ่อนหรือแก่
4. การตกแต่งประดับประดาภาพ ให้มีความหมายมากขึ้น
5. การตกแต่งที่ทำให้ภาพเปลี่ยนแปลง และมีความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
6. ส่วนละเอียดที่ขยายเพื่อประกอบความเข้าใจภาพมากขึ้น โดยไม่ต้องมี

คำอธิบาย

ถ้าเส้นแบ่งภาพหนึ่งออกเป็น 2 ภาพ ก็ให้คะแนน 2 คะแนน และถ้าเส้นแบ่งมีความหมายในตัวของมัน เช่น เข็มขัด ตะเข็บ ขอบแขนเสื้อ บานหน้าต่าง เป็นต้น ก็ให้คะแนนส่วนนั้น ๆ ด้วย

ในการนับคะแนนความคิดละเอียดลออนั้น การนับให้แน่นอนทุก ๆ อย่างไม่จำเป็นนัก เพราะการตรวจให้คะแนน ให้โดยการประมาณจากสเกล 4 สเกล ในแต่ละกิจกรรม ดังที่ปรากฏในกระดาษตรวจให้คะแนน

ตัวอย่าง กิจกรรมที่ 1 ส่วนละเอียด 0 - 5 แห่ง = 1 คะแนน 6 - 12 แห่ง = 2 คะแนน 13 - 19 แห่ง = 3 คะแนน

คะแนนความคิดละเอียดลออได้จากคะแนนรวมของทั้ง 3 กิจกรรม โดยเฉลี่ยคะแนนของส่วนละเอียดนี้ จะเป็น 9 คะแนน

4. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility)

การตรวจให้คะแนนความคิดยืดหยุ่นนี้ จะตรวจในกิจกรรมที่ 1, 2 และ 3 โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน นับจากภาพที่นักเรียนจัดประเภทได้ในกลุ่มตัวอย่าง คะแนนรวมของความคิดยืดหยุ่น จะได้มาจากผลรวมของความคิดยืดหยุ่นทั้ง 3 กิจกรรม

แบบฟอร์มสำหรับกรอกคะแนน
แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ แบบ ก.

ชื่อ นามสกุล อายุ เพศ

ชั้น โรงเรียน วันที่ เดือน พ.ศ.

1. ความคิดคล่องแคล่ว : กิจกรรมชุดที่ 2 + กิจกรรมชุดที่ 3 =

2. ความคิดริเริ่ม : กิจกรรมชุดที่ 1 + กิจกรรมชุดที่ 2 +
กิจกรรมชุดที่ 3 =

3. ความคิดละเอียดลออ (วงกลมรอบตัวเลขที่เหมาะสม)

กิจกรรมชุดที่ 1 1. (0 - 5) 2. (6 - 12) 3. (13 - 19)

4. (20 - 26) 5. (27

กิจกรรมชุดที่ 2 1. (0 - 8) 2. (9 - 17) 3. (18 - 28)

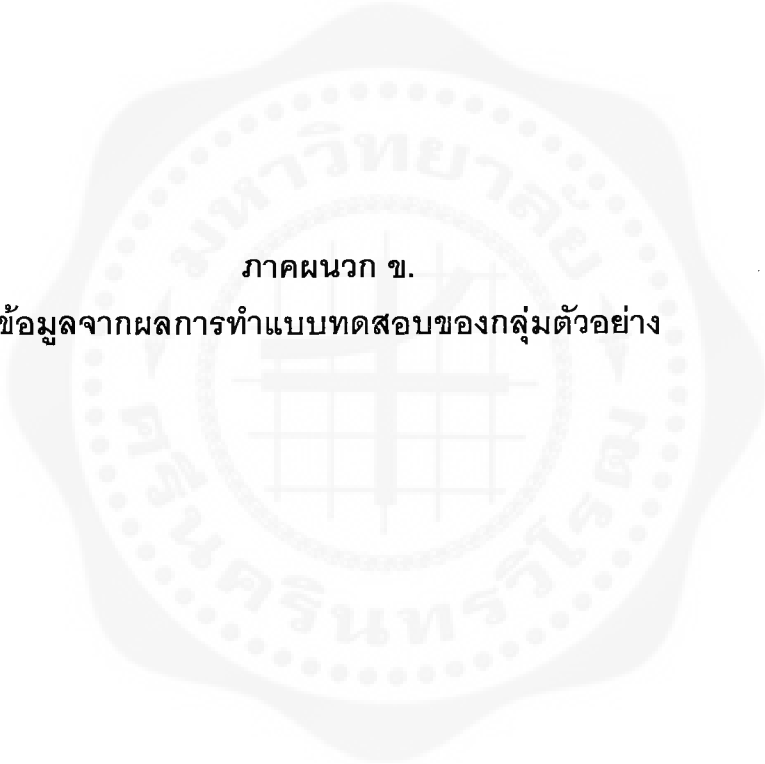
4. (29 - 39) 5. (40

กิจกรรมชุดที่ 3 1. (0 - 7) 2. (8 - 16) 3. (17 - 27)

4. (28 - 37) 5. (38

4. ความคิดยืดหยุ่น : กิจกรรมชุดที่ 1 + กิจกรรมชุดที่ 2 +
กิจกรรมชุดที่ 3 =

รวมทั้งหมด คะแนน

ภาคผนวก ข.
ข้อมูลจากผลการทำแบบทดสอบของกลุ่มตัวอย่าง

ภาคผนวก ข.

ข้อมูลจากผลการทำแบบทดสอบของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการทำแบบทดสอบ

ผลจากการทำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ผู้วิจัยได้นำคะแนนดิบมาคำนวณหาค่ามัชฌิมเลขคณิตและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแยกคะแนนออกเป็น 4 ด้าน ตามองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดละเอียดลออ และความคิดยืดหยุ่น นอกจากนี้ยังนำคะแนนผลต่างของทั้ง 4 ด้าน และด้านรวมของทั้ง 2 ด้าน มาเปรียบเทียบกัน

คะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังทำการทดลอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
ที่เรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์

ลำดับ ที่	ความคิดสร้างสรรค์								คะแนนรวม ทั้ง 4 ด้าน	
	ความคิดริเริ่ม		ความคิด คล่องแคล่ว		ความคิด ละเอียดลออ		ความคิดยืดหยุ่น			
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
1	5	15	11	36	3	4	12	19	31	74
2	6	10	9	38	3	4	10	14	28	66
3	10	20	17	39	4	5	13	22	44	86
4	8	16	11	33	4	4	8	21	31	74
5	12	21	13	35	3	4	13	20	41	80
6	3	17	13	31	4	3	13	23	33	74
7	15	17	18	40	4	4	15	15	52	76
8	9	13	14	27	4	6	14	17	41	63
9	8	16	19	35	4	4	12	23	43	78
10	6	14	14	32	4	5	11	15	35	66
11	8	11	17	30	4	5	14	15	43	61
12	9	14	15	26	3	5	13	21	40	66
13	14	21	20	37	5	7	14	20	53	85
14	7	12	19	31	5	5	11	16	42	64
15	14	15	21	33	5	7	16	20	56	75
ΣX	134	232	231	503	59	72	189	281	613	1,088
\bar{X}	8.93	15.46	15.40	3.53	3.93	4.80	12.60	18.73	40.86	72.53
S.D.	3.51	3.37	3.74	4.15	0.70	1.14	2.02	3.12	8.35	7.89

คะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
ที่เรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ

ลำดับ ที่	ความคิดสร้างสรรค์								คะแนนรวม ทั้ง 4 ด้าน	
	ความคิดริเริ่ม		ความคิด คล่องแคล่ว		ความคิด ละเอียดลออ		ความคิดยืดหยุ่น			
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
1	12	11	18	16	3	3	14	15	47	45
2	13	17	29	28	4	3	20	22	66	70
3	15	10	6	19	4	4	14	14	39	47
4	14	9	26	23	3	3	22	15	65	50
5	11	14	18	21	5	5	14	17	48	57
6	9	11	25	21	3	3	16	19	53	54
7	6	7	17	23	3	3	12	15	38	48
8	16	10	23	22	5	4	18	16	62	52
9	6	14	15	27	3	4	12	16	36	61
10	8	18	32	35	3	3	13	22	56	78
11	11	16	22	26	5	4	18	23	56	69
12	10	13	35	24	3	3	18	20	66	60
13	7	8	11	16	3	3	9	13	30	40
14	11	9	23	27	4	3	17	20	55	59
15	11	11	27	40	5	4	17	16	60	71
X	160	178	327	368	56	52	234	263	777	861
\bar{X}	10.66	11.86	21.80	24.53	3.73	3.46	15.60	17.53	51.80	57.40
S.D.	3.08	3.33	7.80	6.47	0.88	0.63	3.43	3.20	11.68	10.93

ตารางเปรียบเทียบผลต่างของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลองของ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนศิลปะศึกษาโดยใช้กิจกรรมเขียนภาพ

ระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์

ลำดับ ที่	ความคิดสร้างสรรค์												คะแนน รวม ผลต่าง
	ความคิดริเริ่ม			ความคิด คล่องแคล่ว			ความคิด ละเอียดลออ			ความคิดยืดหยุ่น			
	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ก่อน	หลัง	ผ่านต่าง	
1	5	15	10	11	36	15	3	4	1	12	19	7	43
2	6	10	4	9	38	29	3	4	1	10	14	4	38
3	10	20	10	17	39	22	4	5	1	13	22	9	42
4	8	16	8	11	33	22	4	4	0	8	21	13	43
5	12	21	9	13	35	22	3	4	1	13	20	7	39
6	3	17	14	13	31	18	4	3	-1	13	23	10	41
7	15	17	2	18	40	22	4	4	0	15	15	0	24
8	9	13	4	14	27	13	4	6	2	14	17	3	22
9	8	16	8	19	35	16	4	4	0	12	23	11	35
10	6	14	8	14	32	18	4	5	1	11	15	4	31
11	8	11	3	17	30	13	4	5	1	14	15	1	18
12	9	14	5	15	26	11	3	5	2	13	21	8	26
13	14	21	7	20	37	17	5	7	2	14	20	6	32
14	7	12	5	19	31	12	5	5	0	11	16	5	22
15	14	15	1	21	33	12	5	7	2	16	20	4	19
ΣD			98			2.72			13			92	475
\bar{D}			6.53			18.13			0.86			6.13	31.66
S^2_D			12.41			29.27			0.84			13.41	84.38
t			7.18			12.95			3.63			6.45	13.36

ตารางเปรียบเทียบผลต่างของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลอง
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ

ลำดับ ที่	ความคิดสร้างสรรค์												คะแนน รวม ผลต่าง
	ความคิดริเริ่ม			ความคิด คล่องแคล่ว			ความคิด ละเอียดลออ			ความคิดยืดหยุ่น			
	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	
1	12	11	-1	18	16	-2	3	3	0	14	15	1	-2
2	13	17	4	29	28	-1	4	3	-1	20	22	2	4
3	15	10	-5	6	19	13	4	4	0	14	14	0	8
4	14	9	-5	26	23	-3	3	3	0	22	15	-7	-15
5	11	14	3	18	21	3	5	5	0	14	17	3	9
6	9	11	2	25	21	-4	3	3	0	16	19	3	1
7	6	7	1	17	23	6	3	3	0	12	15	3	10
8	16	10	-6	23	22	-1	5	4	-1	18	16	-2	-10
9	6	14	8	15	27	12	3	4	1	12	16	4	25
10	8	18	10	32	35	3	3	3	0	13	22	9	22
11	11	16	5	22	26	4	5	4	-1	18	23	5	13
12	10	13	3	35	24	-11	3	3	0	18	20	2	-6
13	7	8	1	11	16	5	3	3	0	9	13	4	10
14	11	9	-2	23	27	4	4	3	-1	17	20	3	4
15	11	11	0	27	40	13	5	4	-1	17	16	-1	11
ΣD			18			41			-4			29	84
\bar{D}			1.20			2.73			-0.26			1.93	5.60
S^2_D			21.31			45.20			0.35			12.92	119.40
t			0.99			1.57			-1.73			2.07	1.98

ภาคผนวก ค.

แผนการสอนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

แผนการสอนที่ 1 เรื่อง บ้านน่าอยู่

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

บ้านเป็นที่อยู่อาศัยที่ให้ความปลอดภัย ความรัก และความอบอุ่น การวาดภาพเกี่ยวกับบ้าน ทำให้นักเรียนรักบ้านและยังพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพเกี่ยวกับบ้านตามจินตนาการได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถบอกลักษณะของบ้านที่ดีได้
4. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพบ้านลักษณะต่าง ๆ
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องบ้าน และครอบครัวของนักเรียน มีใครบ้าง

การจัดบ้านให้น่าอยู่

3. ครูแจกใบงานสร้างสรรค์ เรื่อง บ้านน่าอยู่ อธิบายวิธีทำกิจกรรมและให้

นักเรียนอ่าน

4. นักเรียนวาดภาพเกี่ยวกับบ้านตามจินตนาการ ระบายสี และตั้งชื่อภาพ
5. นักเรียนแสดงผลงาน ครูและเพื่อน ๆ ร่วมกันวิจารณ์ผลงานเกี่ยวกับการ

พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ความคิดริเริ่ม
- ความคิดคล่องแคล่ว
- ความคิดยืดหยุ่น
- ความคิดละเอียดลออ

6. นำผลงานนักเรียนติดแสดงที่ป้ายนิเทศ

สื่อและอุปกรณ์

1. แผ่นภาพเกี่ยวกับบ้าน
2. ใบงานสร้างสรรค์ เรื่อง บ้านน่าอยู่
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- ความประณีตสะอาดของงาน
- การอธิบายภาพ
- ความคิดสร้างสรรค์

บ้านน่าอยู่

น้ำผึ้งเป็นเด็กராเริงแจ่มใส ไบหน้ามีแต่รอยยิ้มอยู่เสมอ

วันเสาร์และอาทิตย์น้ำผึ้งชอบที่จะอยู่บ้าน

บ้านของน้ำผึ้งอยู่ไม่ไกลจากราชบุรีเท่าไรนัก

บ้านของน้ำผึ้งมีคุณพ่อ คุณแม่

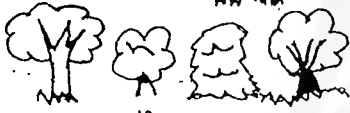

และเจ้าจี้จี้สุนัขตัว

น้อย

ที่บ้านของน้ำผึ้งปลูกต้นไม้เต็มไปหมด

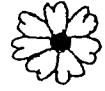

แม้กระทั่งรั้วเตี้ย ๆ หน้าบ้านก็จะเต็มไปด้วย

ดอกไม้หลายชนิด เช่น กุหลาบ

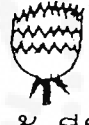
บานชื่น

ดาวเรือง

บานไม่รู้โรย

ในตอนเช้า

อากาศสดชื่น น้ำผึ้งชอบออกมาวิ่งเล่นกับเจ้าจี้จี้ พอเหนื่อยก็

จะพากันไปนั่งพักใต้ต้นไม้ฟังเสียงนกร้องอย่างเพลิดเพลิน

ชื่อโรงเรียน.....ชั้น

แผนการสอนเรื่องที่ 2 สัตว์เลี้ยงของจีน

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

สัตว์เลี้ยงแต่ละชนิดมีรูปร่าง ลักษณะแตกต่างกัน การวาดภาพสัตว์เลี้ยงสามารถพัฒนาการสังเกต และความคิดสร้างสรรค์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพสัตว์เลี้ยงได้
2. สามารถจำแนกสัตว์เลี้ยงประเภทต่าง ๆ ได้
3. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
4. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพสัตว์เลี้ยงประเภทต่าง ๆ
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องสัตว์เลี้ยงที่นักเรียนรู้จักและประโยชน์ของสัตว์เลี้ยง
3. ครูแจกใบงานสร้างสรรค์ เรื่อง สัตว์เลี้ยงของจีน อธิบายวิธีทำกิจกรรมและให้นักเรียนอ่าน
4. นักเรียนวาดภาพตามจินตนาการ ระบายสี และตั้งชื่อภาพ
5. นักเรียนแสดงผลงาน ครูและเพื่อน ๆ ร่วมกันวิจารณ์ผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - ความคิดริเริ่ม
 - ความคิดคล่องแคล่ว
 - ความคิดยืดหยุ่น
 - ความคิดละเอียดลออ
6. นำผลงานของนักเรียนติดแสดงที่ป้ายนิเทศ

สื่อและอุปกรณ์

1. แผ่นภาพสัตว์เลี้ยง
2. ใบงานสร้างสรรค์ เรื่อง สัตว์เลี้ยงของฉัน
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- ความละเอียดประณีตของผลงาน
- การอธิบายภาพ
- ความคิดสร้างสรรค์

สัตว์เลี้ยงของฉัน

120

บ้านฉันอยู่ในสวน มีต้นไม้ ดอกไม้ ทำให้ร่มรื่น

และสวยงาม นอกจากนี้บ้านฉันยังมีสัตว์เลี้ยง

น่ารักหลายตัว

เจ้าแมวเหมียว

กระต่ายน้อย

ไก่โต้ง

แม่ไก่และลูกเจี๊ยบ

เจ้าดำ

เจ้าต่าง

สัตว์เลี้ยงทุก ๆ ตัวเป็นเพื่อนฉัน ในสวนหลังบ้าน

ฉันมีสระน้ำ ฉันเลี้ยงปลาหลายชนิด มีทั้ง

ปลาเงิน ปลาทอง ปลาหางนกยูง

 ทุก ๆ วัน ในตอนเช้าและตอนเย็น ฉันจะนำ

อาหารให้สัตว์เลี้ยงของฉัน

ชื่อโรงเรียน.....ชั้น

แผนการสอนที่ 3 เรื่อง ธรรมชาติพาเพลิน

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีจะช่วยให้คุณภาพชีวิตของคนมีความสุข การวาดภาพธรรมชาติ จะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และปลูกฝังให้รักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามจินตนาการได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถบอกประโยชน์ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้
4. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประโยชน์

การอนุรักษ์

3. ครูแจกใบงานสร้างสรรค์ เรื่อง ธรรมชาติพาเพลิน อธิบายวิธีทำกิจกรรมและให้

นักเรียนอ่าน

4. นักเรียนวาดภาพตามจินตนาการ ระบายสี และตั้งชื่อภาพ
5. นักเรียนแสดงผลงาน ครูและเพื่อน ๆ ร่วมกันวิจารณ์ผลงานเกี่ยวกับการ

พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ความคิดริเริ่ม
- ความคิดคล่องแคล่ว
- ความคิดยืดหยุ่น
- ความคิดละเอียดลออ

6. นำผลงานของนักเรียนติดแสดงที่ป้ายนิเทศ

สื่อและอุปกรณ์

1. แผนภาพเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ไปงานสร้างสรรค์ เรื่อง ธรรมชาติพาเพลิน
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- ลักษณะภาพที่วาด
- การอธิบายภาพ
- ความคิดสร้างสรรค์

ธรรมชาติพาเพลิน

123

ในตอนเช้าของวันเสาร์ ต้มกับแพรวสองพี่น้อง
ตื่นนอนแต่เช้าแล้วชวนกันไปเดินเล่นในป่าซึ่งห่างจากบ้าน
ไม่กี่ไกล ต้มกับแพรวเดินผ่านลำธารน้ำใสสะอาดจนเห็นฝูงปลา
เล็ก ๆ

เดินเรื่อยไปจนถึงบึงใหญ่มีน้ำเต็ม

ดอกบัวบานสะพรั่ง

ฝูงแมลงปอ

ผีเสื้อ

นก

บินตอมเกสรดอกบัวอย่างสนุกสนาน ต้มกับแพรวพากันไปนั่ง
อยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ใกล้บึง

นั่งชมธรรมชาติ

และฟังเสียงนกร้องอย่างมีความสุข

ชื่อโรงเรียน.....ชั้น

แผนการสอนที่ 4 เรื่อง ผลไม้ของเรา

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

ประเทศไทยอุดมสมบูรณ์มีผลไม้มากมายหลายชนิด การวาดภาพผลไม้ทำให้นักเรียนได้รู้จักรูปร่าง ขนาด และสีส้มของผลไม้ต่าง ๆ และช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และการแสดงออกทางศิลปะ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพผลไม้ได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถบอกลักษณะของผลไม้แต่ละชนิดได้
4. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพผลไม้ต่าง ๆ
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องผลไม้ต่าง ๆ ที่นักเรียนเคยรู้จัก
3. ครูแจกใบงานสร้างสรรค์ เรื่อง ผลไม้ของเรา อธิบายวิธีทำกิจกรรมและให้นักเรียนอ่าน

นักเรียนอ่าน

4. นักเรียนวาดภาพตามจินตนาการ ระบายสี และตั้งชื่อภาพ
5. นักเรียนแสดงผลงาน ครูและเพื่อน ๆ ร่วมกันวิจารณ์ผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ ดังนี้

พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ความคิดริเริ่ม
 - ความคิดคล่องแคล่ว
 - ความคิดยืดหยุ่น
 - ความคิดละเอียดลออ
6. นำผลงานนักเรียนติดแสดงที่ป้ายนิเทศ

สื่อและอุปกรณ์

1. แผ่นภาพผลไม้
2. ใบงานสร้างสรรค์ เรื่อง ผลไม้ของเรา
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

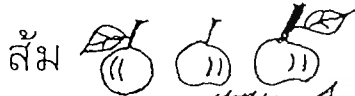
- ลักษณะของภาพที่วาด
- การอธิบายภาพ
- ความคิดสร้างสรรค์

ผลไม้ของเรา

126

อาทิตย์ที่แล้วฉันไปเที่ยวตลาดกับแม่
แม่พาฉันไปซื้อผลไม้ ซึ่งมีอยู่มากมาย เช่น เงาะ

ส้ม

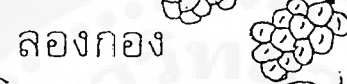

องุ่น

มังคุด

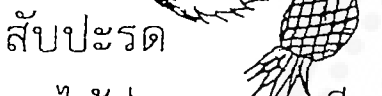

ทุเรียน

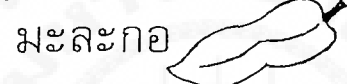

ลองกอง

ฝรั่ง

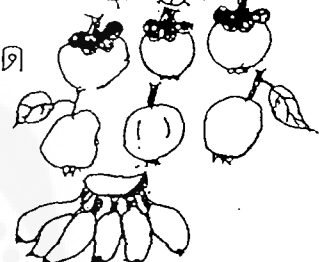

สับปะรด

มะละกอ

กล้วย

ผลไม้ต่าง ๆ วางเรียงรายมีสีสันสวยงามมาก แม่บอกว่าผลไม้
ที่เห็นทุกชนิดปลูกในประเทศของเราเพราะประเทศของเรา
อุดมสมบูรณ์ ฉันรู้สึกดีใจที่ได้มาเห็นผลไม้มากมายอย่างนี้
ชื่อโรงเรียน.....ชั้น

แผนการสอนที่ 5 เรื่อง นั่งเรือเที่ยวคลอง

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

การเขียนภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะช่วยให้นักเรียนรักและเอาใจใส่ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามจินตนาการได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถบอกประโยชน์ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้
4. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประโยชน์
การอนุรักษ์
3. ครูแจกใบงานสร้างสรรค์ เรื่อง นั่งเรือเที่ยวคลอง อธิบายวิธีทำกิจกรรมและ
ให้นักเรียนอ่าน
4. นักเรียนวาดภาพตามจินตนาการ ระบายสี และตั้งชื่อภาพ
5. นักเรียนแสดงผลงาน ครูและเพื่อน ๆ ร่วมกันวิจารณ์ผลงานเกี่ยวกับการ
พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - ความคิดริเริ่ม
 - ความคิดคล่องแคล่ว
 - ความคิดยืดหยุ่น
 - ความคิดละเอียดลออ
6. นำผลงานของนักเรียนติดแสดงที่ป้ายนิเทศ

สื่อและอุปกรณ์

1. แผ่นภาพธรรมชาติและทิวทัศน์ต่าง ๆ
2. ใบงานสร้างสรรค์ เรื่อง นั่งเรือเที่ยวคลอง
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- ลักษณะภาพที่วาด
- การอธิบายภาพ
- ความคิดสร้างสรรค์

นั่งเรือเที่ยวคลอง

129

วันหยุดสุดสัปดาห์ พ่อกับแม่พาฉันนั่งเรือเที่ยวคลอง
ตลอดสองฝั่งคลองมีบ้าน วัด
ศาลา ต้นไม้ และผู้คนมากมาย
ฉันมีความสุขมากที่ได้มาพบเห็นธรรมชาติ
ที่สวยงามร่มรื่น ตลอดทางที่นั่งอยู่ในเรือ
ฉันได้ยินเสียงนกร้องอย่างไพเราะ เมื่อมองไป
ในน้ำ จะเห็นฝูงปลาน้อยใหญ่ ว่ายแข่งกับเรือ
อย่างสนุกสนาน บางตัวที่ตกใจก็จะกระโดดขึ้นบนผิวน้ำ
 ฉันบอกกับพ่อแม่ว่าอยากจะมาเที่ยวอีก
ชื่อ โรงเรียน.....ชั้น

แผนการสอนที่ 6 เรื่อง บนท้องฟ้า

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

นกแต่ละชนิดมีรูปร่างและสีขน สวยงามต่างกัน การวาดภาพนกจะช่วย
ให้สังเกตรูปร่างลักษณะและสีขนของนกชนิดต่าง ๆ และยังพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพนกตามความสนใจได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถบอกลักษณะของนกได้
4. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพนกต่าง ๆ
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องนกชนิดต่าง ๆ ที่นักเรียนรู้จัก ประโยชน์
การอนุรักษ์
3. ครูแจกใบงานสร้างสรรค์ เรื่อง บนท้องฟ้า อธิบายวิธีทำกิจกรรมและให้
นักเรียนอ่าน
4. นักเรียนวาดภาพตามจินตนาการ ระบายสี และตั้งชื่อภาพ
5. นักเรียนแสดงผลงาน ครูและเพื่อน ๆ ร่วมกันวิจารณ์ผลงานเกี่ยวกับการ
พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - ความคิดริเริ่ม
 - ความคิดคล่องแคล่ว
 - ความคิดยืดหยุ่น
 - ความคิดละเอียดลออ
6. นำผลงานของนักเรียนติดแสดงที่ป้ายนิเทศ

สื่อและอุปกรณ์

1. แผ่นภาพนกต่าง ๆ
2. ใบงานสร้างสรรค์ เรื่อง บนท้องฟ้า
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- ความละเอียดประณีตของงาน
- การอธิบายภาพ
- ความคิดสร้างสรรค์

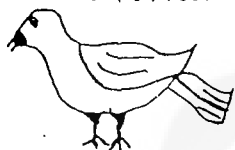

บนท้องฟ้า

132

บนท้องฟ้า มีนกหลายชนิดที่บินไปมา เพิ่มความ
สวยงาม มีชีวิตชีวาให้แก่ธรรมชาติ เช่น นกขุนทอง

นกดูเหว่า

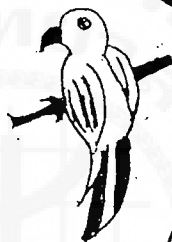
นกกระจิบ

นกกระจอก

นกแก้ว

นกเหยี่ยว

นกอินทรี

นกหัวขวาน

นกแต่ละชนิดมีรูปร่างและสีสันสวยงาม

แตกต่างกัน

ชื่อโรงเรียน.....ชั้น

แผนการสอนที่ 7 เรื่อง ลำพื่อนำอยู่

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

บริเวณรอบ ๆ โรงเรียนบ้านลำพื่อน สะอาด สวยงาม ร่มรื่น สามารถวาดออกมาเป็นภาพที่สวยงามและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถเลือกมุมที่วาดภาพได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูพานักเรียนเดินดูรอบ ๆ โรงเรียน
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่อง โรงเรียนบ้านลำพื่อน
3. ครูแจกใบงานสร้างสรรค์ เรื่อง ลำพื่อนำอยู่
4. นักเรียนวาดภาพตามความสนใจ ระบายสี และตั้งชื่อภาพ
5. นักเรียนแสดงผลงาน ครูและเพื่อน ๆ ร่วมกันวิจารณ์ผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - ความคิดริเริ่ม
 - ความคิดคล่องแคล่ว
 - ความคิดยืดหยุ่น
 - ความคิดละเอียดลออ
6. นำผลงานนักเรียนติดแสดงที่ป้ายนิเทศ

สื่อและอุปกรณ์

1. บริเวณรอบ ๆ โรงเรียนบ้านลำพระ
2. ใบงานสร้างสรรค์ เรื่อง ลำพระน้ำอยู่
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- มุมที่เลือกวาดภาพ
- การอธิบายภาพ
- ความคิดสร้างสรรค์

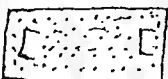

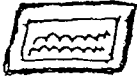
ลำพระนำอยู่

135

โรงเรียนบ้านลำพระเป็นโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง
ของอำเภอสวนผึ้ง คุณครูทุกคนใจดี และรัก
นักเรียน พวกเราทุกคนก็รักและเคารพคุณครูทุก

คน   โรงเรียนของเราร่มรื่นน่าอยู่
  มีทั้งต้นไม้   ไม้ดอก

   อาคารเรียน   สนามเด็กเล่น
  สนามฟุตบอลที่กว้างใหญ่ สระน้ำ

 เรารักโรงเรียนของเรา

ชื่อโรงเรียน.....ชั้น

แผนการสอนที่ 8 เรื่อง ใต้ทะเล

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

ธรรมชาติใต้ทะเลสวยงาม เป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตหลายประเภท การวาดภาพเกี่ยวกับทะเล จะช่วยให้เด็กเรียนรู้เรื่องชีวิตสัตว์ใต้ทะเลและเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพตามจินตนาการเกี่ยวกับชีวิตสัตว์ใต้ทะเลได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนดูแผ่นภาพเกี่ยวกับทะเลและสิ่งมีชีวิตใต้ทะเล
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องของทะเล ประโยชน์ และการอนุรักษ์
3. ครูแจกใบงานสร้างสรรค์ เรื่อง ใต้ทะเล อธิบายวิธีทำกิจกรรมและให้นักเรียน

อ่าน

4. นักเรียนวาดภาพตามจินตนาการ ระบายสี และตั้งชื่อภาพ
5. นักเรียนแสดงผลงาน ครูและเพื่อน ๆ ร่วมกันวิจารณ์ผลงานเกี่ยวกับการ

พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ความคิดริเริ่ม
 - ความคิดคล่องแคล่ว
 - ความคิดยืดหยุ่น
 - ความคิดละเอียดลออ
6. นำผลงานของนักเรียนติดแสดงที่ป้ายนิเทศ

สื่อและอุปกรณ์

1. แผนภาพเกี่ยวกับทะเล และสัตว์ใต้ทะเล
2. ใบงานสร้างสรรค์ เรื่อง ใต้ทะเล
3. สี

การประเมินผล

การสังเกตพฤติกรรม

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- ความละเอียดประณีตของงาน
- การอธิบายภาพ
- ความคิดสร้างสรรค์

ใต้ทะเล

138

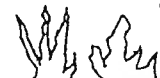
เมื่อปิดเทอมที่ผ่านมา ฉันได้ไปเที่ยวทะเลกับเพื่อน

เราได้นั่งเรือไปเที่ยวที่เกาะ

ดูปะการังใต้ทะเล ซึ่งมีหลายสีหลายชนิด

สวยงามมาก นอกจากนี้ฉันยังเห็นฝูงปลา

กุ้ง

ปลาหมึก

แมงกะพรุน

ใต้ทะเลสวยงาม

สำหรับทะเลหลายชนิด เอนดูไปมาขณะที่เรือ

แล่นผ่านไป ฉันตื่นเต้นและคิดไม่ถึงเลยว่าใต้ทะเลจะมีสิ่งที่

สวยงามอย่างนี้

ชื่อโรงเรียน.....ชั้น

แผนการสอนที่ 9 เรื่อง ต้นไม้รักเรา

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

ต้นไม้มีประโยชน์ต่อคนและสัตว์ การวาดภาพต้นไม้จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะรูปทรงของต้นไม้และเป็นการพัฒนาการสังเกตและความคิดสร้างสรรค์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพต้นไม้ หรือทิวทัศน์อื่น ๆ ตามจินตนาการได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถบอกประโยชน์ของต้นไม้ได้
4. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพต้นไม้ลักษณะต่าง ๆ
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องต้นไม้ ที่นักเรียนเคยเห็นและรู้จักประโยชน์ของต้นไม้
3. ครูแจกใบงานสร้างสรรค์ เรื่องต้นไม้รักเรา อธิบายวิธีทำกิจกรรมและให้นักเรียนอ่าน
4. นักเรียนวาดภาพตามจินตนาการ ระบายสี และตั้งชื่อภาพ
5. นักเรียนแสดงผลงาน ครูและเพื่อน ๆ ร่วมกันวิจารณ์ผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - ความคิดริเริ่ม
 - ความคิดคล่องแคล่ว
 - ความคิดยืดหยุ่น
 - ความคิดละเอียดลออ
6. นำผลงานนักเรียนติดแสดงที่ป้ายนิเทศ

สื่อและอุปกรณ์

1. แผนภาพต้นไม้ ป่าไม้
2. ใบงานสร้างสรรค์ เรื่องต้นไม้รักเรา
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- ลักษณะภาพที่วาด
- การอธิบายภาพ
- ความคิดสร้างสรรค์

ต้นไม้รักเรา

141

ในตอนเช้า หนูอยู่กับคุณพ่อจะไปวิ่งออกกำลังกายที่สวนสาธารณะใกล้บ้าน คุณพ่อบอกว่า การออกกำลังกายในที่ที่มีอากาศสดชื่นจะทำให้ร่างกายแข็งแรง หนูก็อยากแข็งแรงเหมือนคุณพ่อ

แต่พอวิ่งไปได้สักครู่ หนูก็รู้สึกเหนื่อย คุณพ่อก็พาไปนั่งพักใต้ต้นไม้ใหญ่ หนูก็ถามคุณพ่อว่าทำไมเวลาอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่จึงรู้สึกเย็นสบาย คุณพ่อบอกว่าเพราะต้นไม้ให้ความร่มรื่นทำให้อากาศสดชื่น ต้นไม้มีประโยชน์ต่อคนและยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ต่าง ๆ

ชื่อ โรงเรียน.....

แผนการสอนที่ 10 เรื่อง เที้ยวสวนสัตว์

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

สัตว์แต่ละประเภทจะมีลักษณะรูปร่างต่างกัน การวาดภาพสัตว์จะทำให้นักเรียน รู้จักรูปร่างลักษณะของสัตว์ชนิดต่าง ๆ และช่วยพัฒนาการแสดงออกและความคิด สร้างสรรค์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพสัตว์ได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถบอกประโยชน์ของสัตว์และการอนุรักษ์ได้
4. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพสัตว์ประเภทต่าง ๆ
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องใครเคยไปเที่ยวสวนสัตว์บ้าง พบเห็นสัตว์อะไรบ้าง ประโยชน์ของสัตว์ การอนุรักษ์
3. ครูแจกใบงานสร้างสรรค์ เรื่อง เที้ยวสวนสัตว์ อธิบายวิธีทำกิจกรรมและให้นักเรียนอ่าน
4. นักเรียนวาดภาพตามจินตนาการ ระบายสี และตั้งชื่อภาพ
5. นักเรียนแสดงผลงาน ครูและเพื่อน ๆ ร่วมกันวิจารณ์ผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - ความคิดริเริ่ม
 - ความคิดคล่องแคล่ว
 - ความคิดยืดหยุ่น
 - ความคิดละเอียดลออ
6. นำผลงานนักเรียนติดแสดงที่ป้ายนิเทศ

สื่อและอุปกรณ์

1. แผ่นภาพสัตว์ประเภทต่าง ๆ
2. ใบงานสร้างสรรค์ เรื่องเที่ยวสวนสัตว์
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- ลักษณะของภาพที่วาด
- ความประณีตของงาน
- การอธิบายภาพ
- ความคิดสร้างสรรค์

เที่ยวสวนสัตว์

144

เมื่อวันเสาร์ที่แล้ว แม่พาฉันไปเที่ยวสวนสัตว์ ฉัน

เห็นสัตว์มากมายหลายชนิด เช่น ช้าง ยีราฟ

แรด สมเสร็จ ลิงโต

เสือโคร่ง เสือดาว

หมี ลิง ม้าลาย

นอกจากนี้ยังมีนกชนิดต่าง ๆ เช่น นกยูง

นกกระยาง นกกาน้ำ

นกกระจอกเทศ ฉันตื่นเต้นและมีความสุขมาก

ชื่อ โรงเรียน..... ชั้น

แผนการสอนที่ 11 เรื่อง เทียนน้ำตก

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

ธรรมชาติบริเวณน้ำตก ร่มรื่น เย็นสบาย และสวยงาม การวาดภาพธรรมชาติ สามารถส่งเสริมความคิด จินตนาการ และการสร้างสรรค์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพตามจินตนาการได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถบอกประโยชน์ของน้ำตกได้
4. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพน้ำตกต่าง ๆ
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องน้ำตก สภาพทั่วไป ประโยชน์ และการอนุรักษ์
3. ครูแจกใบงานสร้างสรรค์ เรื่อง เทียนน้ำตก อธิบายวิธีทำกิจกรรมและให้นักเรียนอ่าน
4. นักเรียนวาดภาพตามจินตนาการ ระบายสี และตั้งชื่อภาพ
5. นักเรียนแสดงผลงาน ครูและเพื่อน ๆ ร่วมกันวิจารณ์ผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - ความคิดริเริ่ม
 - ความคิดคล่องแคล่ว
 - ความคิดยืดหยุ่น
 - ความคิดละเอียดลออ
6. นำผลงานนักเรียนติดแสดงที่ป้ายนิเทศ

สื่อและอุปกรณ์

1. แผ่นภาพเกี่ยวกับน้ำตก
2. ใบงานสร้างสรรค์ เรื่องเกี่ยวกับน้ำตก
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

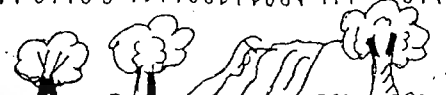
ตรวจผลงาน

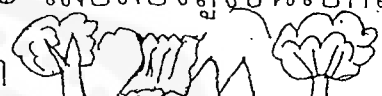
- ลักษณะภาพที่วาด
- การอธิบายภาพ
- ความคิดสร้างสรรค์

เที่ยวน้ำตก

147

วันนี้ครูใหญ่พาพวกฉันและเพื่อนนักเรียนชั้น ป. 3 ไป
เที่ยวน้ำตก เมื่อไปถึงพวกเราตื่นเต้นมาก เพราะ
บริเวณน้ำตก ร่มรื่น เย็นสบาย

ได้ยินเสียงน้ำตกดัง ซ่า ซ่า เป็นระยะ เมื่อมองสูงขึ้นก็เห็น
สายน้ำเป็นทางยาวสีขาวสวยงามมาก

เพื่อนของฉันหลายคนพากันลงเล่นน้ำอย่างสนุกสนาน

ส่วนฉันเดินไปกับครูใหญ่ขึ้นไปที่ต้นน้ำ

ครูใหญ่อธิบายให้ฟังว่าป่าไม้เป็นต้นกำเนิด

ของแหล่งน้ำ

ชื่อโรงเรียน.....ชั้น

แผนการสอนที่ 12 เรื่อง ป่าครวญ

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

ป่าไม่มีประโยชน์ต่อมนุษย์และสัตว์ การวาดภาพเกี่ยวกับป่าไม้จะปลูกฝังให้เด็ก รักธรรมชาติ ป่าไม้ ต้นไม้ และยังช่วยพัฒนาความคิด สร้างสรรค์และจินตนาการ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพป่าไม้ตามจินตนาการได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถบอกประโยชน์ของป่าไม้ได้
4. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพเกี่ยวกับป่าไม้
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องป่าประเภทต่าง ๆ ประโยชน์ของป่า

การอนุรักษ์

3. ครูแจกใบงานสร้างสรรค์ เรื่อง ป่าครวญ อธิบายวิธีทำกิจกรรมและให้นักเรียน

อ่าน

4. นักเรียนวาดภาพตามจินตนาการ ระบายสี และตั้งชื่อภาพ
5. นักเรียนแสดงผลงาน ครูและเพื่อน ๆ ร่วมกันวิจารณ์ผลงานเกี่ยวกับการ

พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ความคิดริเริ่ม
- ความคิดคล่องแคล่ว
- ความคิดยืดหยุ่น
- ความคิดละเอียดลออ

6. นำผลงานของนักเรียนติดแสดงที่ป้ายนิเทศ

สื่อและอุปกรณ์

1. แผ่นภาพเกี่ยวกับป่าไม้
2. ใบงานสร้างสรรค์ เรื่อง ป่าครวญ
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- ความคิดสร้างสรรค์
- การอธิบายภาพที่วาด
- ความละเอียดของงาน

ป่าคววญ

150

ณ ป่าอันอุดมสมบูรณ์ รมรื่นแห่งหนึ่ง

สัตว์ป่าอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข พอถึงฤดูฝน

ฝนจะตกชุกน้ำจะมีมาก แม้แต่ในฤดูแล้งน้ำก็จะไหลรินมา

ตามลำธาร สัตว์ต่าง ๆ ได้อาศัยดื่มกินตลอดปี

ต่อมามีคนกลุ่มหนึ่งเข้ามาตัดต้นไม้ทำลายป่า

ต้นไม้ใหญ่ ๆ ถูกโค่น อากาศเริ่มร้อน

ครั้นพอถึงฤดูฝน ฝนตกน้อยลงฤดูแล้งน้ำแห้งขอด สัตว์ต่างๆ

เริ่มเดือดร้อน อาหารที่เคยอุดมสมบูรณ์เริ่มหายาก

 ที่อยู่อันสงบสุขของสัตว์ต่างๆ กำลังจะเปลี่ยนแปลงไป

ชื่อ

โรงเรียน.....

ชั้น

แผนการสอนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ

แผนการสอนที่ 1 เรื่อง บ้านของฉัน

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

บ้านเป็นที่อยู่อาศัยที่ให้ความปลอดภัย ความรัก และความอบอุ่น การวาดภาพเกี่ยวกับบ้านทำให้นักเรียนรักบ้านและยังพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพเกี่ยวกับบ้านตามจินตนาการได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถบอกลักษณะของบ้านที่ดีได้
4. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพเกี่ยวกับบ้านลักษณะต่าง ๆ
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องบ้าน และครอบครัวของนักเรียน
ว่ามีใครบ้าง การจัดบ้านให้น่าอยู่
3. ครูให้นักเรียนวาดภาพในหัวข้อ “บ้านของฉัน”
4. ให้นักเรียนรายงานผลการปฏิบัติให้เพื่อน ๆ ฟัง ตามหัวข้อต่อไปนี้
 - ขั้นตอนการปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติ
 - ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติและวิธีการแก้ปัญหา
 - ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการแสดงออกทางศิลปะ
 - ประโยชน์และการนำไปใช้

สื่อและอุปกรณ์

1. แผ่นภาพเกี่ยวกับบ้าน
2. กระดาษวาดภาพ
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- ความประณีต สะอาดของงาน
- การอธิบายภาพ
- ลักษณะภาพที่วาด

แผนการสอนที่ 2 เรื่อง สัตว์เลี้ยงที่ฉันชอบ

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

สัตว์เลี้ยงแต่ละชนิดมีรูปร่างลักษณะแตกต่างกัน การวาดภาพสัตว์เลี้ยงสามารถพัฒนาการสังเกตและความคิดสร้างสรรค์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพสัตว์เลี้ยงได้
2. สามารถจำแนกสัตว์เลี้ยงประเภทต่าง ๆ ได้
3. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
4. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูนำภาพสัตว์เลี้ยงประเภทต่าง ๆ มาให้นักเรียนดู
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องสัตว์เลี้ยงที่นักเรียนรู้จักประโยชน์ของสัตว์เลี้ยง
3. ครูให้นักเรียนวาดภาพในหัวข้อ “สัตว์เลี้ยงที่ฉันชอบ”
4. ให้นักเรียนรายงานผลการปฏิบัติให้เพื่อน ๆ ฟัง ตามหัวข้อต่อไปนี้
 - ขั้นตอนการปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติ
 - ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติและวิธีการแก้ปัญหา
 - ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการแสดงออกทางศิลปะ
 - ประโยชน์และการนำไปใช้

สื่อและอุปกรณ์

1. แผ่นภาพสัตว์เลี้ยง
2. กระดาษวาดภาพ
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- ความละเอียดประณีตของงาน
- การอธิบายภาพ
- ความมั่นใจในการแสดงออก

แผนการสอนที่ 3 เรื่อง ฉันทักธรรมชาติ

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี จะช่วยให้คุณภาพชีวิตของคนมีความสุข การวาดภาพธรรมชาติจะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และปลูกฝังให้รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามจินตนาการได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถบอกประโยชน์ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้
4. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประโยชน์

และการอนุรักษ์

3. ครูให้นักเรียนวาดภาพในหัวข้อ “ฉันทักธรรมชาติ”
4. ให้นักเรียนรายงานผลการปฏิบัติให้เพื่อน ๆ ฟัง ตามหัวข้อต่อไปนี้
 - ขั้นตอนการปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติ
 - ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติและวิธีการแก้ปัญหา
 - ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการแสดงออกทางศิลปะ
 - ประโยชน์และการนำไปใช้

สื่อและอุปกรณ์

1. แผ่นภาพเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. กระดาษวาดภาพ
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- ลักษณะภาพที่วาด
- การอธิบายภาพ
- ความมั่นใจในการแสดงออก

แผนการสอนที่ 4 เรื่อง ผลไม้

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

ประเทศไทยอุดมสมบูรณ์ มีผลไม้มากมายหลายชนิด การวาดภาพผลไม้ทำให้นักเรียนได้รู้จักรูปร่าง ขนาดและสีส้มของผลไม้ต่าง ๆ และช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และการแสดงออกทางศิลปะ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพผลไม้ได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถบอกลักษณะของผลไม้แต่ละชนิดได้
4. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูให้นักเรียนดูภาพผลไม้ชนิดต่าง ๆ
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องผลไม้ที่นักเรียนรู้จัก
3. ครูให้นักเรียนวาดภาพในหัวข้อ “ผลไม้ที่ฉันชอบ”
4. ให้นักเรียนรายงานผลการปฏิบัติให้เพื่อน ๆ ฟัง ตามหัวข้อต่อไปนี้
 - ขั้นตอนการปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติ
 - ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติและวิธีการแก้ปัญหา
 - ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการแสดงออกทางศิลปะ
 - ประโยชน์และการนำไปใช้

สื่อและอุปกรณ์

1. แผ่นภาพผลไม้
2. กระดาษวาดภาพ
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- ลักษณะของภาพที่วาด
- การอธิบายภาพ
- ความมั่นใจในการแสดงออก

แผนการสอนที่ 5 เรื่อง ฉันทักสิ่งแวดล้อม

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

การเขียนภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะช่วยให้นักเรียนรักและเอาใจใส่ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนพัฒนาความคิดและจินตนาการ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามจินตนาการได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถบอกประโยชน์ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้
4. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประโยชน์การอนุรักษ์
3. ครูให้นักเรียนวาดภาพในหัวข้อ “ฉันทักสิ่งแวดล้อม”
4. ให้นักเรียนรายงานผลการปฏิบัติให้เพื่อน ๆ ฟัง ตามหัวข้อต่อไปนี้
 - ขั้นตอนการปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติ
 - ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติและวิธีการแก้ปัญหา
 - ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการแสดงออกทางศิลปะ
 - ประโยชน์และการนำไปใช้

สื่อและอุปกรณ์

1. แผ่นภาพธรรมชาติและทิวทัศน์ต่าง ๆ
2. กระดาษวาดภาพ
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- ลักษณะภาพที่วาด
- การอธิบายภาพ
- ความมั่นใจในการแสดงออก

แผนการสอนที่ 6 เรื่อง นกที่ฉันรู้จัก

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

นกแต่ละชนิดมีรูปร่างและสีขนสวยงามต่างกัน การวาดภาพนกจะช่วยให้สังเกตรูปร่างลักษณะและสีขนของนกชนิดต่าง ๆ และยังพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพนกตามความสนใจได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถบอกลักษณะของนกได้
4. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพนกชนิดต่าง ๆ
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องนกชนิดต่าง ๆ ที่นักเรียนรู้จัก ประโยชน์การอนุรักษ์
3. ครูให้นักเรียนวาดภาพในหัวข้อ “นกที่ฉันรู้จัก”
4. ให้นักเรียนรายงานผลการปฏิบัติให้เพื่อน ๆ ฟัง ตามหัวข้อต่อไปนี้
 - ขั้นตอนการปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติ
 - ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติและวิธีการแก้ปัญหา
 - ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการแสดงออกทางศิลปะ
 - ประโยชน์และการนำไปใช้

สื่อและอุปกรณ์

1. แผ่นภาพนกต่าง ๆ
2. กระดาษวาดภาพ
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- ลักษณะภาพที่วาด
- ความละเอียด ประณีตของงาน
- การอธิบายภาพ

แผนการสอนที่ 7 เรื่อง โรงเรียนของเรา

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

บริเวณรอบ ๆ โรงเรียนบ้านลำพระ สะอาด สวยงาม ร่มรื่น สามารถวาดออกมาเป็นภาพที่สวยงามและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถเลือกมุมที่จะวาดภาพได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูพานักเรียนเดินดูรอบ ๆ โรงเรียน
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องโรงเรียนของเรา
3. ครูให้นักเรียนวาดภาพในหัวข้อ “โรงเรียนของเรา”
4. ให้นักเรียนรายงานผลการปฏิบัติให้เพื่อน ๆ ฟัง ตามหัวข้อต่อไปนี้
 - ขั้นตอนการปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติ
 - ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติและวิธีการแก้ปัญหา
 - ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการแสดงออกทางศิลปะ
 - ประโยชน์และการนำไปใช้

สื่อและอุปกรณ์

1. บริเวณรอบ ๆ โรงเรียน
2. กระดาษวาดภาพ
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- มุมที่เลือกวาดภาพ
- การอธิบายภาพ
- ความประณีตของงาน

แผนการสอนที่ 8 เรื่อง ทะเล

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

ธรรมชาติใต้ทะเลสวยงาม เป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตหลายประเภท การวาดภาพเกี่ยวกับทะเลจะช่วยให้เด็กเรียนรู้เรื่องชีวิตสัตว์ใต้ทะเลและเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพตามจินตนาการเกี่ยวกับชีวิตสัตว์ทะเลได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพเกี่ยวกับทะเลและสิ่งมีชีวิตใต้น้ำ
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องทะเล สัตว์ใต้ทะเล ประโยชน์ การอนุรักษ์
3. ครูให้นักเรียนวาดภาพในหัวข้อ “ฉันรักทะเล”
4. ให้นักเรียนรายงานผลการปฏิบัติให้เพื่อน ๆ ฟัง ตามหัวข้อต่อไปนี้
 - ขั้นตอนการปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติ
 - ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติและวิธีการแก้ปัญหา
 - ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการแสดงออกทางศิลปะ
 - ประโยชน์ในการนำไปใช้

สื่อและอุปกรณ์

1. แผ่นภาพทะเล สัตว์ใต้ทะเล
2. กระดาษวาดภาพ
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- ลักษณะภาพที่วาด
- การอธิบายภาพ
- ความสะอาดสวยงามของงาน

แผนการสอนที่ 9 เรื่อง ต้นไม้

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

ต้นไม้มีประโยชน์ต่อคนและสัตว์ การวาดภาพต้นไม้จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะรูปทรงของต้นไม้และเป็นการพัฒนาการสังเกตและความคิดสร้างสรรค์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพต้นไม้หรือทิวทัศน์อื่น ๆ ตามจินตนาการได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถบอกประโยชน์ของต้นไม้ได้
4. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพต้นไม้ประเภทต่าง ๆ
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องต้นไม้ ประโยชน์ และการอนุรักษ์
3. ครูให้นักเรียนวาดภาพในหัวข้อ “ต้นไม้ของฉัน”
4. ให้นักเรียนรายงานผลการปฏิบัติให้เพื่อน ๆ ฟัง ตามหัวข้อต่อไปนี้
 - ขั้นตอนการปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติ
 - ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติและวิธีการแก้ปัญหา
 - ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการแสดงออกทางศิลปะ
 - ประโยชน์และการนำไปใช้

สื่อและอุปกรณ์

1. แผ่นภาพต้นไม้
2. กระดาษวาดภาพ
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- ลักษณะภาพที่วาด
- การอธิบายภาพ
- ความสามารถในการวาดภาพ

แผนการสอนที่ 10 เรื่อง สนวนสัตว์

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

สัตว์แต่ละประเภทจะมีลักษณะ รูปร่างต่างกัน การวาดภาพสัตว์จะทำให้นักเรียน รู้จักรูปร่าง ลักษณะ ของสัตว์ชนิดต่าง ๆ และช่วยพัฒนาการแสดงออกและความคิด สร้างสรรค์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพสัตว์ได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถบอกประโยชน์ของสัตว์และการอนุรักษ์ได้
4. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพสัตว์ประเภทต่าง ๆ
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องสวนสัตว์ ใครเคยไปเที่ยวบ้าง พบเห็นสัตว์อะไรบ้าง ประโยชน์ของสัตว์ และการอนุรักษ์
3. ครูให้นักเรียนวาดภาพในหัวข้อ “สัตว์ที่ฉันชอบ”
4. ให้นักเรียนรายงานผลการปฏิบัติให้เพื่อน ๆ ฟัง ตามหัวข้อต่อไปนี้
 - ขั้นตอนการปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติ
 - ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติและวิธีการแก้ปัญหา
 - ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการแสดงออกทางศิลปะ
 - ประโยชน์และการนำไปใช้

สื่อและอุปกรณ์

1. แผ่นภาพสัตว์ประเภทต่าง ๆ
2. กระดาษวาดภาพ
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- ลักษณะภาพที่วาด
- ความประณีตของงาน
- การอธิบายภาพ

แผนการสอนที่ 11 เรื่อง น้ำตก

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

ธรรมชาติบริเวณน้ำตก ร่มรื่น เย็นสบายและสวยงาม การวาดภาพธรรมชาติ สามารถส่งเสริมความคิด จินตนาการและการสร้างสรรค์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพตามจินตนาการได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถบอกประโยชน์ของน้ำตกได้
4. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพน้ำตกต่าง ๆ
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องเกี่ยวกับน้ำตก ประโยชน์ และการอนุรักษ์
3. ครูให้นักเรียนวาดภาพในหัวข้อ “น้ำตกที่ฉันชอบ”
4. ให้นักเรียนรายงานผลการปฏิบัติให้เพื่อน ๆ ฟัง ตามหัวข้อต่อไปนี้
 - ขั้นตอนการปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติ
 - ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติและวิธีการแก้ปัญหา
 - ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการแสดงออกทางศิลปะ
 - ประโยชน์และการนำไปใช้

สื่อและอุปกรณ์

1. แผ่นภาพเกี่ยวกับน้ำตก
2. กระดาษวาดภาพ
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- ลักษณะภาพที่วาด
- การอธิบายภาพ
- ความสวยงามของภาพ

แผนการสอนที่ 12 เรื่อง ป่าไม้

เวลา 50 นาที

สรุปสาระสำคัญ

ป่าไม้มีประโยชน์ต่อมนุษย์และสัตว์ การวาดภาพเกี่ยวกับป่าไม้จะปลูกฝังให้เด็ก รักธรรมชาติ ป่าไม้ ต้นไม้ และยังช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถวาดภาพป่าไม้ตามจินตนาการได้
2. สามารถอธิบายภาพที่วาดได้
3. สามารถบอกประโยชน์ของป่าไม้ได้
4. สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพเกี่ยวกับป่าไม้
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องป่าไม้ ประโยชน์ และการอนุรักษ์
3. ครูให้นักเรียนวาดภาพในหัวข้อ “ป่าไม้ที่รัก”
4. ให้นักเรียนรายงานผลการปฏิบัติให้เพื่อน ๆ ฟัง ตามหัวข้อต่อไปนี้
 - ขั้นตอนการปฏิบัติ และวิธีการปฏิบัติ
 - ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติและวิธีการแก้ปัญหา
 - ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการแสดงออกทางศิลปะ
 - ประโยชน์และการนำไปใช้

สื่อและอุปกรณ์

1. แผ่นภาพเรื่องป่าไม้
2. กระดาษวาดภาพ
3. สี

การประเมินผล

การสังเกต

- ความตั้งใจในการทำงาน

ตรวจผลงาน

- ลักษณะภาพที่วาด
- การอธิบายภาพ
- ความละเอียดของงาน

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แผนการสอนและกิจกรรมเขียนภาพพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์

1. รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์มณี

ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2. ดร.ผดุง พรหมมูล

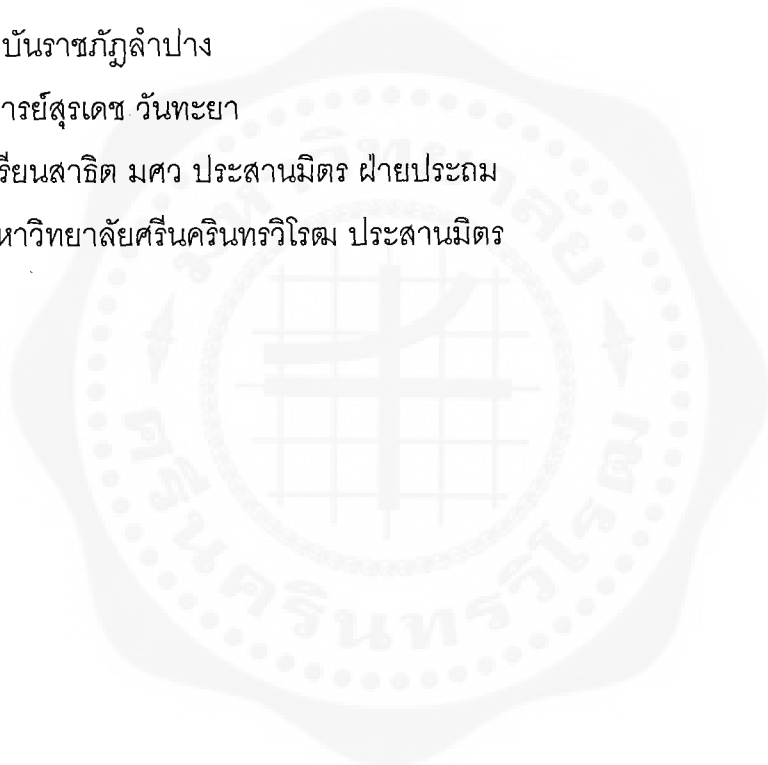
ภาควิชาศิลปะ คณะศิลปกรรมศาสตร์

สถาบันราชภัฏลำปาง

3. อาจารย์สุรเดช วันทะยา

โรงเรียนสาธิต มศว ประสานมิตร ฝ่ายประถม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางนงเยาว์ เข้มเล็ก

เกิดวันที่ 24 เดือน มกราคม พุทธศักราช 2504

สถานที่เกิด อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 43 หมู่ 1
ตำบลดอนแร่ อำเภอเมือง
จังหวัดราชบุรี 70000

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน อาจารย์ 1 ระดับ 4

สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนบ้านลำพระ
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2522 มัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์
จังหวัดราชบุรี

พ.ศ. 2530 ค.บ. (วิชาเอกสังคมศึกษา) จากวิทยาลัยครูสวนดุสิต

พ.ศ. 2539 กศ.ม. (การประถมศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
ที่เรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงาน
สร้างสรรค์และการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ

บทคัดย่อ

ของ

นางเยาว์ เข้มเล็ก

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษา
ธันวาคม 2539

การศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงาน
สร้างสรรค์และการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลำพระ อำเภอสวนผึ้ง
จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 30 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มเข้า
กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองมีนักเรียน 15 คน กลุ่มควบคุมมีนักเรียน 15 คน
กลุ่มทดลองเรียนศิลปศึกษาโดยการใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์
ส่วนกลุ่มควบคุมเรียนศิลปศึกษาตามแนวการสอนของกรมวิชาการ ระยะเวลาในการทดลอง
สอนกลุ่มละ 12 คาบ

แบบแผนการทดลองครั้งนี้เป็นแบบ Randomize Control Group Pretest - Posttest
Design สถิติที่ใช้ในการทดลองสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ t - test แบบ Dependent
Samples และ t -test แบบ Independent Samples

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า

1. ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนศิลปศึกษาโดย
การใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และที่เรียนตามแนวการสอนของกรม
วิชาการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนศิลปศึกษาโดย
การใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และที่เรียนตามแนวการสอนของกรม
วิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

**A COMPARISON OF PRATHOM SUKSA III STUDENTS' CREATIVITY
STUDYING ART EDUCATION THROUGH DRAWING & PAINTING ACTIVITIES
BY CREATIVE WORKSHEETS AND THE LESSON PLANS OF
THE DEPARTMENT OF CURRICULUM AND INSTRUCTION DEVELOPMENT**

**AN ABSTRACT
BY
NONGYAO KHEMLEK**

**Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Elementary Education
at Srinakharinwirot University**

December 1996

The purpose of this study was to compare students' creativity in Prathom Suksa III studying art education through drawing & painting activities by creative worksheets and through the lesson plans of the department of curriculum and instruction development

The sample consisted of 30 students in Prathom Suksa III at Banlampra School Suanpuang District, Ratchaburi Province in the first term of 1996 academic year. They were randomly assigned into 2 groups as the experimental and the control groups, with 15 students in each. The experimental group studied art education through drawing & painting activities by creative worksheets curriculum and instruction development. Both groups were taught by researcher within 12 periods, each of which took 50 minutes.

The randomized control group pretest - posttest design was used in this study. The instrument used in this study was creative thinking tests. The data were analyzed by using the t - test for dependent samples and t - test for independent samples.

The findings of the study were as follows :

1. The creative thinking abilities of the students in Prathom Suksa III studying art education through drawing & painting activities by creative worksheets and through the lesson plans of the department of curriculum and instruction development after the experiment were significantly higher than before the experiment.

2. The creative thinking abilities of the Students in Prathom Suksa III studying art education through drawing & painting activities by creative worksheets and through the lesson plans of the department of curriculum and instruction development were significantly different at the .01 level.